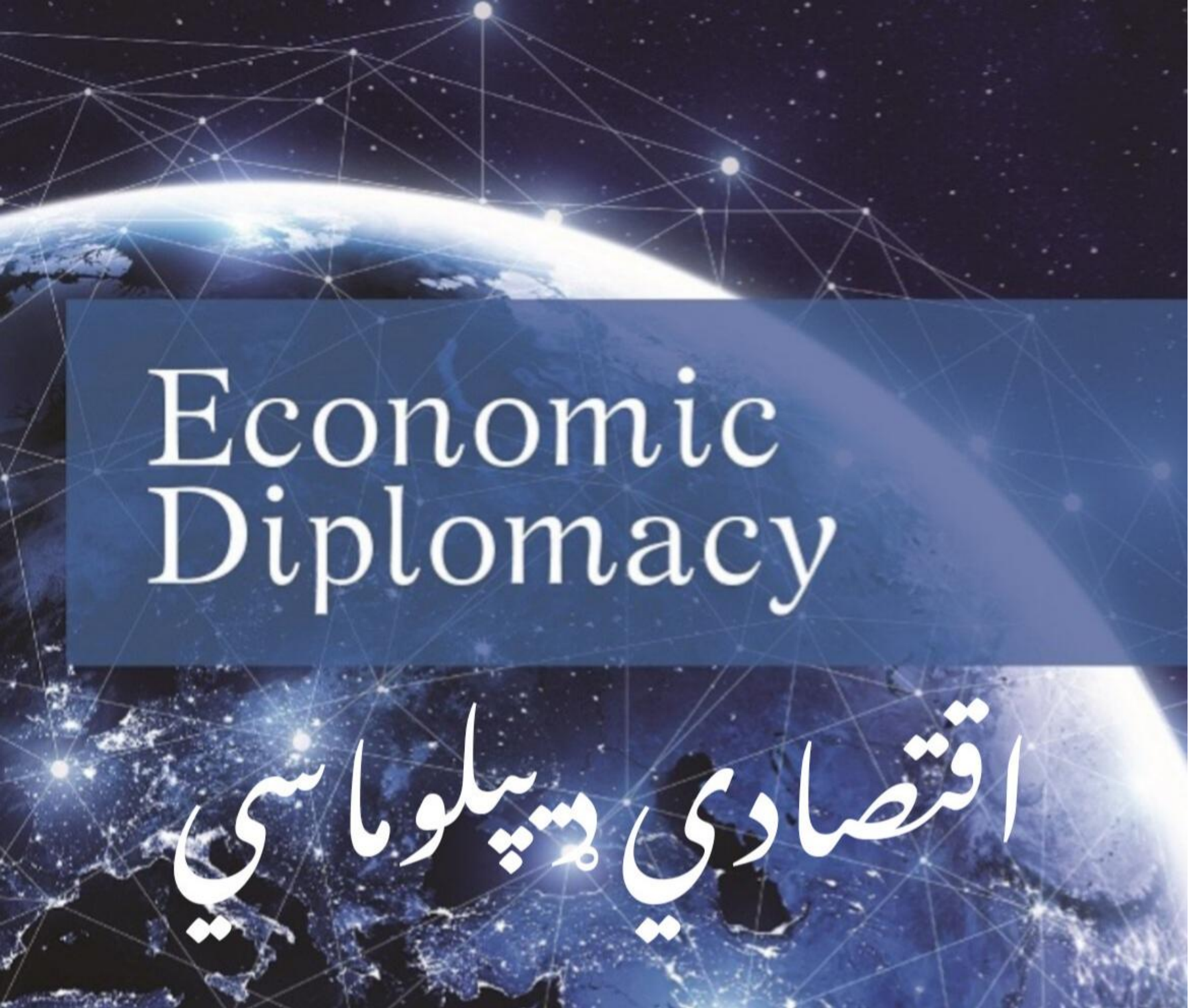
Economic
Diplomacy
اقتصادي ډيپلوماسي
Ketabton.com
ECONOMIC DIPLOMACY
BY MUSTAFA ZIA

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکتیا پوهنتون

اقتصاد پوهنځی

مالي او بانکي څانګه

اقتصـــــــادي ډیپلوماســـــــي

څېړونکی:مصطفی ضیا

لارښود استاد: پوهنمل دولت خان جوهر

کال ۱۴۰۲هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تائید پاڼه

ښاغلی مصطفی د محمدضیا زوی د(اقتصادي ډیپلوماسي) تر عنوان لاندې پایلیک د لیسانس دورې لپاره کافي او تائید وړ ده.

پریکړې کوونکي پلاوي

نوم او تخلص	لاسلیک
۱.......................	....
۲.......................	....

لارښود استاد پوهنمل دولت خان جوهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ډالۍ دي وي زما قدرمنې کورنۍ ته او په ځانګړي ډول زما ګرانې مور جانې او پلار جان ته چې تل يې د تعلیم پـه لـور هڅولی یم د خدای (ج)له لوري ورته د خوشاله او نېکمرغه ژوند غوښتونکی یم او همدارنګه ټولو هغو هستیو ته چې زه يې په مادي او معنوي ډول روزلی یم.

په درنښت

مصطفی ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډيز

اقتصادي ډیپلوماسي د حکومتونو یو له اغیزمنو او پیاوړې وسیلو څخه دی ،چې په نړیوال چاپیریال کې عمل وکړي او په نړیوال اقتصاد کې غوره مقام ترلاسه کړي دا ډول ډیپلوماسي له رسمي ډیپلوماتیکو کړنو څخه عبارت ده.
اقتصادي ډیپلوماسي هم داسې تعریف شوې ،چې دولت د خپلو اقتصادي ظرفیتونو څخه په نورو هیوادونو د نفوذ کولو لپاره کار اخلي او خپل سیاسي چلند هغه لوري ته لارښوونه کوي چې د دولت ملي اقتصادي ګټو ته خدمت وکړي،
اقتصادي ډیپلوماسي په حقیقت کې د هیوادونو لپاره د ښه نړیوال اقتصادي وضعیت د ترلاسه کولو لپاره سیاسي وسیله ده.اقتصادي ډیپلوماسي یوه له هغو کلمو څخه ده چې د ابعادو او زاویو د روښانه کیدو سربیره خپل پیچلتیاوې هم لري له دې لارې، اقتصادي ډیپلوماسي باید د هیوادونو په بهرنۍ پالیسۍ کې د سوداګریزو او اقتصادي مسایلو د لومړیتوب مفهوم په توګه وګڼل شي، چې بې له شکه یو له خورا مهم وسیلو څخه دی یا حتی د اقتصادي ودې متمرکز اوږد مهاله اهدافو ته د رسیدو لپاره خورا مهم لور دی.
په تیرو وختونو کې د حکومتونو یوازینۍ اندیښنه د نظامي ځواک له لارې د امنیت او تسلط ساتل وه خو نن ورځ له هغو بدلونونو سره چې د حکومت په پالیسیو کې رامنځ ته شوي دي اقتصاد او مالي بازارونه د نړیوالو اړیکو او د هېوادونو په سیاستونو کې د نفوذ رول لوبوي.
له همدې امله نن ورځ نظامي امنیت او جنګي واکونه لږ اهمیت لري او اکثره دولتونه په اقتصادي اهدافو تمرکز کوي او د هیوادونو نړیوال سیاستونه ټول په اقتصادي مسایلو او ګټو پورې تړلي دي له همدې امله ویلای شو چې نن ورځ یو هیواد هغه وخت یو غوره ځواک لري چې مناسب اقتصادي او سوداګریزې پالیسي ولري.
اوس مهال اقتصادي پرمختګ د دولتونو د موثریت او د هیوادونو د ځواکمنتیا په ټاکلو کې یوه اړینه برخه ګرځیدلې ده.
د اقتصادي ډیپلوماسي اصلي موخه د دوه اړخیزه ډیپلوماسي پراساس په ټاکل شوي هیوادونو کې د اقتصادي اړیکو پراختیا او همدارنګه په نړیواله کچه د نوي اصولو پراختیا ده چې هیوادونه د اقتصادي ډیپلوماسي په پلي کولو کې شریک دي ډیپلوماتان باید مذاکره کوونکي وړ وي چې په دې برخه کې پوهه ولري.
د اقتصادي ډیپلوماسي تحرک په اروپا کې د سوداګرۍ د تبادلې د خوځښت له سوکالۍ او ودې سره په ځانګړې توګه په پنځلسمه پیړۍ کې په ایتالیا او انګلستان کې په ځانګړې توګه د سیاسي او سوداګریزو ماهیت د ترونونو د پای ته رسولو په هدف د خبرو اترو له لارې راڅرګند شو.

کلیدي ټکي: اقتصادي ډیپلوماسي،اقتصاد، ډیپلوماسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

لکه څرنګه چی د لوړو زده کړو وزارت د لایحې په اساس هر زده کړیال ته د لسانس د درجې د حقوقو او امتیازاتو د ترلاسه کولو لپاره او همدارنګه د لسانس د دیپلوم د تر لاسه کولو په منظور د یو مونوګراف جوړول او آرایه کول اړین دي کوم چي د مربوطه څانګې لخوا ورته د لارښود استاد په همکاری موضوع ټاکل کېږي، ترڅو چی د هغې موضوع په هکله علمي معلومات د معتبر و ماخذونو څخه راټول کړي د همدې موخې د ترلاسه کولو په خاطر ماته هم د پکتیا پوهنتون د اقتصاد پوهنځي د مالي او بانکي څانګې لخوا د اقتصادي ډیپلوماسي تر سرلیک لاندې علمي موضوع د مونوګراف لپاره د محترم استاد پوهنمل دولت خان جوهر تر لارښوونې لاندي وسپارل شوه .نو ما د لارښود استاد د لارښوونې سره سم د دې مونوګراف موضوعګانې یا مطالب د معتبر و داخلي او خارجي منابعو څخه راټول کړیدي او د لارښود استاد دکتنې او اصلاح څخه وروسته می چاپ ته سپارلي. څرنګه چی دا لومړی ځل دی چی داسې رساله لیکم که کومه اشتباه یا غلطی زما په دې علمي رساله کي موجوده وي نو ګران لوستونکي کولائ شي چي خپل اصلاحي پیشنهادات له ما سره شریک کړي.

په پای کې د اقتصاد پوهنځي ټولو استادانو څخه په ځانګړې توګه د لارښود استاد څخه ډېره زیاته مننه کوم چی له ماسره یی د مونوګراف لپاره د موادو په تهیه کي مرسته کړې ده او د الله (ج) څخه له لورې ورته د نېکمرغه ژوند غوښتونکی یم.

په درنښت

مصطفی ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړلیک

سریزه...۱
د څېړنې ستونزه..۲
د څېړنې اهمیت..۲
د څېړنې اهداف..۲
د څېړنې پوښتنې...۳
د څېړنې میتودولوژي...۳
د ډیپلوماسي اړوند عمومي معلومات..۴
د ډیپلوماسي پېژندنه...۴
د ډیپلوماسي تعریف..۵
د ډیپلوماسي شالید...۶
په لرغوني زمانه کې د ډیپلوماسي رول...۸
د ډیپلوماسي موخه...۹
د ډیپلوماسي دندې...۹
ډیپلوماسي څنګه کارکوي..۱۰
د ډیپلوماسي ډولونه...۱۰
عامه ډیپلوماسي...۱۱
کلتوري دیپلوماسي..۱۱
ساینس ډیپلوماسي...۱۲
سایبر ډیپلوماسي..۱۲
د انرژۍ ډیپلوماسي...۱۲
سیمه ایز ډیپلوماسي..۱۲
سپورت ډیپلوماسي...۱۲
اقتصادي ډیپلوماسي..۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې ډیپلوماسي د نړیوالو اړیکو لپاره مهمه ده..۱۳
اقتصاد ته لنډه کتنه...۱۴
د اقتصاد علم تعریف...۱۴
اقتصاد څه شی دی؟..۱۴
د اقتصاد د علم ګټې...۱٦
د اقتصاد علم پرمختګ..۱۷
د اقتصاد موضوع...۱۸
په عمومی ډول اقتصاد په دوه ډوله دی...۱۸
کوچني اقتصاد..۱۸
لوی اقتصاد...۱۹
د اقتصادي ډیپلوماسي پیژندنه..۲۰
د اقتصادی ډیپلوماسی تعریف..۲۱
د اقتصادي ډیپلوماسي هدف او موضوع...۲۱
د اقتصادي ډیپلوماسي شالید...۲۲
د اقتصادي ډیپلوماسي موخې..۲۳
د اقتصادي ډیپلوماسي وسایل..۲۴
د اقتصادي ډیپلوماسي بڼې...۲۷
دوه اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي...۲۷
سیمه ایز اقتصادي ډیپلوماسي...۲۷
اجتماعي اقتصادي ډیپلوماسي،...۲۸
څو اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي..۲۹
اقتصادي ډیپلوماسي او نړیوال مفهومونه..۲۹
د خپلو سیاسي اهدافو د لاسته راوړلو لپاره د اقتصادي پالیسۍ وسایل......................۳۱
د اقتصادي او ستراتیژیکه ډیپلوماسي اقتصادي موخې ۳۱
اقتصادي ډیپلوماسي او نړیوال قانون..۳۲
د اقتصادي ډیپلوماسي کارکوونکي...۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصادي ډيپلوماسي بڼه يا شکل..۳٦
د اقتصادي ډيپلوماسي بنسټونه...۳٦
هغه عوامل چې د اقتصادي ډيپلوماسي په طرز اغيزه کوي...................................۴٠
په نړيوالو اړيکو کې د اقتصادي ډيپلوماسي رول..۴۲
د پرمختللو هيوادونو اقتصادي ډيپلوماسي...۴۳
د پرمختللو هيوادونو د اقتصادي ډيپلوماسي ځانګړتياوې.......................................۴۴
د مخ پر ودې هيوادونو لپاره اقتصادي ډيپلوماسي..۴٦
پايله...۵٠
وړانديزونه...۵۱
ماخذونه..۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

اقتصادي ډیپلوماسي په بهرنۍ تګلارې کې د اقتصادي موخو او مسایلو د لومړیتوب په معنا د هیوادونو د اقتصادي ودې او پرمختګ د اوږد مهاله اهدافو د تحقیق لپاره یو له مهمو وسیلو څخه ګڼل کیږي. اقتصادي ډیپلوماسي د ملي او نړیوال اقتصاد د غونډې د نقطې په توګه ګڼل کیږي.په اقتصادي ډیپلوماسي کې د اقتصادي فعالیتونو او ګټو سربیره نورو ګټو ته هم ډیره پاملرنه کیږي،لکه د یو هیواد سیاسي،امنیتي او کلتوري ګټو څیړنه او ارزونه او همدارنګه د اقتصادي سیستم په کچه د یادو برخو ټول مسایل تشریح او تحلیل کول.

د هیوادونو په بهرنۍ پالیسي کې د اقتصادي ډیپلوماسي اهمیت ددې لامل کیږي،چې هر هیواد له بل هر سیال هیواد سره د نویو د پام وړ معلوماتي او مخابراتي ټکنالوژي په اساس ځان سیال کړي.اوسنۍ پرمختللي ټکنالوژي ددې لامل شوی،چې د نړۍ هر هیواد دې ته اړ شي،چې په خپل بهرنۍ سیاست کې په بې پیمانه ډول له اقتصادي ډیپلوماسي څخه کار واخلي.

اقتصادي ډیپلوماسي هغه پراخ بحثونه دي،چې په اوس وخت کې په نړۍ کې د لوړ اهمیت څخه برخمند دي.په نړۍ کې بیلابیل دولتونه د خپلو سیاسي،اقتصادي،کلتوري،ټولنیزو او...موخو د پلي کولو لپاره د ډول ډول ډیپلماسي څخه ګټه اخلي.په اوس وخت کې هیوادونه له دوهمې نړیوالي جګړي راپه دې خوا په دې پوه شول ،چې د خپلو اهدافو د ترلاسه کولو او پلې کولو لپاره جنګ ګټوره لاره نه ده او په دې سره سلا شول،چې د اهدافو د ترلاسه کولو ترټولو غوره او اسانه لاره ډیپلوماسي ده.

په درنښت

مصطفی ضیا

اقتصاد پوهنځی،مالي او بانکي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

۱-۱ د څېړنې ستونزه(research problem)

۱- دا چې په اوس وخت کې ډېر اهم موضوعات د نړۍ په سطحه سره تبادله کیږي او هر هیواد دا لازمه ګڼي چې په خپله ملي ژبه دا معلومات وژباړي نو ما هم ښه وانګېرله چې د اقتصادي ډیپلوماسي په تړاوچې ډېره مهمه موضوع ده پښتو ژبې ته پرې معلومات را غونډ کړم.

۲- ډېر داسې ضروري مسایل دي،چې د یو هیواد سیاست او پالسي سره رغند رول لوبوي لکه اقتصادي ډیپلوماسي،نو په کار ده چې نوي نسل ته په داسې نوو مسائلو باندې اساسي او بنسټیز معلومات وړاندې شي.او ما ته هم دا یو ضرورت ښکاره شو چې په اقتصادي ډیپلوماسي باندې اهم معلومات راټول کړم.

۳- دا چې هر محصل د فراغت لپاره مکلف دی،چې په آخر د سمستر کې د یو موضوع تر لاندې خپل مونوګراف دفاع کړي،نو ما هم د اقتصادي ډیپلوماسي تر عنوان لاندې خپل د مونوګراف موضوع ثبت کړه.

۱-۲د څېړنې اهمیت(research significance)

۱- اقتصادي ډیپلوماسي ډېره پراخه موضوع ده ما هم ددې لپاره چې په یاده موضوع لارښونه وشي نو ومې غوښتل چې په اقتصادي ډیپلوماسي کې اساسي مسایل بیان کړم.

۲- تر ډېر اقتصادي ډیپلوماسي د بهرني او داخلي سیاست ترڅنګ په اقتصادي ګټو راڅرخي نو لازمه ده،چې د ګران هیواد هر وګړی د بهرني سیاستونو پر وړاندې د خپل هیواد خپلي سیاسي او اقتصادي ګټي وپېژني او خوندي یې وساتي.

۳- دا چې تر ډېره برخه په اقتصادي ډیپلوماسي کې په پښتو ژبه کې معلومات نشته نو دا څېړنه به پښتو ژبه په نوي معلوماتو غني کړي.

۱-۳د څېړنې اهداف (research objectives)

ددغه مونوګراف څخه زما هدف د نوي نسل لپاره د مهمو مسائلو ور په ګوته کول دي چې یو له هغو مهمو موضوعاتو څخه چې اقتصاد برخې لپاره ګټوره بلل کیږي اقتصادي ډیپلوماسي ده دا موضوع به تر ډېر لارښودي ښه ولري او په راتلونکي به ورته ډېر تحلیلي کار وشي نو موخه مې داده چې یادې موضوع ته پام وشي او په راتلونکي کې د اقتصاد پوهنځي په کریکولم کې هم ځاي په ځاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-۴د څيړنې پوښتنې(research questions)

اساسي پوښتنې:ـ اقتصادي ډيپلوماسي څه شی ده؟

د اقتصادي ډيپلوماسي هدف او موضوع څه شی ده؟

د اقتصادي ډيپلوماسي کارونکي څوک دي؟

د اقتصادي ډيپلوماسي ډولونه کوم دي؟

فرعي پوښتنې:ـ ډيپلوماسي څه ته وايي؟

د ډيپلوماسي ډولونه کوم دي؟

اقتصاد څه شی ده؟

د اقتصاد د علم موضوع څه شی دي؟

د څيړنې ميتودولوژي (reaserch Methodology)

د څيړنې کړنلاره

زما د څيړنې موضوع کتابتوني ده

د اقتصادي ډيپلوماسي موضوع په اړه مې په له بيلابيلو کتابونو ؛ انترنيتي سايټونو نړيوالو ورځپاڼو او بيلابيلو لارو څخه مې معلومات را ټول کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم څپرکی

کُلیات

دا چې زما د مونوګراف موضوع اقتصادي دېپلوماسي ده، په دې منظور ،چې د موضوع حق مو په درست ډول اداء کړی وي، غوره مې وګڼله تر څو د پیل څپرکی د موضوع په اړوند کلیاتو ته ځانګړی کړو، هغه له دې امله تر څو د لیکنې د اصولو په پام کې نیولو سره له یوه پلوه د موضوعاتو په ترتیب او تنظیم کې د سلسله مراتبو معیار مراعت کړل شوی وي او له بل پلوه لیکنه عام فهمه او سلیسه ترتیب او تنظیم شوي، بناءً دا مې اړینه وبلله تر څو دا څپرکی د ټاکل شوې موضوع د ښه وضاحت په موخه څو عمده موضوعاتو ته لکه د ډیپلوماسي پېژندنه او همدارنګه د اقتصاد پېژندنې اړوند مقدماتي موضوعاتو ته ځانګړی دی.

د ډیپلوماسي اړوند عمومي معلومات

په دې منظور ،چې د دېپلوماسي په اړوند عمومي معلومات په ښه ډول راټول او ترتیب او تنظیم کړو، په مقدماتي ډول د دېپلوماسي اړونده لاندې مضوعات تر څېړنې لاندې نیسو.

د ډیپلوماسي پېژندنه

له کوم وخت څخه،چې انسانانو د تمدن سره آشنایي پیدا کړه او همدارنګه د حکومتونو د جوړولو پدیده رامنځته شوه،نو هغه وخت ډیپلوماسي د تمدنونو تر منځ د سیاسي اطلاعاتو د یوې مهمې وسیلې په توګه وکارول شوه.

د بشري ټولنې په پرمختګ سره د دولتونو ملتونو پیدایښت،ډیپلماسي د یو علم په توګه د خلکو د پام وړ وګرځوله او د ډیپلوماتیکو اړیکو اصلي تنظیم کوونکي برخه شوه.په دې برخه کې ډیپلوماتان د بهرني سیاست لپاره ډیپلوماتیکو اهدافو ته د رسیدو په موخه د اصلي اجرا کونکو غړیو په حیث په تاریخي لحاظ د لوړ اهمیت څخه برخمند دي.

ډیپلماتان په حقیقت کې د هغه سرتیرو ببلګه لري کوم،چې د جنګ په میدان کې د خپل هیواد څخه ځان قربانوي.ډیپلماتان هم د ډیپلوماتیکو هنرونو او ډیپلوماتیکو آدابو په اساس د نورو هیوادونو په مقابل کې د خپل هیواد د پرمختګ او هوساینې لپاره کار کوي.

لکه څنګه ،چې ټول ټولنیز علوم یو واحد تعریف نه لري،یا د هغې برخي پوهان سره په یوه خوله نه دي،همدارنګه ډیپلوماسي هم یو ثابت تعریف نه لري.د وخت په تیریدو سره ډیپلوماسي بیلابیل پړاونه وهلي او ددې بیلابیلو پړاونو پرمهال ورته تعریفونه شوي دي.

ډیپلوماسي په څو لارو تعبیر شوې ده "د هیوادونو ترمنځ د اړیکو لاربښود او تنظیم کول لکه د سوداګریزو قراردادونو پای ته رسول، د فعالیتونو د ترسره کولو مهارت لکه د خبرو اترو، قرارداد کولو او د خلکو سره د چلند کولو مهارت ګورالنیک کوم ،چې د وخت په تیریدو سره یو مفهوم رامینځته کړی او د دوو خپلواکو دولتونو ترمنځ هر ډول خبرې اترې شاملې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیپلوماسي تعریف

ډیپلوماسي په اصل کې د diploma یوناني کلمې څخه اخستل شوی دی چې په پښتو ژبه کې د رسمي سند،رسمي اسناد او یا د پوښل شوي رسمي کاغذ یا سند معنا لري،چې په هغه کې اشخاصو ته امتیاز،درجه او یا نښان ورکول کیږي. ډیپلوماسي د خبرو اترو هنر او عمل په توګه تعریف شوی او د دولتونو ډلو یا خلکو ترمنځ د مختلف اقداماتو له لارې ډیالوګ ترسره کول ترڅو د نړیوال سیستم پریکړو ، پیښو او چلندونو اغیزه وکړي دا د دې لپاره ترسره کیږي ،چې د هیوادونو ترمنځ سولې ته وده ورکړي.

په پخوا وختونو کې ددې اسنادو طبقه بندي او ارزیابي چې ځینې ددې اسنادو موضوعات د نړیوالو اسنادو سره ورته او مرتبط وو،په لمړیو کې د ډیپلوماسي کلمه په فرانسوي ژبې په فرهنګ کې د Diplomatique په نوم او وروسته له یادې ژبې څخه انګلیسي ژبې ته د Diplomacy په نوم را وپیژندل شوه.په تدریجي ډول د یاده کلمې مفهوم د نړیوالو اړیکو او د دوه اړخیزو سیاسي مذاکراتو د اداره کولو د یو خاص هنر او طریقي په اساس،ډیپلوماسي په نړۍ کې د نړیوالو اړیکو د اداره کولو لپاره د یو مهم عامل په توګه وپیژندل شوه.او بله دا،چې د tact کلمه ،چې د ډیپلوماسي په عمومي مفهوم کې د انګلیسي کلمي سره مترادف دی،چې معنا یې د وضعیت درک کولو وړتیا،د وضعیت حساسیت ،د شرایطو سره سم په غوره ممکنه طریقه په انفرادي یا ډله ایزو اړیکو کې وینا،کړنې او چلند تنظیموي.

د ډیپلوماسي کلمه په عمده توګه د بهرني سیاست له کلمې سره په مترادف ډول کارول کیږي،که څه هم دا دواړه کلمې یو بل ته ډیري نږدي دي،خو په عمل کې یې بیلابیلې معناوي لري.

د ډیپلوماسي لپاره ډیر تعریفونه شوي ،چې دلته به مونږ د ډیپلوماسي،بهرني سیاست او ډیپلوماتیکو اړیکو ټول تعریفونه او توپیرونه وړاندې او واضح کړو.

ډیپلماسي هغه علم دی،چې د ملتونو او دولتونو ترمنځ اړیکې ترتیب،تنظیم او رهنمایي کوي. ډیپلوماسي د بهرنۍ پالیسۍ اصلي وسیله ده ،چې د پراخو اهدافو او ستراتیژیو استازیتوب کوي ،چې د نړۍ له نورو هیوادونو سره د دولت تعامل لارښوونه کوي نړیوال تړونونه اتحادونه او د نړیوالو اړیکو نور څرګندونه معمولا د ډیپلوماتیکو خبرو اترو او پروسو پایله وي ډیپلوماتان ممکن د حکومت چارواکو ته د مشورې ورکولو له لارې د دولت په جوړولو کې هم مرسته وکړي.ډیپلوماسي د ملتونو، ډلو او اشخاصو تر منځ د سوله ییزو اړیکو د ټینګښت هنر او علم دی ډیری وختونه، ډیپلوماسي د مختلفو ډلو استازو ته اشاره کوي ،چې د شخړې، سوداګرۍ، چاپیریال، ټیکنالوژۍ، یا امنیت په اړه بحث کوي هغه خلک چې د ډیپلوماسی تمرین کوی ډیپلومات بلل کږي. د ډیپلوماسي تطبیق د یوې ډلې په غاړه دی ،چې د ډیپلوماتیک پلاوې په نامه یادیږي.دغه ډله د ترلاسه کوونکي او کوربه هېوادونو ته د لیږونکي هېواد رسمي استازي ګڼل کېږي، د ډیپلوماتیک پلاوي دنده د دولت د ګټو ساتنه ده. د ترلاسه کونکي دولت ته د لیږلو هیواد اتباع البته، دا د نړیوالو قوانینو لخوا اجازه ورکړل شوي محدودیتونو کې ،چې د لیږل شوي حکومت لخوا ټاکل شوي اصولو سره سم او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کونکي حکومت لخوا پيژندل شوي نورو قانوني ميتودونو سره سم د حکومتي چارواکو سره خبرې اترې کوي. (حق شناس ،۱۳۵۴:ص ۸)

د ډيپلوماسی شالید

د ډيپلوماسي اصطلاح دوه سوه کاله کيږي ،چې ښلا ښلو اروپايې ژبو ته ننوتلې ده ډيپلوماسي هم د نورو اصطلاحاتو په څير په لغوي ډول تعريف او پيژندنه لري، د ډيپلوماسي لغت د لرغوني يوناني کلمې(ديپلوما)څخه اخيستل شوی دی، چې د پاڼې، سند او تصديق مانا لري او هغې پاڼې ته ويل کيږي،چې د لوړو چارواکو لخوا مهر او ټاپه شوی وي او يو چاته د يوې رتبي يا مقام لپاره ورکول کيږي نو ويلای شو ،چې ډيپلوماسي د ډيپلوما څخه اخيستل شوې ده،چې د سند او تصديق مانا لري همدارنگه ډيپلوما هغې رسمي او لاسليک شوي پاڼې ته هم ويل کيږي ،چې د دولتونو سياسي مشران او واکمنان يې د رسمي اړيکو پر مهال يوه او بل ته ورکوي.د ډيپلوما اصطلاح وروسته ټولو هغو اسنادو ته کارول کېدل ،چې د دولتونو د سياسي مشرانو لخوا د رسمي اړيکو پر مهال يوه او بل ته ورکول کېدل لکه څرنگه ،چې دا ډول اسناد ډېر مهم وه او د دولتونو د بهرنيو موخو او سياست لپاره اړين اسناد گڼل کېدل له همدې کبله د دې اسنادو د ساتلو او خوندي کولو ته اړتيا پيدا شوه د دولتونو لخوا د دې ډول اسنادو د ساتلو او خوندي کولو لپاره ځانگړي مامورين په کار وگمارل شول او د دوی دنده د همدغو اسنادو ساتل او په منظم ډول تر تيبول وه، ،چې په پای کې همدغو ځانگړو مامورينو ته ډيپلوماتان او دندي ته يی ډيپلوماسي ويل کيږي کله ،چې ډيپلوماسي په نوې بڼه وکارول شوه او د بهرني سياست د پلي کولو د يوې وسيلې په بڼه وگڼل شوه، نو د خپل لغوي ريښې سره يې اړيکې وشلولې او په نوې بڼه او نوي تعريف سره په نړيواله کچه وپيژندل شوه نو په اوسني وخت کې ډيپلوماسي هغه د لرغوني يوناني کلمي د لغت نه کارول کيږي، بلکې بيلا بيل نوي تعريفونه او نوي پيژندونه پر بنسټ ورته ورکول شوي دی د ډيپلوماسي اصطلاح تر اتلسمي زيږديزي پيړۍ پوري د اسنادو او مدارکو پوهي ته کارول کيده، خو وروسته بيا د نړيوالو اړيکو د اداره کولو پوهي ته وکارول شوه يو شمير پوهان يوازي د خبرو اترو هنر ته ډيپلوماسي وايي ،چې دا هم ټول شموله پيژند ندی خو که چيري پورتني ټول پيژندونه سره راغونډ کړو نو څه نا څه بشپړ پېژند ور څخه ترلاسه کولای شو ،چې په لاندي ډول يې وړاندي کوو.

د خبرو اترو يا بلي هرې سوله اييزې لارې له نورو دولتونو سره د يوه دولت په بهرنيو اړيکو پورې اړوند مسايلو حل افصل کولو تلن لارې ته ويل کيږي .په پورتني پيژند کې درې ټکي د يادونې وړ دي.لومړي دا ،چې ډيپلوماسي يوه تلن لاره ده چې د دولت د بهرنيو اړيکو پوري اړوند مسايلو لپاره کارول کيږي دوهم دا چي مسايل به د دولت په بهرنيو اړيکو پورې اړوند وي دريم دا ،چې ډيپلوماسي د خبرو اترو او نورو سوله اييزو لارو څخه ترسره کيږي ډيپلوماسي له سنتي بڼې څخه مدړنې بڼې ته اوسمهال بدلون کړی دی، له دې بدلون سره سم د ډيپلوماسي په تعريفونو کې هم بدلون راغلی دی د سنتي ډيپلوماسي په تعريف کې پر دولت باندې ټينگار کېږي او ډيپلوماسي د دولتونو تر منځ د مسايلو حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فصل په سوله اییز ډول ګڼي، خو اوسمهال دا تعریف یو څه بدل شوی دی، د معرنې ډیپلوماسي تعریفونه په لاندي ډول کیږي.
د جانسون او هال په اند : ډیپلوماسي هغه بنسټ دی ،چې د یوه ځانګړي هویت پر بنسټ د سیاسي قدرتونو ترمنځ د اړیکو جوړښت رامنځته کوي همدارنکه ځیني نور پوهان بیا اوسني ډیپلوماسي پدې ډول تعریفوي د ملي ګټو د پراختیا لپاره د دولتونو ملتونو ډلو او افرادو ترمنځ په دوامداره توګه د اطلاعاتو تبادلې ته ډیپلوماسي ویل کېږي ډیپلوماسي د بهرني سیاست په تطبیق کې مهمه وسیله ده، له لرغوني زمانې څخه بیا تر اوسه پوري په بهرني سیاست کې
ددې وسیلې څخه ګټه اخیستل کیږي، دا ،چې ډیپلوماسي د وخت په تېرېدو سره خپل مفهوم هم تغیرکوي او په بیلا بېلو ماناوو سره کارول کېږي، له همدې کبله پدې برخه کي ډیپلوماسي په دوو اساسي مفهومونو باندي تعریفوو.

لومړی ډیپلوماسي په محدوده مانا

د ډیپلوماسي محدود تعریف همغه کلاسیک تعریف دی، یاني د ځانګړي هنر او مهارت پر بنسټ د بهرنیو اشخاصو سره چلن کول ډیپلوماسي ده له همدې کبله ډیپلوماسي داسې مسلک دی ،چې له یوي خوا د ښه رویې، ادابو او نزاکتونو په واسطه او له بلي خوا د ښه خبرو، فصاحت او بلاغت په واسطه ښایسته کیږي.
په محدوده مانا ډیپلوماسي یوازي د ډیپلومات په هنر او مهارت پورې اړونده ګڼل کیږي او د ډیپلومات شغل او کسب ته ډیپلوماسي ویل کیږي پدي مانا ډیپلومات د خپل دولت واکمن استازی دی، ډیپلوماسي په محدوده مانا کي د ډیپلومات مهمه دنده د کوربه دولت د کمزورتیا او ځواکمنتیا د ټکو پیژندل او د هغو په اړه خپل اړوند واکمن ته راپور ورکول دي د ډیپلومات بله مهمه دنده د خپل دولت د واکمن استازیتوب دی، د ډیپلومات باید هڅه وکړي ،چې د خپل دولت د واکمن سم استازیتوب وکړي او د خپل واکمن دریځ غوښتني او شخصیت په ښه توګه وښی له همدې کبله واکمنانو داسې کسان د ډیپلوماتانو په توګه ټاکل چې دوی ته وفاداره وي او د دوی سم استازیتوب وکړی او دوی ته مسولیت لري.

دوهم ډیپلوماسي په پراخه مانا

ډیپلوماسي په پراخه مانا کې ډیپلوماسي په یوه پیچلي ماشین بدله شوې ده او په زرګونو ډیپلوماتان او مسلکي پرسونل ددې ماشین د پرزو په توګه کار کوي، پدې ډیپلوماسي کي ډیپلومات د خپل واکمن استازی نه دی، بلکي د خپل دولت په استازیتوب د کوربه دولت سره مذاکره کوي او نور ډیپلوماتیکي کارونه ترسره کوي د ډیپلوماسي په پراخه مانا کې ډیپلومات د خپل دولت په استازیتوب د پراخو واکونو او دندو لرونکی دی.
ډیپلوماسي په پراخه مانا د یوه پېچلي ماشین په توګه یوازي د ډیپلومات کسب او مسلک ډیپلوماسي وي ډیپلومات د واکمن دولت استازی وي، ډیپلومات د مسایلو د حل او فصل واک لري ،ډیپلومات یوازي استازیتوب کوي، د ډیپلومات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استازيتوب موضوعات محدود او مشخص وي، د ډيپلومات د يوازي د واکمن ارادې زيږنده وي. او د ګمارني لپاره يې معيارات ټاکل شوي وي.
پدې ډيپلوماسي کې د ډيپلومات دندو هم بدلون کړی ده، په کلاسيکه ډيپلوماسي کې د ډيپلومات مهمې دندې د کوربه دولت په اړه د معلوماتو راټولول او د خپل واکمن استازيتوب کول وه پداسي حال کي ،چې په اوسنۍ او پراخي ډيپلوماسي کې د ډيپلومات مهمه دنده د خبرو او مذاکرو د لارې د نړيوالو پيچلو مسايلو حل او فصل د خپل واکمن استازيتوب کول وه پداسې حال کي ،چې په اوسنۍ او پراخي ډيپلوماسي کې د ډيپلومات مهمه دنده د خبرو او مذاکرو د لارې د نړيوالو پيچلو مسايلو حل او فصل کول دي او د جګړې پر ځای د سوله اييز دريځ پر بنسټ د دوستانه اړيکو ټينګول دي ډيپلومات هڅه کوي ،چې د ډيپلوماتيکي تکتيکونو څخه ګټې سره مسايل او ستونزي حل کړي او خپلې ملي ګټې خوندي کړي، نو ځکه په اوسني وخت کي داسي کسان د ډيپلوماتانو په توګه ګمارل کيږي ،چې د يوه شخص پر ځای د يوه جوړښت او تشکيل سره اړيکي ولري يانې د واکمن پرځای اوس ډيپلومات د يوه پراخه جوړښت سره ،چې د بهرنيو چارو وزارت دی اړيکي لري.(رانا، ۲۰۰۲:ص۱۷)

په لرغونې زمانه کې د ډيپلوماسي رول

ډيپلوماسي په لرغونې زمانه کې راڅرګنده شوه، د هغې جنين بڼه حتی په قبايلي ټولنه کې هم شتون درلود، خو د دې کلمې په ربښتيني مانا ډيپلوماسي يوازې په هغه دوره کې مطرح کېدای شي کله ،چې حکومت پراخ شي، د ټولنيزو اړيکو د پراختيا ځانګړتياوې دې نتيجې ته رسيدلي ،چې خلک د خپل ټولنيز توليدي ژوند په جريان کې د توليدي اړيکو ځانګړو او اړينو مرحلو ته ځي ،چې د دوی د ارادې څخه خپلواک وي او د دوی د توليدي ځواکونو د پراختيا له ځانګړو مرحلو او درجو سره مطابقت لري د دې اړيکو مجموعه د ټولنې د اقتصادي جوړښت توليد جوړوي، کوم ،چې يو ريښتينی زيربنا ده، حقوقي او سياسي جوړښت په هغه باندې جوړ شوی او د ټولنيز شعور ځينې ډولونه ورته دي، ډيپلوماسي د سياسي جوړښت يوه برخه ده د هغې ځانګړنه دا د مختلفو اقتصادي دورو د ټولنيزو اړيکو او تر ټولو پورته د حکومت د ماهيت له مخې ټاکل کيږي ،چې ډيپلوماسي کار کوي په لرغونې نړۍ کې، ډيپلوماسي د دولتونو د بهرنۍ پاليسۍ مسلې حل کړې ،چې اساس يې غلامي وه د غلامۍ نظام په خپل وخت کې بې حرکته پاتې نه شو او د خپل تاريخي پرمختګ په بهير کې غلامي له مختلفو پړاوونو تېر شو ،چې پيل يې لا تر اوسه په بشپړه توګه د قبايلي ټولنې له نظام څخه نه وو جلا شوی ،چې بنسټ يې د شرقي حکومت بنسټ دی د لرغوني مصر د استبداد، د ميسوپوتاميا د سلطنت حکومتونه، هيئت اسوريان، ايرانيان او د چين او هند حکومتونه د پخوانۍ ختيځ په روحاني نظامي حکومتونو کې ،چې د اقتصادي فشار د پلي کولو په ځواک تکيه کوي له بهر څخه، د نړۍ ډيرى پرانيستې ګټې د بهرنۍ پاليسۍ د پلي کولو لامل و دا په دې مانا ،چې د ځمکو غصب د غلامانو او څارويو استملاک د ګاونډيو هيوادونو لوټ کول د جګړو اصلي هدف و نړيوالې شخړې د وسله والو ځواکونو لخوا هوارې شوې، مګر په ورته وخت کې د لرغوني ختيځ حکومتونو د خپلو ډيپلوماتيکو فعاليتونو پراخول پيل کړل پاچا په شخصي توګه د ډيپلوماتيکو اړيکو اداره کوله، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لرغوني ختيځ واکمنان دنورو خدايانو او بوتانو عبادت کاوه او ټول حکومت يې په خپل شخص کې مجسم کړ دوی په خپل اختيار کې ځانګړي نوکران درلودل، چې په کې دفترونه، سکرتران او قاصد شامل وو د روحاني د پوځي پاچاهۍ د حکومتونو د تيريدونکي بهرني سياست د بنسټيزو موخو پر بنسټ، په ختيځ کې د دوی متمرکز ډيپلوماسي به نسبتا هغه مسايل حل کړي ،چې محدوده ساحه لري مګر په ورته وخت کې، هر ډول ترونونه ښکاره شول د نړيوالو اړيکو د مختلفو مسايلو د حل لپاره د سفير د ليږلو دود يوه ځانګړې بڼه خپله کړه او د پوځي او سياسي جاسوسۍ په بڼه پيل شوه.(دهقانی فيروزآبادی،۱۳۹۴:ص۷۴)

د ډيپلوماسي موخه

د ډيپلوماسي موخه د دولتونو ترمنځ د رغنده اړيکو د پراختيا لپاره د خبرو اترو له لارې د نړيوالو اړيکو ترسره کول دي دا يو کوپراتيف ترون خوندي کوي په کوم کې ،چې هر ګوند خپلې ګټې په غوره توګه کوي دا د پاچاهۍ تر واکمنۍ لاندې د پټو معاملو او دسيسو جوړونکي سيستم څخه د يوې شفافې ډيموکراسۍ او کورني او نړيوال سياست حيرانونکي لړۍ ته وده ورکړه په عصري ډيپلوماسي کې نړيوال سازمانونه او غير دولتي نوښتونه هم د دولتي حکومتونو سره يوځای کيږي نن ورځ بريالۍ نړيوال او بين المللي اتحاد جوړول د اغيزمنې ډيپلوماسي ترټولو اړينه اړتيا ده.

د ډيپلوماسي دندې

ډيپلوماسي د ډيپلوماتانو لخوا ترسره کيږي د ډيپلوماسي ټولې دندې د دوی لخوا ترسره کيږي د ډيپلوماسي په دندو کې د دولت استازيتوب او خبرې اترې، د معلوماتو راټولول او د هيوادونو ترمنځ د سوله ايزو اړيکو وده شامل ده، لاندې د ډيپلوماسي دندې دي او واضح به يې کړو ،چې څنګه ترسره کيږي

۱ـ خبرې اترې او د دولت استازيتوب

د ډيپلوماسي ترټولو مهمې دندې خبرې اترې او د دولت استازيتوب دی د دولت د ګټو استازيتوب او د خبرو اترو مشري کول ،چې موخه يې د دولت اهدافو ته د رسيدو او د شخړې د مخنيوي لپاره د اړخونو ترمينځ د موافقت او اختلاف ساحې روښانه کول دي ،چې د ډيپلوماسي لوی هدف دی بريالي خبرو اترو ته د رسيدو لپاره د دولتونو ترمنځ د ګډې ګټې موندل هم د ډيپلوماسي يوه حياتي برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ـ دمعلوماتو راټولول او ارزونه

د معلوماتو راټولول د ټولو قانوني لارو په واسطه د دولت ترلاسه کولو بهرنۍ پالیسۍ اهدافو پیژندلو او لاسرسي لپاره د ډیپلوماسي یوه مهمه دنده ده کله ،چې معلومات بیرته خپل هیواد ته لیږل کیږي، د بهرنیو چارو وزارت یې ارزوي او پریکړه کوي ،چې بهرنۍ پالیسي باید پلي شي ډیپلوماتیک ماموریتونه د معلوماتو ترلاسه کولو پورې اړه لري بیا، سیاسي مشران پریکړه کوي ،چې کوم عمل د دوی د هیواد لپاره غوره دی.

۳ـ اقتصادي، سیاسي او کلتوري اړیکې

د ډیپلوماسي بله مهمه دنده د دوو هیوادونو ترمنځ د اقتصادي، سیاسي او کلتوري اړیکو پراختیا ده، ترڅو د هیوادونو ترمنځ دوستانه اړیکو ته وده ورکړي د بیلگې په توگه، د دویمې نړیوالې جگړې وروسته، متحده ایالاتو او برتانیې خپله بهرنۍ پالیسي د کمونیزم په درلودلو متمرکزه کړه ،چې د نړیوال قانون پلي کول اسانه کوي ډیپلوماسي د نړیوالو قوانینو په پلي کولو کې مهم رول لوبوي ډیپلومات دنده د هیواد د گټو پرمخ بیول او له بهرنیو هیوادونو سره د دوستانه اړیکو ساتل دي.(جلال،۱۳۹۱:ص ۷۷)

ډیپلوماسي څنگه کار کوي؟

ډیپلوماسي د معاملې یا خبرو اترو له لارې ترسره کیږي په خبرو اترو کې هر اړخ عموما د ترلاسه کولو اټکل څخه ډیر څه غواړي بیا، یو جوړجاړي یا موافقې ته د رسیدو لپاره، دوی ځینې هغه څه پریږدي ،چې دوی یې په پیل کې غوښتل په دې خبرو کې یو بهرنۍ ډیپلومات مرسته کوي د مثال په توگه، د فنلند څخه د ملگرو ملتونو یو کارمند مارتي احتیساري په ۱۹۹۰ کې د سویلي افریقا څخه د خپلواکۍ په ترلاسه کولو کې د نامیبیا سره مرسته وکړه.

د بریالۍ خبرو اترو په پایله کې اړخونو ډیپلوماتیک تړون لاسلیک کړ د دې تړون رسمي ډول د تړون په نوم یادیږي کوم ،چې د دولتونو یا هیوادونو ترمنځ لیکل شوی تړون دی د مثال په ډول؛ د Versailles تړون لاسلیک کولو سره لومړۍ نړیواله جگړه په رسمي توگه په ځینو خبرو اترو کې، یو اړخ له جوړجاړي سره موافق نه دی او د دواړو خواوو ترمنځ د تماکل شوې گډې اجندا له مخې عمل کولو څخه ډډه کوي په داسې حالاتو کې، د خبرو اترو په بهیر کې ښکیل دریم اړخونه په هغه دولت باندې ډیپلوماتیک بندیزونه لگوي ،چې د خبرو اترو برخه نه وي.

دا د دولتونو ترمنځ د ډیپلوماتیکو تاو تریخوالي او د ډیپلوماتیکو بندیزونو د یوې برخې په توگه د مجرم هیواد څخه د ډیپلوماتیکو کارمندانو کمولو او اخراج لامل شو پدې کې ممکن د ولسمشر لخوا د یو سرغړونکي هیواد له مشرانو سره لیدو یا هغه ځانگړي هیواد ته د لیدو څخه انکار هم شامل وي د مثال په توگه، په ۲۰۰۱کال کې، نیکاراگوا له اسراییل سره ټولې ډیپلوماتیکې اړیکې وځنډولې.(ابرین۲۰۱۳ص۱۰۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډيپلوماسي ډولونه

د نن ورځې ډيپلوماسي د پټې او دوديزې ډيپلوماسي په پرتله ښکاره او شفافه ډيپلوماسي ده د وخت په تيريدو سره ډيپلوماسي په بيلابيلو ډولونو وده کړې ډيپلوماسي ډير ډولونه لري ،چې ځينې يې په لاندې ډول دي

۱ـ عامه ډيپلوماسي

۲ـ کلتوري ډيپلوماسي

۳ـ ساينس ډيپلوماسي

۴ـ سايبر ډيپلوماسي

۵ـ د انرژی ډيپلوماسي

٦ ـ سيمه ايز ډيپلوماسي

۷ـ تعليمي ډيپلوماسي

۸- د سپورت ډيپلوماسي

۹ ـ اقتصادي ډيپلوماسي

عامه ډيپلوماسي

عامه ډيپلوماسي د ډيپلوماسي يو ډول دی ،چې د بهرنيو اتباعو سره د اړيکو د پراختيا او د خلکو په نظر اغيزه کولو باندې ټينگار کوي دا د نرم ځواک يو ډول دی ،چې د کلتوري، اقتصادي او تعليمي تبادلو له لارې د هيوادونو ترمنځ د اړيکو او تفاهم وده کوي عامه ډيپلوماسي هم کولی شي د رسنيو او نورو ډولونو اړيکو له لارې بهرنيو ليدونکو ته لاسرسی ولري.

کلتوري ډيپلوماسي

کلتوري ډيپلوماسي د متقابل تفاهم د ښه کولو لپاره د هيوادونو او د دوی د اوسيدونکو ترمينځ د نظرياتو ، هنر ، معلوماتو او کلتور نورو عناصرو شريکول دي د کلتوري ډيپلوماسي موخه دا ده ،چې د سياسي او اقتصادي اهدافو لپاره د خلکو ملاتړ زيات کړي ترڅو د بهرني هيواد اتباعو سره مرسته وکړي ،چې د دې د اصولو او بنسټونو سره اشنا شي.

کلتوري ډيپلوماسي په اصل کې د يو ملت ځانگړتيا څرگندوي ،چې په پايله کې يې نفوذ رامنځته کوي سره له دې ،چې په مکرر ډول له پامه غورځول کيږي کلتوري ډيپلوماسي کولی شي د ملي امنيت اهدافو په ترلاسه کولو کې د پام وړ مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساینس ډیپلوماسي

ساینس ډیپلوماسي د ساینس او ټیکنالوژۍ کارول دي نړیوالې همکارۍ ته وده ورکول او پلونه جوړول د ملتونو تر منځ . پدې کې د نړیوالو مسایلو حل کول شامل دي لکه د خوړو خوندیتوب، د اقلیم بدلون، او د وبا ناروغۍ، کارول ساینسي څېړنه، ټیکنالوژي، او تخصص سربیره پردې، ساینس ډیپلوماسي نړیوال ساینس هڅوي.

سایبر ډیپلوماسي

سایبر ډیپلوماسي د ډیپلوماسي او بهرنیو چارو د پرمختګ لپاره د بریښنایي اړیکو او ټیکنالوژۍ کارولو ته اشاره کوي پدې کې د ټیکنالوژیکي وسیلو کارول شامل دي لکه ټولنیز رسنۍ، ویب پاڼې، او نور آنلاین پلیټ فارمونه د ډیپلوماتیکو بحثونو ترسره کولو، اړیکو پراختیا، او نړیوالې همکارۍ ته وده ورکوي نړیوالې ننګونې لکه د معلوماتو محرمیت، سایبر امنیت، او ډیجیټل زیربنا د سایبر ډیپلوماسي له لارې حل کیدی شي.

د انرژۍ ډیپلوماسي

د انرژي ډیپلوماسي د ډیپلوماتیکو اړیکو کارول دي ،چې د انرژي صنعت کې د هیوادونو ګټو ته وده او دفاع ورکوي دا د انرژۍ اړوند مسایلو په اړه د نړیوالو تړونونو خبرې اترې او د ملي انرژۍ پالیسۍ اداره کول شامل دي د انرژۍ امنیت ته وده ورکول د انرژۍ د بې وزلۍ کمول او د دوامداره انرژۍ پراختیا ته وده ورکول د انرژۍ ډیپلوماسي ټولې برخې دي.

سیمه ایز ډیپلوماسي

سیمه ایز ډیپلوماسي د هغو هیوادونو ترمنځ د اړیکو ترسره کول دي ،چې د یوې ځانګړې جغرافیایي سیمې برخه وي سیمه ایز ډیپلوماسي اوس د نړۍ په چارو کې یو مهم لوبغاړی دی ټول دولتونه د یو بل د انحصار او نړیوال کیدو له امله د ګاونډیو متقابل عمل اهمیت او ارزښت پوهیږي.

سپورت ډیپلوماسي

سپورت ډیپلوماسي د ډیپلوماتیکو چارو، سولې او تفاهم د پرمختګ لپاره سپورت ته وده ورکوي پدې کې د مخابراتو او همکارۍ هڅولو لپاره د ورزشکارانو کارول شامل دي پداسې حال کې ،چې په هیوادونو ، کلتورونو او خلکو کې خالیګاوي لرې کوي د سپورت ډیپلوماسي کولی شي د چاپیریال ساتنه، د جنډر مساوات، حقونه، او ټولنیز او اقتصادي وده وکړي دا د هیوادونو ترمنځ د ډیپلوماتیکو اړیکو د ښه کولو او د نړیوالو ستونزو د خبرو اترو لپاره د یو فورم چمتو کولو لپاره هم کارول کیدی شي. .(موسوی ۱۳۸۸ص۶۷)

اقتصادي ډیپلوماسي

اقتصادي ډیپلوماسي د نړدې ټولو هیوادونو لپاره د بهرنیو اړیکو یوه مهمه موضوع ده.او دا ،چې اقتصادی ډیپلوماسي زما اساسی موضوع ده نو پدې اړه په راتلونکې څپرکې کې پرې په بشپړ ډول بحث شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې ډیپلوماسي د نړیوالو اړیکو لپاره مهمه ده؟

لومړی: دولتونه په نړیوالو اړیکو کې د خپلو موقفونو د جوړولو لپاره ډیپلوماسي کاروي د خبرو اترو له لارې د دولتونو موخه د ګډو ګټو او همدارنګه د اختلاف نقطو پیژندل دي ډیری وختونه په نړیوالو اړیکو کې دولتونه د خبرو اترو وروسته موافقې ته رسیږي او هغه چلندونه او اصول انځوروي ،چې د منلو وړ او د دواړو خواوو لپاره ګټور ګڼل کیږي دا د نرم ځواک له لارې کار کوي د دې حقیقت له امله ،چې دا تاکتیکونه په زور سره نه پلي کیږي.

دوهم: ډیپلوماسي د استخباراتو ترلاسه کولو لپاره کارول کیدی شي د دې معلوماتو موخه د دولت د بهرنی پالیسی د موخو تاکل او ارزول دي سربیره پردې ډیپلوماسي د سیاسي، اقتصادي او کلتوري همغږۍ د زیاتولو لپاره کارول کیدی شي دا همکاري د دوی د دولتونو ملي ګټو ته د رسیدو لپاره کافي لارې وړاندې کوي.

په پای کې، ډیپلوماسي د نړیوالو قوانینو د ساتلو لپاره کارول کیږي کوم ،چې د چلند او نړیوالې همکارۍ په اړه په ملي پالیسیو اغیزه کوي د ډیپلوماتیکو ماموریتونو، د تړونونو د خبرو اترو، او د حکومت تر حکومت پورې د تبادلې په اړه د واکونو د ساتلو لپاره د قانون لخوا لارښوونې چمتو شوي.

په پایله کې، ډیپلوماسي په نړیوالو اړیکو کې د بحرانونو د حل لپاره د یوې وسیلې په توګه لیدل کیدی شي ،چې کولای شي په خبرو اترو کې د ښکیلو غړو هیوادونو لپاره د همکارۍ لپاره منځنی زمینه مشخص کړي. (نوش آبادی،۱۳۹۶:ص۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

اقتصاد ته لنډه کتنه

د اقتصاد علم تعریف

هیڅوک نشي کولی د اقتصاد مشخص تعریف ورکړي د نولسمې پیړۍ انګلیسي اقتصاد پوه الفریډ مارشال اقتصاد د انساني ژوند د عادي کړنو مطالعه په توګه تعریف کړی دا د انفرادي یا ډله ایزو کارونو پورې اړوند برخه معاینه کوي ،چې د مادي توکو په کارولو سره د لاسته راوړنې سره تړاو لري په شلمه پیړۍ کې لیونیل رابینز اقتصاد داسې تعریف کړ دا هغه ساینس دی ،چې د انسان چلند مطالعه کوي او نادره وسیله ،چې نورې ګټې لري مګر په دې تعریف کې د اقتصاد ټول اړخونه شامل نه دي، لکه ناخالص کورني محصول یا د نرخ کچه مګر د کاناډا ساینس پوه جیکب وینر لخوا یو ساده تعریف شتون لري کوم ،چې دا دی اقتصاد هغه څه دي ،چې اقتصاد پوهان یې کوي.

د اقتصاد د جامع، مشخص او واضح تعریف لرلو له مشکل سره، دا د ساینس په توګه د اقتصاد پوهانو ډیری پوښتنو ته ځوابونه ورکوي، نه یوازې د توکو او خدماتو قیمتونه ټاکي، بلکې د هغو سرچینو قیمتونه هم ټاکي ،چې دوی تولیدوي، لکه کارګر او بازارونه اقتصاد هم د مصرف سوداګریزو شرکتونو او صادراتو په برخه کې د افرادو کوچني اقتصادي چلند مطالعه کوي دا د لوی اقتصاد مطالعې سره تړاو لري، کوم ،چې د عامه عاید کچه، د بیکارۍ کچه، او د پانګې اچونې کچې په پوهیدو پورې اړه لري، دا ټول د نرخونو د ثبات لپاره د یوې لارې په موندلو کې مرسته کوي.

اقتصاد یوه اصطلاح ده ،چې ډیری مفکورې پکې شاملې دي، پدې کې اقتصاد هغه مفهوم دی ،چې د اقتصادي علومو (اقتصاد) لخوا مطالعه کیږي، او وروستی د هغې د پلي کولو لپاره د اقتصادي او اداري تیوریو پر بنسټ ولاړ دی. سیاسي اقتصاد اصطلاح اقتصاد ته په پراخه معنی یا د یو هیواد یا سیمې اقتصادي حالت ته هم اشاره کوي پدې معنی ،چې د اقتصادي دورې په تړاو د هغه اقتصادي حالت یا د هغه جوړښتي حالت په دې معنی، د اقتصاد اصطلاح د دواړو اقتصادي میتود یا سیستم سره مترادف ده.

اقتصاد څه شی دی؟

اقتصاد هغه مطالعه ده ،چې څنګه شیان جوړیږي، شاوخوا حرکت کوي او کارول کیږي. دا ګوري ،چې څنګه خلک، سوداګرۍ، حکومتونه او هیوادونه د خپلو سرچینو کارولو لپاره غوره کوي اقتصاد هغه مطالعه ده ،چې خلک څنګه عمل کوي، د دې مفکورې پر بنسټ ،چې خلک په منطقي توګه عمل کوي او هڅه کوي تر ټولو ارزښت یا ګټه ترلاسه کړي. اقتصاد د کار او سوداګرۍ د څرنګوالي مطالعه ده څرنګه ،چې د انسان د کار کولو لپاره ډیرې لارې شتون لري او د سرچینو ترلاسه کولو لپاره ډیری لارې شتون لري، دا د اقتصاد دنده ده ،چې معلومه کړي ،چې کومې لارې غوره پایلې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عموم کې، اقتصاد په دوو برخو ویشل کیدی شي لوی اقتصاد، کوم ،چې د اقتصاد کار کولو څرنګوالی ګوري، او کوچني اقتصاد، کوم ،چې ګوري ،چې خلک او سوداګری څنګه کار کوي.

اقتصاد يو ټولنيز ساينس دی ،چې د توکو او خدماتو په تولید، ویش او مصرف تمرکز کوي، او هغه انتخابونه تحلیلوي ،چې افراد، سوداګری، حکومتونه او ملتونه د سرچینو تخصیص لپاره کوي.

د ټولنيزو علومو يوه څانګه ده ،چې د توکو او خدماتو تحليل، توليد، توزيع، مصرف، په عمومي توګه، اقتصاد د محدودو اړتیاوو لپاره د محدودو سرچینو د غوره تخصیص ساینس دی.

انسان په نړۍ کې له نامحدود و غوښتنو سره رامنځته شوی، ،چې دغه غوښتنې له انسان سره تر مرګه پوري مل وي په پخوانيو زمانو کې دغه غوښتنې ساده او لږې وي مګر د تهذيب او تمدن د پرمختګ سره غوښتنو ډير والی ومونـد او پـه ډولونو کې يې توپير را منځته شو په بنستيز ډول انسان د خوراک لپاره خوړو ته د پوښاک لپاره جامو تـه د اوسيدو لپـاره کور او د ناروغی لپاره درملو ته اړتيا لري مګر د دې تر څنګ انسان يو شمير نورو شيانو ته هم اړتيا لري ،چې دا د انسان ژوند ورسره اسانيږي ،دساري په ډول تيلفون يا لرغړی ، موتر ، بريښنا او نور ددغو غوښتونو د لاسته راوړولو لپاره انسـان تل بيلابيلې کړنې تر سره کوي او شتمني پرې لاسته راوړي موږ او تاسو پخپل چاپيريال کې ګورو ،چې انسان پـه نـړۍ کې په بيلابيلو کارونو بوخت وي سود اګر سوداګري، کاريګر کار ، روغتيـا پـال رو غتيـا پـالي ، انجنير انجنيـري او نـور انسانان پخپلو کارونو بوخت وي خو عوايد لاسته راوړي او د خپل عايد سره سم خپلې اړتياوې پوره کړي.

خصوصي ملکيت باندې څیړنه شوې ده ګزنفون د خپلو اقتصادي نظرياتو اساس کرنه ګرځولې او کرنـه يـې د اقتصـادي شتمنی د ډير والي سبب ګڼله ،چې د دولت او عامو خلکو څخه يې هيلـه لرلـه خـو کرنـې تـه اهميـت ورکـړي همدارنګـه ګزنفون له دولت څخه غوښتل ،چې د دولت بايد خلک بيری چلونې او ليږد راليږد ته پاملرنه وکړي نوموړي دغه هنر هـم د شتمنی د ډير والي عامل ګڼلو ، له بلې خوا ګزنفون د پيسو په هلکه ويل ،چې دولت بايـد دسـپينو زرو کانونـه پـه کـار واچوي او سپين زر راوباسي، ،چې د د اقتصاد له نظره د اهميت وړ دی د ګزنفون دا غوښتنه ددې لپاره وه ،چې د سپينو زرو سکې او پيسې ډيرې شي، دولت بايد طبيعي زير مې په خپـل واک کـې راولي او د خصـوصي سـکتور لـه لاسـه يـې وباسي او د لومړي ځل لپاره يې د ونډيز و شرکتونو نظريه هم ورکړه، کزنفون عقيده لرله ،چې بايـد ښـارونه لـوی او غـټ وي او ډير خلک يو ځای سره ژوند وکړي، خو د کار ويش ،چې د اقتصادي فعاليتونو د پرمختګ لپـاره لـوی عامـل بلـل کيږي منځ ته راشي ځکه هر څومره ،چې ښار لوی وي اړتياوې هم ډيريږي او د کار وېش د اړتياوو پر اساس پـه خپلـه منځ ته رازي ګزنفون د مالیې دور کړې او ازادې سوداګری پلوی و او شتمني يې داسـې را پيژنـده د ګزنفـون پـه عقيـده شتمني د اموالو د ډيروالي نسبت دهغه اړتيا و ته ياني هر څه ،چې له اړتياو ډير شي هغه شتمنی ده.

اکنامکس (economics)د پولتيکل اکانوی (political Economy)مخفف دی ،چې له دريو يوناني الفاظو (Oika Polis Nama)مجموعه ده ،چې Polisمانا بشار ، رياست او يا منظمه دله ikasمانا کور واله او Namaقانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا لري دا په دې مانا ،چې یو کور واله څنګه تولیدي چوپړتیاوې ترسره کړي عواید په لاس راوړي او په مقابل کې توکي او چوپړتیاوې و پیري تر څو خپلې اړتیاوې پرې پوره کړي ،چې له دې وروسته پولټیکل اکانومی د هیواد د اقتصادي کړنو لپار و کارول شو او موخه یي له هغو قوانینو او اصولو څخه وه ،چې یو هیواد یې نافذوي د اقتصاد پخوانیو پوهانو داسې فکر کاوو څرنګه ،چې یوه کورنۍ د اړتیاو پر بنسټ خپل عواید او لګښت تنظیموي همدارنګه کټ مټ د یو هیواد حکومت هم د هیواد په داخل کې دعواید و او لګښتونو حساب کتاب کوي چې همدی حساب کتاب نه یی پولیتیکل اکانومی ویله خو د وخت په تیریدو سره دغه لفظ په اکانومی او بیا په اکنامکس واوښتو د یو علم د تعریف اړتیا هغه وخت بشپړکیږي کله ،چې هغه علم د پرمختګ په حال کې دي د یو علم د تعریف څخه جو تیږي ،چې هغه علم له کومو موضوعاتو بحث کوي د علم د مطالعی دایره را معلوموي د اقتصاد د علم په اړه بیلا بیل تعریفات وړاندي شوي او هر پوه دا علم له خپله نظره تعریف کړی ایدم سمت مالتس ریکارد و او جي اپس مل اقتصاد د شتمنی علم بللی ادم سمت اقتصاد د شتمنی علم ګاڼه او ویل یې اقتصاد هغه علم دی ،چې انسان څنګه شتمنی لاسته راوړي او څنګه یې په لګښت ورسوي.

د اقتصاد په اړه د ځینو نورو پوهانو تعریفونه کړي چې عبارت دي له:

لومړی این دبلیو سینیر د ادم سمت د کتاب څخه پنځوس کاله وروسته یو بل انګلیس عالم این دبلیو سینیر د ادم سمت نظر تائید او اقتصاد یې داسې تعریف کړو اقتصاد یو داسې علم دی ،چې د شتمنی نوعیت ،شتمنی لاسته راوړل او د شتمنۍ له ویش څخه بحث کوي.

دوهم جي ایس مل د نوولسمې زیږدیزې پیری مشهور عالم او فیلسوف جي ایس مل اقتصاد ته داسې یو تعریف وړاندې کړی اقتصاد یو داسې علم دی ،چې د شتمنۍ نوعیت او د هغو ټولو قوانینو مطالعه ده ،چې د شتمنۍ په پیدا کیدو او د شتمنۍ په ویش اغیزه لري.

دریم فرانس واکر امریکایی اقتصاد پوه فرانس واکر ۱۸۸۳ کې اقتصاد داسې تعریف کړو اقتصاد یو داسې علم دی ،چې له شتمنۍ سره اړیکه لري.

څلورم پروفیسور ایلي پروفیسور ایلي هم په اقتصاد پوهانو کې راځي او د اقتصاد د علم په اړه وایي اقتصاد هغه علم ته ویل کیږي. هغه اصول او ضوابط تر غور لاندې نیسي کوم ،چې د شتمنۍ د لاسته را وړلو او د هغې د لیږد له کړنو سره سروکار لري.(نیازی، ۱۳۹۶:ص۳۴،۳۰)

د اقتصاد د علم ګټې

اقتصاد یو ټولنیز علم دی ،چې د انسان په پرمختګ کې له انسان سره مرسته کوي د اقتصاد د اهمیت په اړه مالتس وایي اقتصاد یوازنی علم دی چی ټول خلک پری خبر او معلومات لري او په اقتصادي پرمختګ کې مرسته کوي. روټین د اقتصاد د علم په اړه وایي تر هغه پوري یو انسان متمدن نه شي کیدای تر څو چی د اقتصاد د علم په اړه معلومات و نه لري همدارنګه پروفیسور پیکو وایي د اقتصاد د علم زده کړه د علم په توګه نه بلکې د اقتصادي ستونزو د حل لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید زده شي هنري لیکي د یو انسان لپاره د اقتصاد د علم زده کړه د هر انسان اړتیا او اخلاقي مسوولیت دی د اقتصاد علم زده کړه د انسان ذهن ته پراختیا ورکوی .

د اقتصاد علم پرمختګ

دا احتمال شته ،چې د اقتصاد زیږون په ۱۷۷۸ کې د سکاټلینډ فیلسوف ادم سمیت لخوا پیل شو ،چې د خلکو د شتمنی طبیعت او لاملونه یې مطالعه کړل سمیټ د دې مطالعې لپاره د یونانیانو د لیکنو او د پنځلسمې پیړۍ د ځینو لیکنو له لارې الهام اخیستی و، مګر هیڅ مشخص نوم شتون نلري ،چې د ادم سمیت څخه د هغه څه په رامینځته کولو کې ،چې نن ورځ د کلاسیک اقتصادي ښوونځي په نوم پیژندل کیږي. په ۱۸۱۷ کې، ډیویډ ریکارډو د اقتصاد او مالیاتو د اصولو په اړه یو کتاب د هغه څه په ځواب کې ،چې ادم سمیت د خلکو د شتمنیو په اړه لیکلی وه ولیکه، دې کتاب پدې ساینس کې یو نوی پرمختګ اضافه کړ، ځکه ،چې د ریکارډو مطالعې د انفلاسیون حالت لنډیز کړی ،چې په پایله کې د انفلاسیون زیاتوالی دی د کرنې لپاره د ځمکې نشتوالي سره د خوراکي توکو نرخونه او د بدیلونو موندلو څرنګوالی د ریکارډو مطالعې جان سټوارټ مل په خپل کتاب، د اقتصادي پالیسۍ اصول، ۱۸۴۸ کې الهام اخیستی
د اقتصادي پوهې تمرکز په دې دی ،چې اقتصادي اجنټان څنګه چلند او تعامل کوي او څنګه مختلف اقتصادونه کار کوی په دې اړه، د اقتصاد د بنسټیزو کتابونو لومړنۍ طبقه بندي کوچني اقتصاد د لوی اقتصاد سره مخالف دی.
کوچنی اقتصاد د کوچنیو، انفرادي او کوچنیو تصمیم نیولو واحدونو اقتصادي چلند معاینه کوي، په شمول د کورنیو او اقتصادي شرکتونو یا پیرودونکي او پلورونکي، مصرف کونکي او تولیدونکي، او بازارونه، په شمول د سیالۍ بازارونه، بشپړ انحصار، بشپړ انحصار سیالي، څو اړخیز انحصار، او عایدات. د دې سکټورونو لګښتونه او همدارنګه د تاسیساتو تولیدي دندې، د فرصت لګښت تولید او لګښتونو پورې اړوند مسلې، د تولید فاکتورونو بازار معاینه کول په شمول د ځمکې پانګې او کار او د لګښتونو ډولونه او د لګښت دندو او د هغې سره اړیکې. تولید او پیمانه، د عاید تولید او د عوایدو دندې او د مصرف کونکي بودیجه د پانګې او ځواک تر مینځ تاوتریخوالی سره معامله کوي،
تر ټولو مهم، د اقتصاد بنسټیزو مسایلو ته، په شمول د عرضې او تقاضا، د توکو ډولونه او چټکتیا، د توکو ترمنځ اړیکې او د مصرف کونکي غوره توب، او د مالیاتو او سبسایډونو اغیزې، کومکونه، او داسې نور. ، او د قیمت د حد اقتصادي پالیسي یا په دوی باندې د نرخ پوړ او د مصرف کونکي او تولید کونکي سوکالۍ اضافي
تادیه کوي او لوی اقتصاد د اقتصاد عمومي چلند او هغه عوامل ،چې پدې باندې اغیزه کوي معاینه کوي ، پشمول د سوداګرۍ دورې ، بیکارۍ ، انفلاسیون ، د اقتصادي ودې رکود ، پولي او مالي پالیسۍ ، د پیسو بازار او د محصول بازار (IS-LM)، ټوله تقاضا او ټول عرضه د دولت بودیجه، ټول مصرف او دندې او نظریات، مصرف، سپما، ټوله پانګه، د کار بازار او کارموندنه، ملي تولید، عاید، ملي شتمني، مجموعه، د اسعارو او تبادلې نرخ، د تادیاتو توازن او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوداګرۍ توازن، صادرات او واردات، پولي اقتصاد او د پیسو بازار نظریات، توقعات د حقیقي مزد د سود نرخ په مقایسه او منطقي توګه تحلیلوي.

په سوداګرۍ، ملکیت، روغتیا پاملرنې کې، مختلفو موضوعاتو ته لکه جرم، تعلیم، کورنۍ، قانون، سیاست، مذهب (ټولنیز بنسټونه، جګړه او بنسټیز علوم) د ۲۱ پیړۍ. په نورو ټولنیزو علومو کې د اقتصادي امپریالیزم په توګه تعبیر شوی دی په تیرو یوه یا دوه لسیزو کې، یو شمیر اقتصاد پوهانو د چاپیریال د پایښت ساتلو لپاره د چاپیریال د اقتصاد څانګه جوړه کړې، او همدارنګه یې مطالعات ترسره کړي دي. په اقتصادي تحلیل د ټولنې په ټولو اړخونو کې خورا ښه غوښتنلیک لري.(کیسلینګ، ۱۲۹۲:ص۷۷)

د اقتصاد موضوع

د اقتصاد موضوع شتمني، توکي، خدمتونه او سرچینې د تولید، ویشلو او مصرفولو په اړه دي، د "مال" معنی د توکو او خدماتو مالي اړخ او ارزښت دی، نه د ملکیت اصلي اړخ له همدې امله، شتمني د ارزښت او شتمنۍ له پلوه د اقتصاد موضوع ده شتمني په اقتصاد کې د دې په مانا ده ،چې څنګه وده کوي، ویش او مصرفوي، نه دا ،چې دا یا هغه کس ته منسوب کړي.

سیاسي اقتصاد د دې ډګر دوديز نوم دی، ،چې په لومړي ځل انتوین ډي مونټچرتین د خپل کتاب سرلیک جوړ کړ دغه دود تر ۱۹مې پېړۍ پورې دوام درلود، ،چې جان سټوارټ مل خپل کتاب د «سیاسي اقتصاد اصول» تر سرلیک لاندې ولیکه او ډیویډ ریکارډو د "سیاسي اقتصاد اصول" تر سرلیک لاندې "سیاسي اقتصاد او ولایتي مالیه" لیکلي حتی مارکس، ،چې د اقتصاد په پرتله په سیاسي اقتصاد باندې نیوکه کې یو تیریدونکی دریځ غوره کړ.

هغه خپل کتاب "د سیاسي اقتصاد انتقاد ته پیژندنه" نومولی خو د نولسمې پېړۍ په پای کې اقتصاد پوهانو د "اقتصاد" کلمه د "اقتصاد ساینس" د لنډې بڼې په توګه وړاندیز کړه، ترڅو د محدودو سیاسي ګټو په اړه د دې کلمې د تعامل څخه مخنیوی وشي، او هم د دې کلمې سره ورته والی د نورو علومو لکه "ریاضي اخلاقیات او داسې نور سره وشي.

په عمومي ډول اقتصاد په دوه ډوله دی ،چې عبارت دی له

۱ ـ کوچني اقتصاد

د اقتصاد یوه څانګه ده ،چې په بازار کې د انفرادي لوبغاړو تحلیل او همدارنګه د بازار جوړښت تحلیل سره معامله کوي. دا څانګه د فعالانو، خصوصي، عامه او کورنیو سره د نه بدلیدونکي واحدونو په توګه معامله کوي مایکرو اکنامکس مطالعه کوي ،چې دا لوبغاړي څنګه په انفرادي بازارونو کې یو له بل سره اړیکه لري (د سوداګریزو واحدونو کمښت او د حکومت مقرراتو په پام کې نیولو سره) یو محصول لکه د المونیم، منې یا ګرځنده تلیفون، یا د خښتو د تولید، د کتاب چاپ او یا د خوراکي توکو د بسته بندۍ له یو فکتورونو څخه د خدماتو سره د کوچني اقتصاد تیوري د پیرودونکو لخوا غوښتل شوي ټول مقدار او د پلورونکو لخوا چمتو شوي مقدار په پام کې نیسي- او د هر عرضې او تقاضا واحد لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتمالي نرخونه مطالعه کوي کوچني اقتصاد د بازار د لوبغاړو ترمنځ د پېرودلو او خرڅلاو په بهير کې پېچلي تعامل مطالعه کوي، دا تيوري په دې باور ده ،چې مارکېټونه په انګريزي کې يو توازن ته رسېږي (د تقاضا د مقدار او عرضه شوي مقدار تر منځ انډول).

کوچنی اقتصاد هم د بازار مختلف جوړښتونه څېړي کامل سيالي د بازار جوړښت تشريح کوي ،چې هيڅ برخه اخيستونکی دومره لوی نه وي ،چې د ورته محصول نرخ ټاکلو لپاره د بازار ځواک ترلاسه کړي د دې لپاره بل توضيح دا دی ،چې ووايو يو بشپړ رقابتي بازار هغه وخت رامينځته کيږي کله ،چې ټول برخه اخيستونکي وي او هيڅ يو برخه اخيستونکي نشي کولی د هغه محصول په نرخ اغيزه وکړي ،چې دوی يې اخلي يا پلوري. نيمګړتيا سيالي د بازار جوړښت ته اشاره کوي ،چې پدې شرايطو کې هيڅ بشپړ سيالي شتون نلري د يو محصول لپاره يوازې يو پلورونکی شتون لري، په انګليسي کې ډيری انحصار، (oligopoly)، په کوم کې ،چې د محصول لپاره يوازې څو پلورونکي شتون لري، په ځانګړې توګه د انحصاري سيالۍ شتون لري (په کوم کې ،چې ډيری پلورونکي شتون لري ،چې په بشپړ ډول مختلف توکي توليدوي د پيرودونکي انحصار په انګليسي کې (monopsony)په کوم کې ،چې د يو محصول لپاره يوازې يو پيرودونکی وي او په انګليسيـ کې د ډيری پيرودونکي انحصار (oligopsony)،چې يوازې شتون لري د محصول لپاره يو څو پيرودونکي د کامل رقابت په مقابل کې نيمګړتيا سيالي عموما پدې معنی ده ،چې د بازار ځواک په مساوي توګه ويشل شوی د نامناسب رقابت لاندې شرکتونه د "بيې اخيستونکي" کيدو وړتيا لري ، پدې معنی ،چې دوی په غير متناسب ډول د دې وړتيا لري ،چې د بازار ځواک د لويې برخې په درلودلو سره د توليد شوي توکو نرخ اغيزه وکړي.

"کوچني اقتصاد انفرادي بازارونه د اقتصادي ساده کولو سره په دې معنی مطالعه کوي ،چې دا داسې انګيرل کيږي ،چې په يو بازار کې ترسره شوي اقتصادي فعاليت په ځانګړي ډول په نورو بازارونو اغيزه نه کوي دې تحليلي ميتود ته "جزوي توازن" (د عرضې او تقاضا ترمينځ) ويل کيږي دا تحليلي ميتود په بازار کې د ترسره شوي فعاليتونو مجموعه محاسبه کوي د عمومي انډول تيوري د بازارونو مطالعې لپاره کارول کيږي دا تيوري د ټول مجموعه محاسبه کوي ټول فعاليتونه په ټولو بازارونو کې ترسره کيږي دا طريقه په بازارونو کې دواړه بدلونونه او د دوی ترمنځ متقابل عمل مطالعه کوي کوم ،چې د توازن په لور روان دی.

۲ لوی اقتصاد

لوی اقتصاد د يو هيواد په لوی ملي کچه اقتصادي مسايل څيړي په دې برخه کې ثبات، اقتصادي توازن، د بهرنۍ سوداګرۍ توازن، اقتصادي وده، کارموندنه، انفلاسيون، د دولت عوايد، اقتصادي رکود، اقتصادي بحران، بې روزګاري او اقتصادي پرمختګ مسايل څېړل کېږي. (Hener, R, 2003 P, 77)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

اقتصادي ډيپلوماسي

د اقتصادي ډيپلوماسي پیژندنه

اقتصادي ډيپلوماسي د يو هيواد د اقتصادي، سياسي او ستراتيژيکو اهدافو د پرمخ بيولو لپاره د اقتصادي وسايلو سره د ډيپلوماتيکو مهارتونو کارولو ته ويل کيږي اقتصادي ډيپلوماسي د حکومتونو يو له اغيزمنو او پياوړي وسيلو څخه دی ،چې په نړيوال چاپيريال کې عمل وکړي او په نړيوال اقتصاد کې غوره مقام ترلاسه کړي دا ډول ډيپلوماسي له رسمي ډيپلوماتيکو کړنو څخه عبارت ده ،چې لومړی د ملي سوداگريو لپاره بهرنيو بازارونو ته د لاسرسي زمينه برابروي دويم يې هڅه کوي ،چې بهرنۍ مستقيم پانگونه راجلب کړي او دريېم د ملي گټو د پرمخبيولو لپاره د نړيوالو قوانين تراغېز لاندې راولي اقتصادي ډيپلوماسي ډيپلوماسي يا پاليسي ده ،چې د اقتصادي اړيکو اداره او لارښوونه کوي هغه پروسه ،چې له مخې يې هيوادونه د سوداگرۍ، پانگونې او د اقتصادي پلوه گټور تبادلې نورو ډولونو په گډون د فعاليت په ټولو برخو کې د خپلو ملي گټو د اعظمي کولو لپاره له بهر سره معامله کوي د دوديزې ډيپلوماسي لپاره د ملاتړ او ميکانيزم او د دولت د بهرنيو اړيکو د پياوړتيا او پراختيا لپاره يو مناسب چوکاټ د معافيت ښه والی او د گټو دفاع ده اقتصادي ډيپلوماسي په سيمه ييزه او نړيواله کچه د سياسي اقتصادي او ټولنيزو لاسته راوړنو د ترلاسه کولو په نيت د ډيپلوماتيکو لارو او ميتودونو له لارې د سياسي او اقتصادي عواملو کارول دي اقتصادي ډيپلوماسي د رياليزم، پراگماتزم او نوښت پر بنسټ ورځنۍ متقابل عمل دی دا يوه سپيڅلې ملي مسله ده ،چې هدف يې د ملي گټو لاسته راوړل دي او له همدې امله د ټولو ملي لوبغاړو گډې ونډې ته اړتيا لري دا د اقتصاد د نړيوال کيدو له گړنديتوب سره په موازي ډول رامينځته شوی او وده کړې ،چې په تيرو دريو لسيزو کې په سرعت سره وده کړې اقتصادي ډيپلوماسي په اصل کې د بهرنيو هيوادونو او نړيوال اقتصاد کې د يو هيواد د اقتصادي گټو د ودې لپاره د يوې وسيلې په توگه ليدل کيږي اقتصادي ډيپلوماسي نه يوازې د يو هيواد سوکالۍ ته وده ورکوي بلکې د يوې مناسبې غوښتنې او فرصت په توگه کار کوي ،چې د بهرنۍ پاليسی په ملاتړ د هغه د بهرنۍ سوداگرۍ او مالي اړيکو اداره کولو لپاره کار کوي.

اقتصادي ډيپلوماسي د نړدې ټولو هيوادونو لپاره د بهرنيو اړيکو يوه مهمه موضوع ده. په داخلي توگه، اقتصادي وزارتونه، د سوداگرۍ او پانگونې د ودې ادارې، او د سوداگرۍ خونې برخه اخلي اقتصادي ډيپلوماسي د سياسي اقتصاد او سوداگريزې ډيپلوماسي سره ډيری مفکورې گډې ساحې لري سياسي اقتصاد د دوو بنسټونو شتون بازار او حکومت او د يو بل سره د دوی متقابل تعامل ټينگار کوي ،چې هدف يې د شخصی اړتياوو او ټولنيز هوساينې چمتو کول دي د بازار چوکاټ او سياست د يوې وسيلې په توگه گڼي کوم ،چې مرسته کوي هغه څه ،چې د بازار له لارې په نورمال او طبيعي توگه نشي ترلاسه کيدی په ځينو مواردو کې اقتصادي ډيپلوماسي د سوداگريزې ډيپلوماسي اتل بلل کيږي په ډيرو هيوادونو کې د صنعتونو د ملي کولو د ډيپلوماتانو دنده وه ،چې د ملي صنعتونو محصولاتو بازار موندنه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عین حال کې د اقتصادي ډيپلوماسي یو واحد تعریف خورا ستونزمن دی مګر دا ممکنه ده ،چې د توکو او خدماتو د تولید، لیږد او تبادلې، په نورو هیوادونو کې پانګه اچونه، د اقتصادي ډيپلوماسي مسایلو په توګه په حقیقت کې، د اقتصاد په ډګر کې د ډيپلوماسي پلي کول د هیواد اقتصادي اهدافو ته د رسیدو لپاره د ډيپلوماسي احتمالي او حقیقي ظرفیتونو ته د اقتصادي ډيپلوماسي معنی ورکوي اقتصادي ډيپلوماسي په نړیوالو چارو کې د قدرت او شتمنی تر منځ د اړیکو سره معامله کوي. اقتصادي ډيپلوماسي نه یوازې د دولت هوساینې ته وده ورکوي بلکې د فرصت غوښتنې او فرصتونو په توګه د خپلې بهرنی پالیسی په ملاتړ خپلې بهرنی سوداګریزې او مالي اړیکې بدلوي.

د اقتصادی ډيپلوماسی تعریف

اقتصادي ډيپلوماسي د نړیوالو اړیکو (د دولتونو، خصوصي سکتور او خلکو په کچه) په کارولو سره د نړیوالې سوداګرۍ هڅولو، ملي ګټو ته وده ورکول، اقتصادي پرمختیا ته وده ورکول او فعالولو له لارې د هیواد اقتصادي امنیت او ستراتیژیکو ګټو خوندي کولو او خدمت کولو هنر دی شرکتونه نړیوال کول او د نړۍ بازارونو ته د رسیدو لپاره ترڅو خپل صادرات ډیر کړي او بهرنی مستقیم پانګونه راجلب کړي اقتصادي ډيپلوماسي هم داسې تعریف شوې ،چې دولت د خپلو اقتصادي ظرفیتونو څخه په نورو هیوادونو د نفوذ کولو لپاره کار اخلي او خپل سیاسي چلند هغه لوري ته لارښوونه کوي چې د دولت ملي اقتصادي ګټو ته خدمت وکړي، او د ناممکن ته د انتظار پرځای د ممکنه ترلاسه کولو هنر دی اقتصادي ډيپلوماسي د اقتصادي معیارونو د ښه کولو لپاره یوه نه هیریدونکې وسیله ده، او دا باید د نړیوالې سوداګرۍ د هڅولو او د کورنیو شرکتونو په ملاتړ کې د پالیسي جوړونکو لپاره یوه مهمه وسیله وي اقتصادي ډيپلوماسي د عمل یا شتون له مخې د ډيپلوماسي نوې بڼه نه ده دا د ډيپلومات لپاره د ثانوي مسلکي لارې په توګه لیدل کیږي په دې شرط ،چې د ډيپلومات لومړنی فعالیت یوازې په سیاسي ډګر کې وي دا ډول ډيپلوماسي په تیرو وختونو کې د سوداګریزې ډيپلوماسي په نوم پیژندل کیده او دا ډيپلوماسي د پخوانیو سلطنتونو او اماراتو ترمنځ د سوداګریزې تبادلې سره تړاو درلود دا په څوارلسمه میلادي پیړۍ کې رامنځ ته شوه او له هغه وروسته د اروپا د استعمار او د جنوبي امریکا د بډایه ساحلونو د کشف له امله د زړې او نوې نړۍ تر منځ سوداګري وده وکړه او د اروپا د استعماري هېوادونو لاسته راوړنې یې روښانه کړي.

د اقتصادي ډيپلوماسي هدف او موضوع

د اقتصادي ډيپلوماسي مفکورې د جوړولو سره د اوږدې مودې لپاره، د ساینس د دې لوري د ماهیت او حدودو په اړه بحثونو کې، د هغې د اعتراض په اړه خبرې اترې شوې دي پرته له دې چې د حتمي حقیقت ښکارندوی شي، د اقتصادي ډيپلوماسي توکي په پام کې نیول کیدی شي د توکو او خدماتو نړیواله سوداګرۍ د پانګې حرکت (پانګې اچونې، پراختیایي مرستې، او نور) د کار مهاجرت د ټیکنالوژیو تبادله، د تولید نړیوال تخصص، د هیوادونو ترمنځ پولې، مالي او اعتباري اړیکې د نړیوالو او سیمه ییزو اقتصادي سازمانونو فعالیتونه او نورې نړیوالې اقتصادي ستونزې داقتصادي ډيپلوماسي له اهدافو څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ساینس موضوع هغه اړخونه دي چې د عملي انساني فعالیتونو په پروسه کې ښکیل دي، ملکیتونه، د حقیقي شیانو اړیکې، کوم چې په تاریخي شرایطو کې د پوهې تابع دي د اقتصادي ډیپلوماسي موضوع د اقتصادي ډیپلوماسي د موضوعاتو ترمنځ اړیکه ده چې د ډیپلوماتیکو میتودونو په کارولو سره د نړۍ، سیمه ایزو او هیوادونو اقتصادي ستونزې حل کوي. هغه پروسې چې د نړیوال کولو په شرایطو کې د نړۍ په اقتصاد کې ترسره کیږي په دوامداره توګه د اقتصادي ډیپلوماسي د شیانو د لیست پراخولو او همدارنګه د څیړنې موضوع اغیزه کوي.

د ځینو عواملو رول په تاریخي توګه بدل شوی د مثال په توګه، که په ۱۷او۲۰پیړیو کې تجارت په لومړي سر کې د ډیپلوماسي د یوې موخې په توګه و، مګر په وروستیو کلونو کې نوي شیان اضافه شول. په ۲۰ پیړۍ کې د اقتصادي ډیپلوماسي څیزونه لکه معلوماتي ټکنالوجي، معلوماتي مالي چارو، او داسې نور مخ په وړاندې راغلي او په فعاله توګه خپل ځان اعلان کوي، خپل لومړیتوب څرګندوي، دا پدې مانا ده چې د معلوماتو او کمپیوټر ټیکنالوژۍ په اړه د عامه او اقتصادي مدیریت سیستمونو د انحصار لوړه کچه کارول کیږي په نړیوال کمپیوټر سیستمونو کې د اقتصادي معلوماتو جنګونه په زیاتیدونکي توګه د اقتصادي ډیپلوماسي موضوع ګرځي.(علی ،۲۰۱۳:ص۵۵)

د اقتصادي ډیپلوماسي شالید

د اقتصادي ډیپلوماسي تحرک په اروپا کې د سوداګرۍ د تبادلې د خوځښت له سوکالۍ او ودې سره په ځانګړې توګه په پنځلسمه پیړۍ کې په ایټالیا او انګلستان کې د سیاسي او سوداګریز ماهیت د تړونونو د پای ته رسولو په هدف د خبرو اترو له لارې راڅرګند شو. د دې تړونونو موخه د سوداګریزو اړیکو رامینځته کول وو، که چیرې دا اړیکې پخوا شتون نه درلود شرایط یې خورا ساده وو.

داسې انګیرل کیږي ،چې دا سوداګري وه، د اقتصادي پدیدې په توګه، دا د لومړي بین المللي اړیکو او تړونونو د رامینځته کیدو لامل و د لرغونې نړۍ په تمدنونو کې د لیکلو په پراختیا سره، د سوداګرۍ د ملاتړ او ساتنې لپاره لومړۍ سوداګریز تړونونه لاسلیک شول. د پنځلسمه پیړۍ یو مشهور سوداګریز تړون شتون لري.Bc e، د مصر د ملکې هتشپسوت لخوا د پنټ ایالت (د اوسني سومالیا په خاوره کې) پارهو سره پای ته ورسیده په منځنیو پیړیو کې، ډیپلوماسي او تجارت لا تر اوسه پورې تړلی وو د منځنیو پیړیو لومړۍ سفیران او قونسلګرۍ، چې په بهر کې په دایمي ماموریتونو کې موقعیت لري (لکه څنګه ،چې د ځانګړو پیغامونو رسولو لپاره کارول کیده)، دقیقا هغه سوداګر وو ،چې په هدف کې یې تجارت کاوه. ایالتونه د اقتصادي ډیپلوماسي عصري سیستم د رینسانس په جریان کې د شکل اخیستلو پیل وکړ، کوم ،چې د هیوادونو ترمنځ د سوداګریزو اړیکو د پراختیا له امله د اروپا بازار د جزوی نړیوال کیدو سره سمون لري په دې برخه کې د خپلو مالونو د ترویج او په پایله کې د دولت د اقتصادي ګټو په اړه اندیښنه د بهرنۍ پالیسۍ د څانګو په غاړه وه د دې دورې په جریان کې، د سوداګریزې ډیپلوماسي اغیزمنتوب په عمل کې د فرانسې د پاچا لوئس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي کنټرولر او سلاکار، ژان بپتيسټ کولبرټ لخوا ثابت شو، چې د پور ورکوونکو سره د خبرو اترو وړتيا او د يوې وړ بهرنۍ اقتصادي پالیسۍ څخه منته کوي. د پاچا د قیمتي نظامي پالیسۍ پایلو باندې بريالي شي د اتلسمې پيړۍ په نيمايي کې (د روښانتيا عمر)، اروپايي سياسي مفکرانو او فيلسوفانو لومړی دا نظر وړاندې کړ ،چې د دولتونو لخوا د يو بل سره د اقتصادي تعامل څخه ترلاسه شوي ګټې د شخړو د حل او مخنيوي لپاره مؤثره ميتود کيدی شي. د دې دورې فرانسوي فيلسوف او ليکوال، چارلس لوئس مونتيسکيو، په خپل مقاله "د روح قانون" کې په دې باور و ،چې تجارت د وخت په تيريدو سره د دولتونو ترمنځ د اړيکو د طبيعي لارې په توګه د دوی ترمنځ د متقابلو اړيکو رامينځته کوي.
د نولسمې پېړۍ په پای کې او د شلمې پېړۍ په پيل کې د اقتصادي ډيپلوماسي پراختيا د داسې رجحاناتو تر اغيز لاندې راغله لکه په بهر کې د خپل اقتصاد د ګټو د تامينولو په برخه کې د حکومت د مداخلې زياتوالی (د محافظت پاليسي)، او همدارنګه د خبرو اترو ښه والی د ښارګوټو او د سوداګرو ترمنځ د استعمار پراخه سيستم په ټوله نړۍ کې د اقتصادي اړيکو په پياوړتيا کې مرسته وکړه او په اقتصادي نړيوال کولو کې يې مرسته وکړه، او په اقتصادي اړيکو کې د دولت رول پياوړتيا د اقتصادي ډيپلوماسي بنسټ پياوړی کړ اقتصادي ډيپلوماسي د ۱۹۲۹ اقتصادي بحران او دوهم نړيوال جنګ راهيسې د پام وړ بدلونونو سره مخ شوی.ډيری هغه ځانګړنې ،چې د جګړې وروسته په دوره کې راڅرګندې شوې نن ورځ د اقتصادي ډيپلوماسي ځانګړتيا هم ده په دې توګه، د جګړې وروسته دوره کې، په نړيوالو اقتصادي اړيکو کې نوي لوبغاړي راڅرګند شول، په عمده توګه نړيوال سازمانونه (د پيسو نړيوال وجهي صندوق، د بيارغونې او پراختيا نړيوال بانک) سربيره پردې، د سوداګرۍ کثرت تړونونه او په څو نړيوالو اقتصادي سازمانونو کې د دولتونو ګډون په يو وخت کې د انفرادي دولتونو لخوا د جلا، يو اړخيز ګامونو احتمال او په ټوله کې په نړيوالو اقتصادي اړيکو کې د دولت رول کموي، د نورو فعالينو کړنو ته زمينه برابروي. عصري اقتصادي ډيپلوماسي د ډينامزم، تيريدونکي شخصيت، د پام وړ خلاصون، پراختيا او د کارول شويو وسايلو پيچلتيا لخوا مشخص کيږي د اقتصادي ډيپلوماسي بيلابيلې کچې دوه اړخيزه، څو اړخيزه، سيمه ايز او بين المللي په زياتيدونکي توګه متقابل عمل او يو بل بشپړوي، د نړيوال کولو په شرايطو کې د ملي ګټو په اغيزمنه توګه د تضمين لپاره مناسب فرصتونه رامينځته کوي اقتصادي ډيپلوماسي نن سبا د هېواد د نړيوال سيالۍ د پياوړتيا، په نړيوال بازار کې د ګټو او رقابتي ګټو د تر لاسه کولو لپاره تر ټولو مهمه لار ده.

د اقتصادي ډيپلوماسي موخې

هغه اهداف ،چې اقتصادي ډيپلوماسي په مختلفو هيوادونو کې د ترلاسه کولو هڅه کوي عبارت دي له

سياسي موخې په نړيواله صحنه کې د سياسي ګټو لاسته راوړل

په سياسي فورمونو کې د دولت د وزن او دريځ روښانه کول، په نړيواله ټولنه کې د يو نفوذ لرونکي ګوند په توګه. اقتصادي موخې دوی ممکن په ملي کچه وي، لکه د ملي اقتصاد د پراختيا ملاتړ، د هغې هيله کول او مالي ګټې ترلاسه کول. دا کيدای شي په نړيواله کچه اقتصادي اهداف وي، لکه د نړيوالو اقتصادي اړيکو پراختيا، د نړيوالې سوداګرۍ او نړيوالې پانګونې ملاتړ ټولنيز اهداف دوی د پرمختللو هيوادونو سره مرسته کوي، په ځانګړې توګه لږ پرمختللو، اقتصادي او ټولنيز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرمختګ ته لاسرسی، د ژوند معیارونو لوړول، د فقر سره مبارزه، د جنسیت مساوات ترلاسه کول، او د ښځو پـه وړانـدې د تبعیض د ړولونو مخه نیسي ... او داسې نور.(علی ۲۰۱۳:ص۲۰۹)

د اقتصادي ډیپلوماسي وسایل

ګمرکي تعرفه

تعرفې د سوداګرۍ پالیسي تر ټولو پخوانی بڼه ده، او پـه دودیـز ډول د عایـداتو مالیـه تـر معـرفي کولـو پـورې د دولـت د عایداتو سرچینې په توګه کارول کیده، د تعرفو اهمیت په عصري وختونو کې کم شوی ځکه ،چې عصري حکومتونـه پـه عمومي ډول د کورنیو صنعتونو ساتنه د مختلفو غیرقانوني لارو چارو له لارې غوره کوي. د تعرفې خنډونـه لکـه وارداتـو پـه مقدار محدودیت د صادراتو محدودیتونه د صادراتو په مقدار باندې لګول شوي محدودیتونه دي ،چې معمولا د صادرونکي هیواد لخوا د واردونکي هیواد په غوښتنه لګول کیږي. په هرصورت، د اغیزو پوهیدل د نورو سوداګریزو پالیسیو د پوهیـدو لپاره حیاتي پاتې دي ګمرکي تعرفې یو له مهمو اقتصادي وسیلو څخه شمیرل کیږي، ګمرکي محصـول د ډیـرو اهـدافو د ترلاسه کولو په موخه وضع کیږي، کیدای شي د مالي عوایدو د ترلاسه کولو لپاره د یوې وسیلې په توګـه وضـع شي. لکـه څنګه ،چې یو هیواد ،چې له مالي ستونزو سره مخ دی د ګمرکي محصولاتو سیوري د عایـداتو ترلاسـه کولـو لپـاره د یـوې وسیلې په توګه موندلی ،چې د دولت عمومي بودیجې سره مرسته کوي، دا ممکن د ګمرکي محصولاتو د لګولو په توګـه د بهرنیو سیالیو څخـه د مـلي محصـول د سـاتنې لپـاره د یـوې وسـیلې پـه توګـه ګمرکـي محصـول وضـع کـړي. وارد شـوي محصولات به د دوی نرخ لوړ کړي او سیالي محدود کړي ګمرکي محصول هم کیدای شي د یو هیواد پـه وړانـدې د غـچ اخیستنې د یوې وسیلې په توګه ولګول شي؛ د یو ځانګړي هیواد څخه وارد شوي توکو باندې د ګمرکي تعرفو لګول بـه پـه غیر مستقیم ډول د کمښت لامل شي له دوی څخه واردول او د دوی د محصولاتو په وړاندې د خنـډونو رامینځتـه کـول ، لکه څنګه ،چې د متحده ایالاتو پخواني ولسمشر ډونالډ ټرمپ په ۲۰۱۸ میلادي کـال کـې لـه چـین ، اروپـایی اتحـادیې هیوادونو او نورو هیوادونو څخه په ځینو سوداګریزو وارداتو ګمرکي محصولات وضع کـړل ، پـه ځـانګړي توګـه اوسـپنه ، فولاد، المونیم او نور مالونه،او دغو هیوادونو په ځواب کې ګمرکي محصولات وضع کړل.

د اسعارو مقررات

دا د محدودیتونو یوه ټولګه ده ،چې د ځینو حکومتونو لخوا پلي کیږي ترڅو د اتباعو لخوا د بهرنیو اسعارو پلور یا پیرود منع یا محدود کړي او د بهرنیانو لخوا د محلي اسعارو پلور یا پیرود. تر ۱۹۸۰ کلونو پورې، ټول پولي اسعار د یـو ډول سانسـور تابع وو، ،چې د شلمې پیړۍ په وروستیو لسیزو کې د آزاد تجارت او نړیوال کیدو په چټکۍ سره په لویو اقتصادونو کې پـه تدریجي توګه ورکیدل پیل شول. په هرصورت، هغه هیوادونه ،چې کوچني او ډیر کمزوري اقتصـاد لـري د بهرنیـو اسـعارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بازار باندې کنټرول لري، په دې موخه ،چې په خپلو اسعارو کې د قیاس مخه ونیسي ،چې ممکن د دوی د تادیاتو توازن او د پانګې په جریان کې د احتمالي ناورین پایلو سره انډول رامینځته کړي. کله ،چې حکومت پولي محدودیتونه عملي کوي، دا پخپله بهر ته د اسعارو لیږدولو او د سختو اسعارو لکه امریکایي ډالر، یورو، جاپاني ین او سویس فرانک پیرود لپاره د جواز ورکولو څارنه کوي. د تادیاتو توازن، ،چې تر ټولو مهم یې په لاندې ډول دي په هیواد کې د بهرنیو اسعارو پیرود منع یا محدودول په هیواد کې د بهرنیو اسعارو د کارولو مخنیوی یا محدودیت. د تبادلې نرخ ټاکل (د دې پرځای ،چې د اسعارو ارزښت د بازار ځواکونو سره سم بدلون ومومي). د حکومت لخوا منظور شوي پرچون پلورونکو ته د اسعارو تبادله محدود کړئ. د پیسو اندازه معلومه کړې ،چې وارد یا صادر شي. په دې هیوادونو کې د اسعارو سیوري بازارونه ډیری وختونه د رسمي نرخ سره موازي د تبادلې نرخ چمتو کولو لپاره رامینځته کیږي ، کوم ،چې معمولا د عرضې او تقاضا له مخې د آزاد بازار تبادلې نرخ سره نږدې وي. د اسعارو دا کنټرولونه ډیری وختونه د هغو شرکتونو لپاره اضافي ننګون رامینځته کوي ،چې په نړیواله کچه فعالیت کوي، یا د نغدو راکړو ورکړو مخه نیسي یا د مالي وسایلو لکه د اسعارو اختیارونو کارول ناممکن کوي.

اقتصادي ادغام

اقتصادي ادغام د یو واحد ملت د اقتصادي واحدونو یا د مختلفو هیوادونو ترمنځ د محدودیتونو له منځه وړل دي ،چې د تولید، مصرف، او د تبادلې د نرخونو د فکتورونو په کارولو کې د بدلون په حالت کې دي. او د پیسو یووالی، د لوړ واک په رامینځته کولو سره ،چې پریکړې یې په غړو هیوادونو باندې پابند دي اقتصادي ادغام ډیری ادارې رامینځته کوي ،چې واکونه یې د ملي پولو څخه تیریږي او پریکړې یې د اقتصادي اتحادیې په ټولو غړو هیوادونو باندې پابند دي کله ،چې اقتصادي اتحادیه د ټولو غړو لپاره مشترک بانکنوټونه تصویب کړي، اتحادیه هم د پیسو اتحادیه کیږي، او دا هغه څه دي ،چې په اروپایي اتحادیه کې پیښ شوي دي ،چې د غړو هیوادونو د محلي اسعارو ځای په ځای کولو لپاره یورو یې تصویب کړ. اقتصادي ادغام د بهرنۍ پالیسۍ وسیله ده ددې ادغام له لارې هیوادونه ځیني اقتصادي ګټې ترلاسه کوي او د بهرنیو هیوادونو لخوا دوی ته وړاندې شوي اقتصادي ننګونو سره مقابله کوي. اقتصادي ادغام ممکن د سیاسي ادغام په لور یو ګام هم رامینځته کړي ، لکه څنګه ،چې د اروپا مشترک بازار رامینځته شوی وو. بنسټ ایښودونکو تمه درلوده ،چې اقتصادي یووالی به د سیاسي یووالي لامل شي، مګر د ملي حاکمیت اصول او د بازار دولتونو پراختیا د دې هیلو د پوره کیدو مخه ونیوله او پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زیرمو کنګل کول او ملي کول

دولت کولی شي د سیاسي اهدافو د ترلاسه کولو لپاره د اقتصادي اقداماتو په توګه د شتمنیو کنګل یا ملي کولو څخه کار واخلي، دا اقدام د دولت په خاوره کې د یو بهرني هیواد د شتمنیو کنګل یا ملي کولو معنی لري ،چې دا ډول اقتصادي اقداماتو ته لاره هواروي. کنګل کول پدې معنی دي ،چې یو بهرني هیواد ته اجازه نه ورکول کیږي ،چې د هغه هیواد په خاوره کې د خپلو شتمنیو څخه کار واخلي ،چې اقدام یې کړی دی. کنګل کول تر هغه ،چې بهرنی هیواد د هغه سیاسي یا اقتصادي غوښتنو ته ځواب ووایي. په ۱۹۷۹ کې په تهران کې د امریکا په سفارت کې د یرغمل شوي کړکیچ پرمهال پیسې او شتمنی د یادونې وړ ده ،چې په روانه پېړۍ کې د پیسو او شتمنیو تر ټولو لوی کنګل کول هغه وخت رامنځته شول ،چې امریکا، د اروپایي ټولنې هېوادونو، کاناډا، استرالیا او جاپان پر روسیې د لګول شویو بندیزونو په چوکاټ کې د روسیې ځینې فنډونه او شتمنی کنګل کړې.

د اسعارو کموالی

د محلي اسعارو د ارزښت ټیټول د اقتصادي ډیپلوماسي یوه وسیله ده ،چې دولت یې نورو هیوادونو ته د صادراتو هڅولو لپاره کاروي. ځکه ،چې د اسعارو د ارزښت کموالی په بهر کې د محلي توکو د بیې د راټیټیدو لامل کیږي او دا کار د دې لامل کیږي ،چې د تقاضا د زیاتوالي لامل شي او دا کار ډیری هیوادونو کړي او کوي چین هغه هیواد دی ،چې په نړۍ کې له دې وسیلې څخه ډیره ګټه پورته کوي ،چې د نړۍ په سوداګریز ډګر کې یې تسلط پیدا کړی دی، دا ټکی د امریکا او چین د شخړې یو له عناصرو څخه و، ځکه ،چې چین د چینایانو لپاره په ټیټه بیه تکیه کوله. یوان، او دا هغه اصلي لامل و ،چې د امریکا پخوانی ولسمشر ډونالډ ټرمپ یې هڅولی و ،چې له چین سره د امریکا د سوداګرۍ کسر د اندازې د کمولو لپاره د چین پر وړاندې د یو څنډ په توګه اقدامات وکړي او په لویه کچه دغه هدف ترلاسه کړي.

بهرنی مرستې

بهرنی مرستې په بهرنۍ ساحه کې یو له خورا اغیزمنو اقتصادي وسیلو څخه دی، چې موږ یې د پاینښت لرونکې پراختیا د هڅولو په نیت د رسمي ضبطونو له لارې په رعایتي شرایطو کې د ورکړل شویو پورونو او مرستو مجموعه بولو. په منابعو کې د پرمختللو هیوادونو لپاره هیوادونه، سازمانونه او نړیوال بنسټونه شامل دي د بهرنیو مرستو د کارولو لپاره لومړی په نړیواله ټولنه کې بډایه او ځواکمن هیوادونه په ځانګړې توګه لویدیځ هیوادونه وو. دغو هېوادونو بهرنۍ مرستې مخ پر ودې هېوادونو کې د لوېدیځ د نفوذ د پراخولو لپاره یوه اغېزمنه وسیله وبلله، خو د ۱۹۷۰ لسیزې له پیله، بډایه پرمختیایي هېوادونو د بېلابېلو بهرنیو موخو د ترلاسه کولو لپاره له بهرنیو مرستو څخه د یوې وسیلې په توګه کار اخیستل پیل کړل. "تخنیکي همکاري په دې معنی ده ،چې هغه پوهه ،چې بسپنه ورکوونکي هیوادونه ترلاسه کونکو هیوادونو ته د پرسونل، روزنې او څیړنیزو پروګرامونو په برابرولو، او د پایلو لګښتونو په ورکولو سره چمتو کوي." پدې همکارۍ کې د بسپنه ورکوونکي هیواد څخه مستقیم متخصصین، د تحصیلي بورسونو پروګرامونه، او نور شامل دي. د سیمه ایزو خلکو د بشري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانگې لپاره د ونډې ډولونه. له همدې امله، تخنيکي همکارۍ د مرستې يوه بڼه ګڼل کيږي ،چې د معلوماتو او خدماتو په وړاندې کولو تمرکز کوي.
دا پرته له دې ،چې ووايو ،چې ځينې هيوادونه محدود مالي سرچينې لري د بهرني سياست د وسيلې په توګه تخنيکي مرستې چمتو کوي. هغه هيواد ،چې تخنيکي مرستې چمتو کوي په بيلابيلو تخنيکي برخو لکه کرنه، روغتيا، صنعت او تعليم کې تخنيکي مهارتونه وړاندې کوي.

د اقتصادي ډيپلوماسي بڼې

د ښکيلو اړخونو د شمير له مخې د اقتصادي ډيپلوماسي ډيرى او مختلف ډولونه شتون لري او د اقتصادي ډيپلوماسي خورا مهم ډولونه په لاندې ډول لنډيز کيدى شي.

دوه اړخيزه اقتصادي ډيپلوماسي

دوه اړخيزه اقتصادي ډيپلوماسي د اقتصادي ډيپلوماسي يوه لويه برخه تشکيلوي، په دې ډيپلوماسي کې د دواړو هيوادونو ترمنځ مالي راکړه ورکړه يا رسمي تجارت شامل وي. يا د پانګې اچونې تړونونه يا نور موضوعات ،چې په اقتصادي اړيکو اغيزه کوي. دوه اړخيزه اقتصادي ډيپلوماسي تر ټولو اسانه تخنيک پاتې دى ،چې د اقتصادي همکاريو د پايلو روښانه کول اسانه کوي، ځکه ،چې دا د بحث او ارزونې لپاره د هر اړخ ملي ګټو په اړه پوهيږي د دوه اړخيزې اقتصادي ډيپلوماسي يو مهم منفي اړخ دا دى ،چې دا په خبرو اترو کې ځواکمن اړخ ته ګټې ورکوي ،چې دا به د ضعيف اړخ څخه په اسانۍ ګټه پورته کړي. اقتصادي مرکزونه نا مساوي دي، نړيواله معامله کول د هغه هيواد په ګټه دي ،چې کولی شي مسلط کړي هغه شرايط ،چې د دوی ګټو سره مطابقت لري، کوم ،چې پرمختللي هيوادونه دي، پداسې حال کې ،چې بل هيواد د خپل ضعف او اړتيا له امله معامله نشي کولی. تړون، نو دا ځان مجبور ګڼي ،چې ځواکمن ګوند ته ځينې ګټې پريږدي.(آمين، ۱۹۹۷:ص۷۷)

سيمه ايز اقتصادي ډيپلوماسي

د اقتصادي ډيپلوماسي سيمه ايز اړخ مخ په ډيريدو دى، که څه هم پدې کچه اقتصادي تړونونه ډيرى وخت سياسي انګيزه لري، دوی په چټکۍ سره ډيرى خلاص او تړلي بازارونه چمتو کوي. دولت د ملي اقتصادي فعاليت ازادۍ ته اجازه ورکوي کله ،چې دا د سيمه ايزې ډلې په چوکاټ کې وي، کوم ،چې په ډيرى مواردو کې په يوه دايره کې ترسره کيږي چې د هغو هيوادونو څخه جوړ وي ،چې په جغرافيه کې د سطحې سره نږدې دي.
اقتصادي پراختيا او ورته سياسي لومړيتوبونه، د بيلګې په توګه، د خليج د همکارۍ شورا. د سوداګرۍ سکټور لپاره، سيمه ايز بازارونو ته ننوتل د نړيوالو بازارونو د ننوتلو بديل دی کله ،چې وړتياوې کمزورې وي، ځکه ،چې دا د سيالۍ د لارې پيل ګڼل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا باید په پام کې ونیول شي ،چې سیمه ایز تړونونه د سیمه ایزو دولتونو لپاره د پیاوړتیا سرچینه کیدی شي کله ،چې دوی د نړیوالو کمیسیونونو کار کوي، او په دې توګه په نړیوالو خبرو اترو او د نړیوالو بـازارونو د پرانسـتلو وړتیـا بانـدې د پـام وړ اغیزه لري، مګر هر څه ،چې د سیمه ایزو پایلو لپاره هڅوي. د تړونونو تر ټولو لوی هڅونه کیدای شي د ملي صنعتونو وده ترلاسه کړي، د دې هیوادونو د وړتیا په پایله کې ،چې د یو بل سره سیالي کوي او په دې توګه په سیمه ایزو ازادو بازارونو کې د سوداګرۍ رامینځته کول دي

اجتماعي اقتصادي ډیپلوماسي

د اقتصادي ډیپلوماسي ډله ایزه کچه د سیمه ایزې اقتصادي ډیپلوماسي یا څو اړخیزه ډیپلوماسي په پرتله د هیوادونـو لـږ پام راجلبوي، مګر، دا ډله ایزه ډیپلوماسي یو ډول بڼه لري لکه د اقتصادي همکارۍ او پراختیا سازمان (OECD)، د نفتـو صادرونکو هیوادونو سازمان. (OPEC)، د اوو هیوادونو ډله (۷G) او (۲۰G)، او د BRICS ګروپ. د اقتصـادي ډیپلومـاسي دا کچه دوه مهم اهداف ترلاسه کوي.

لومړی هدف په دې ډیپلوماسي کې برخه اخیستونکي اړخونه د دوی لپاره یو فورم چمتو کوي کله ،چې د دولتـي ګونـدونو ملي حکومتونه د حل لارې موندلو هڅه وکړي او د یو ځانګړي اقتصادي هدف په اړه د یو بـل تـر مینـځ اجـماع رامینځتـه کړي که هغه سیمه ایز وي یا نړیوال. دا د داوطلبانـه همکـارۍ د پروسـې لـه لارې ،چـې د دغـو حکومتونـو لخـوا تـرسره کیږي، او په دې برخه کې موږ کولی شو د ګازو صادرونکو هیوادونو فورم ته مراجعه وکړو، ،چې موخـه یـې د متقـابلو ګټـو ملاتړ او وده، د همغږۍ کچه لوړول او د هیوادونو ترمنځ همکارۍ لوړول دي.

د ګازو د تولیدونکو او مصرفونکو هیوادونو ترمنځ د خبرو اترو د هڅولو او ملاتړ سربیـره د ګـازو پـه بـازارونو کـې د اړتیـا وړ توازن د ترلاسه کولو په موخه د مناسبو نرخونو ته د رسیدو لپاره ،چې د دواړو خواو لپـاره تـوازن ترلاسـه کـوي او د طبیعـي ګازو سرچینو څخه د اعظمي اقتصادي ګټې ترلاسه کولو لپاره کار کوي. دا د دې صنعت لپـاره د اړتیـا وړ پـانګوونې چمتـو کولو او د ګازو بازارونو ترمنځ ادغام او ثبات ترلاسه کولو او د پرمختللي ټیکنالوژیو لاسته راوړلـو او تبـادلې هڅولـو لپـاره د غړو هیوادونو ترمنځ د معلوماتو او متخصصینو تبادلې په هدف سره د ګډو پالیسیو ملاتړ او پیاوړتیا سربیره ده.

دوهم هدف دا دی ،چې دولتونه د ورته اقتصادي لورو سره د یو منل شوي واقعیت رامینځته کولو تـوان ورکـړي ،چـې بیـا دوی وکولی شي په پراخه څو اړخیزو برخو کې پرمختګ وکړي. د مثال په توګه، د اقتصادي همکارۍ او پراختیا سـازمان (ECDO) د ډیرو موضوعاتو او مسایلو په اړه د چمتووالي کار لپاره یو فورم و، لکه د خدماتو پـه برخـه کـې د سـوداګرۍ د لیبرالیزیشن تړون او د سوداګرۍ نړیوال سازمان په چوکاټ کې د کرنې تړون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي

څو اړخیزه ډیپلوماسي وده کوي ترڅو ټول کوچني او لوی نړیوال اقتصادونه پکې شامل کړي، او دا د څو اړخیزه ډیپلوماسي په چوکاټ کې موافقت ته رسیدل ستونزمن کوي، ځکه ،چې دا د یو همغږي طرزالعمل په چوکاټ کې د کار کولو لپاره د ډیری سیستمونو یوځای کول غواړي، لکه د سیستمونو د سوداګرۍ نړیوال سازمان، د پیسو نړیوال صندوق، نړیوال بانک، او د کار نړیوال سازمان. د سوداګرۍ او پراختیا په اړه د ملګرو ملتونو کنفرانس (UNCTAD)، د خوړو او کرنې نړیوال سازمان (FAO)، د ملګرو ملتونو د صنعتي پراختیا سازمان (UNIDO)، د نړۍ د فکري ملکیت سازمان او نور ځانګړي اقتصادي سازمانونه ،چې د ملګرو ملتونو سره تړلي دي اړتیا نشته ،چې ووایو، څو اړخیزه اقتصادي ډیپلوماسي د ډیری قانوني قواعدو او قوانینو په پراختیا او جوړښت کې مرسته کړې ،چې د سیستم بنسټ یې کېښود له دویمې نړیوالې جګړې وروسته نړیوال پولي سیاست او همدارنګه هغه مقررات ،چې د نړیوالو اقتصادي اړیکو په جریان کې په ځانګړې توګه د شلمې پیړۍ په نولسمه لسیزه کې د پام وړ پرمختګونه شوي دي، په ځانګړې توګه د اقتصاد په چوکاټ کې د پام وړ پرمختګ شوی دی. تجارت او چاپیریال، لکه د سوداګرۍ نړیوال سازمان کې د شخړو د حل میکانیزم. په هرصورتد ډیپلوماسي دې کچې د دولتي او غیر دولتي سازمانونو تر منځ په نړیواله صحنه کې ډیری اختلافونه او همدارنګه د پرمختللو هیوادونو او مخ پر ودې هیوادونو ترمنځ اختلافونه په ګوته کړل، ځکه ،چې وروستنۍ شکایت کوي ،چې څو اړخیزه ډیپلوماسي دوی په نړیوال اقتصاد کې تر ټولو ضعیف دریځ لري.

اقتصادي ډیپلوماسي او نړیوال مفهومونه

نړیوالې اړیکې د دولتونو له رامنځ ته کیدو سره موجودې وې او له همدې امله لرغونې دي، دولتونه په بشپړه توګه یو له بل سره نه شي ویشل کیدی او د کلونو په اوږدو کې دا اړیکې په تیره بیا په شلمه پیړۍ کې د کیفیت او کمیت له پلوه په عمودي ډول سره توپیر لري. په افقي ډول، په دې اړیکو کې دخیل مسلې وروسته له هغې زیاتې شوې ... که څه هم دا په لنډمهاله ډیپلوماتیکو کارونو کې موندل شوي اړیکو پورې محدود وو چې د پاچاهانو، ولسمشرـ انو او لوړ پوړو چارواکو په غونډو او کنفرانسونو کې ترسره کیږي، یا کوم تړونونه دي لاسلیک شوي، د ځینو سوداګریزو تبادلو او د بهرنیو وګړو مهاجرت سربیره، په دې اړیکو کې نوي موضوعات اضافه شوي په افقي ډول، نړیوالې اقتصادي او سوداګریزې اړیکې له خالصو سیاسي ډیپلوماتیکو اړیکو څخه زیاتې شوې دي. ټول هیوادونه، په مختلفو درجو کې، په ځان بسیا نه دي، او له همدې امله دوی د نورو هیوادونو سره د اړیکو سره تړلي دي ترڅو هغه څه چې دوی ورته اړتیا لري پوره کړي او خپل بسیا ترلاسه کړي، د دوی د خامو موادو له واردولو څخه پیل، د ټکنالوجۍ له لارې، او د بهرنیو هیوادونو چمتو کول بازارونه، د موافقتنامې پای ته رسولو او د مشورې تبادله، او داسې نور، لکه څنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ځان بسیا نشتوالی هیوادونه د اړیکو څخه د لا زیاتو اړیکو او د زیاتوالي په لور اړوي، په ځانګړې توګه کله چې هیوادونه په مختلفو بڼو کې د ګټو تبادله کوي، که دا هیوادونه پرمختللی وي یا مخ پر ودې وي.

له دې ځایه د نړیوالو اقتصادي اړیکو اهمیت راڅرګند شو، څکه چې د دغو اړیکو پراختیا د نړۍ د هیوادونو ترمنځ په سیاسي، ټولنیزو او کلتوري اړیکو اغیزه وکړه، د بیلګې په توګه، د شوروي اتحاد او د امریکا متحده ایالاتو ترمنځ د ایډیالوژیکي توپیر سره دوی د خپلو خلکو د هوساینې لپاره له یو بل سره اقتصادي همکاري وکړه. په ټولیزه توګه نن ورځ نړۍ د پخوا په پرتله د اقتصادي همکاریو زیاتوالي ته اړتیا لري، وروسته پاتې هیوادونه بډایه هیوادونو ته اړتیا لري ترڅو د دوی د اقتصادي پراختیا اړتیاوې خوندي کړي او د دې پراختیا نرخونو څخه ملاتړ وکړي لوی صنعتونه د ځان بسیاینې نشتوالی او د هیوادونو ترمنځ د اقتصادي معاملو اړتیا د دې لامل شوې چې انحصار زیات شي یو بل سره تړلی، پیچلی او په چټکۍ سره وده کوونکې نړیواله ټولنه هېوادونه خپلې بهرنۍ تګلارې پر هغو بنسټونو ولاړې دي چې موخه یې د دوستۍ او همکارۍ د اړیکو ټینګول دي او په دوامداره توګه د دغو اړیکو د پراختیا لپاره هلې ځلې کوي تر څو د خپلو حیاتي ګټو په دوامداره توګه ساتنه وکړي او د هېواد مادي او اقتصادي شتمنۍ د خپلو عایداتو او ملي تولیداتو په زیاتوالي سره مخ په وړاندې بوځي. یو پیاوړی هیواد جوړیږي او دا شتمني د نورو هیوادونو د لیدلو لپاره د یوې بهانې په توګه کاروي، هغه هیوادونه چې د اقتصادي پراختیا لوړه کچه یې نه وي ترلاسه کړې، وروسته پاتې هیوادونه ګڼل کیږي، نو دوی دا شتمني په خپل بهرني سیاست کې په یو ډول یا بل ډول کاروي. په نړیوالو فورمونو کې د بهرنۍ تګلارې یو له مهمو موخو څخه د اقتصادي شتمنیو د کچې لوړول، د اقتصادي سرچینو لټون، د ملي اقتصاد د ودې لپاره د شرایطو برابرول، نړیوالو بازارونو ته د خپلو شرکتونو د لاسرسي اسانه کول او د فرصتونو لوړول دي.چې بهرنۍ پانګونې جذب کړي.

په هرصورت، د یو هیواد د بهرنۍ پالیسۍ طرح کول د هغو اهدافو په ټاکلو سره پیل کیږي چې دولت یې د نړیوالې کړنلارې سره سم ترلاسه کولو هڅه کوي او د دې اهدافو د ترلاسه کولو لپاره د وسیلو او طرزالعملونو په ټاکلو پای ته رسیږي، پدې کې هیڅ بحث نشته چې د دې پلي کولو لومړۍ وسیله پالیسي ډیپلوماسي ده، په دې شرط چې ډیپلوماسي په اصل کې د خبرو اترو او نمایندګۍ یوه پروسه ده چې د هیوادونو ترمنځ ترسره کیږي، او د دوی د اړیکو، راکړې ورکړې او ګټو سره معامله کوي. د دې اهدافو د ترلاسه کولو لپاره، دا ډیپلوماسي د سوداګریزو، مالي، پیسو او نورو وسایلو په واسطه چې دولت یې لري او په خپلو نړیوالو اړیکو کې یې کارولی شي ملاتړ کیږي. په هرصورت، اقتصادي ډیپلوماسي د نړیوال اقتصاد او نړیوال سیاست ترمنځ تاوتریخوالی رامینځته کوي، څکه چې دولتونه نشي کولی سیاست له اقتصاد څخه جلا وساتي، څکه چې دولتونه په ورته وخت کې سیاسي او اقتصادي بنسټونه دي. د نړیوالو اړیکو سیاسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړخ تـل د نړیوالـو اهـدافو د ترلاسـه کولو لپـاره د دې هیوادونـو پـه هڅـو کـې پـه اقتصـادي اړخ اغیـزه کـوي، دولـت هڅـه کـوي چـې د خپلـو سـیاسي او اقتصـادي ګټـو تـرمنځ توافـق ومـومي، ترڅـو د دوی تـرمنځ هـیڅ ډول شـخړه رامنځته نشي.

د خپلو سیاسي اهدافو د لاسته راوړلو لپاره د اقتصادي پالیسی وسایل

اقتصـادي اهـداف یـې پـه هرصـورت، د اقتصـادي ډیپلومـاسي فعالیتونـه اکـثرا پـه یـو هیـواد کـې د سیاسـتوالو او اقتصـاد پوهـانو تـرمنځ تـاوتریخوالی زیـاتوي. د سـیمه ایـزو اقتصـادونو نړیـوال نفـوذ د دویمـې نړیـوالې جګـړې راهیسـې پـه پرلـه پسـې توګـه وده کـوي، او کـه د سـیاسي ډیپلومـاسي پـه چوکـاټ کـې د بهرنیـو چـارو وزارتونـه پـه روښـانه توګـه د پریکـړې کولـو کنټـرول ولـري، نـو د اقتصـادي ډیپلومـاسي پـه چوکـاټ کـې نـور وزارتونـه د پریکـړې کولـو پـه برخـه کـې رول لوبـوي لکـه. د مـالیې وزارتونـه او د سـوداګرۍ وزارتونـه او پـه دې توګـه د حکومـت هڅـې د یو ګډ نظر د رامنځته کولو پر بنسټ ولاړې دي چې د ټولو لخوا موافقه شوې.

وزارتونـه، د اقتصـادي ډیپلومـاسي پـه توګـه بایـد د مختلفـو سکتورونو او ډلـو ګټـو تـه انـډول ورکـړي، پـه بـین المللي خبرو اترو کې، ډیـری وختونـه دا معنـی لـري چې پـه یـوه موضـوع کـې امتیـازات بایـد پـه بلـه موضـوع کـې هـدف تـه د رسـیدو سره یوځـای شي او دا موضـوع د خـبرو اتـرو لپـاره د چمتـو کولـو پـه وخـت کـې مطالعـه کیـږي د خپلـو بهرنیـو پالیسـیو پـه خپرولـو کـې، دولـت موخـه دا ده چـې د ډیپلومـاسي لـه لارې اقتصـادي اړخ پیـاوړی کـړي. پـه دې توګـه مـوږ تـه ځرګنـده شـوه چـې بهرنـۍ پالیسـي او اقتصـادي ډیپلومـاسي دوه مختلـف شـیان دي، بهرنـۍ پالیسي۔ د لویـو اهـدافو او کرښـو د انتخـاب څخـه عبـارت ده چـې د دولـت پـه لـور او د نـورو هیوادونـو پـه لـور پـه لار اچـول کیـږي.د هیوادونـو تـر منځ، د دې پالیسـیو سـاحه پراخـه شـوې چـې د اقتصـادي، مـالي او ټـولنیزو برخـو پـه ګـډون نـورې سـاحې هـم پکـې شـاملې دي، لکـه څنګـه چـې د اقتصـادي ډیپلومـاسي لپـاره، د هغـې دنـده د هغـو پریکړو پلي کول دي چې پخوا د نړیوالو اړیکو په برخو کې اخیستل شوي، یعنې د لارښوونو پلي کولو لپاره.

د اقتصادي او ستراتیژیکه ډیپلوماسي اقتصادي موخې

دا د هیـواد د بهـرني سیاسـت یـوه مهمـه او اړینـه برخـه ده او کـه یادونـه وکـړو چـې اقتصـادي ډیپلومـاسي د دې اهـدافو د لاسـته راوړلـو لپـاره یـو لـه مهمـو او اغیزنـاکو وسـیلو څخـه دی، بایـد لـه پامـه و نـه غورځـول شي چـې دا د هیـواد د بهـرني سیاسـت یـوه مهمـه برخـه ده. دغـو موخـو تـه د رسیدو پـه لاره کـې د دولـت د دوامداره خوځښـت پـه توګه د خپلـو اړتیـاوو د پـوره کولـو او د بهرنیـو اړیکـو پـه ډګـر کـې خپلـو موخـو تـه د رسیدو پـه موخـه یـې د دې اړیکـو د دوامداره غـاړو تـرمنځ د سـولې او جګـړې د پـای تـه رسـولو پـه توګـه د هـر هیـواد پـه څیـر پـه خپلـو هڅـو کـې لاس پـورې کـړ د خپلـې بهرنـۍ تګـلارې پـلي کـول هـم د دې تګـلارې پـه یـووالي او د خپلـو اهـدافو پـه یـووالي پـورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تـړلي دي، د ډيپلومـاسي او سـتراتيژۍ پـه سـطحه چـې هـر يـو يـې د بـل بشـپړوي، د دې پـلي کولـو لپـاره غـوره شوي.

سـتراتيژۍ د جګـړې پـر مهـال د پـوځي عمليـاتو د مـديريت هـنر تـه وايـي، يعنـې د جګـړې د حـل، د سـترو ګټـو پـر سر د جګـړې د وينـو لـه لارې حـل کـول او هغـه وسـيلې چـې لـه مخـې يـې يـو څـوک خپلـه اراده تحميلـوي او پـر بـل زور اچـوي. پـه داسـې حـال کـې چـې ډيپلومـاسي د سـياسي واحـدونو سره د معـاملو اداره کولـو هـنر معنـی لـري. ډيپلومـاسي او سـتراتيژي د يـوې تګـلارې لپـاره دوه وسـيلې دي، چـې لـومړۍ يـې پـه قـانع کولـو، خـبرو اتـرو او د ښـکېلو خـواوو تـر مـنځ د منځګړيتـوب لپـاره د رعايـت کولـو پـر بنسـټ ولاړه ده، پـه داسـې حـال کـې چـې دويمـه يـې د جبر، تـاوتريخوالي او د يـوه لـوري د تـابع کولـو پـر بنسـټ ولاړه ده د بـل ګونـد اراده خـو اوس پوښـتنه دا راپيـدا کيـږي چـې آيـا د تـاوتريخوالي د مخنيـوي موخـه د ځينـو اقتصـادي اهـدافو ترلاسـه کـول او يـا هـم د همـدې موخـو د ترلاسـه کولـو لپـاره د ډيپلومـاتيکو لارو چـارو پـر ځـای د بـل هيـواد د تـابع کولـو لـه لارې د مـلي اقتصـاد ملاتـړ کيـدای شي؟ مـوږ بايـد دې پوښـتنې تـه پـه ځـواب کـې ووايـو اقتصـادي شرايـط او عوامـل د هيوادونـو د چلنـد پـه جوړښـت کـې لـومړۍ ځـای لـري د دوی پـه ازدواجـي اړيکـو کـې، او د اړتيـاوو پـر بنسـټ دا فکتورونـه هيوادونـه د جګـړو لـور تـه هڅـوي دا ممکـن وروسـته لـه هغـه وي چـې هيوادونـه سوله ايـز ډيپلوماتيـک ميتودونـه سـتړي کـړي ځکـه چـې صـنعتي هيوادونـه پـه خپـل مـنځ کـې ډيـری شـخړو تـه ننـوځي ، يـا د دوی او مـخ پـر ودې هيوادونـو تـر مـنځ پـدې هڅـه کـې دي چـې د خپلـو صـنعتونو لپـاره د اړتيـا وړ لـومړني زيرمـو خـورا لـوی امکـان ترلاسـه کـړي. د خپلـو محصـولاتو د خـرڅلاو لپـاره د پراخـو بـازارونو د ترلاسـه کولـو لپـاره، ځکـه چـې دلتـه د جګـړې انګيـزه موخـه د ډيـرو صـنعتي توليـداتو لپـاره د ډيـرو لومړنيـو سرچينـو ترلاسـه کـول دي، او د صـنعتي محصـولاتو د بـازار مونـدنې د زيـاتوالي لپـاره د ډيـرو سـوداګريزو بـازارونو پـه لټـه کـې دي، او پـدې توګـه اقتصـادي ګټـې ډيـروي دا مسـله اوس د کثرت جنګونو په نوم ياديږي.

دريم اقتصادي ډيپلوماسي او نړيوال قانون

ډيپلوماتيــک فعاليــت د نړيوالــو قوانينــو پــه ګــډون د ډيــرى فکتورونــو لخــوا اغيــزمن کيــږي، چيــرې چــې د دوی تـرمنځ يـو ډول ادغـام، يـو بـل سره پيوسـتون، يـو بـل سره نښـلول او بشـپړونکي شـتون لـري، ځکـه چـې ډيپلومـاسي د نړيوالـو قوانينـو سره پـه دوامـداره او نـږدې اړيکـه کـې ده دا ويـل کيـدی شي چـې د عصـري ډيپلومـاسي هڅـې د نړيـوال قـانون لـه اصـولو سره تعريـف کولـو تـه لارښـوونه شـوې ده د هغـو اصـولو پـه اړه د نـوي مقرراتـو د رامينځته کولو په هڅه کې چې دا هيوادونه يې پلي کوي د دې مقرراتو اغيزه کوي.

نړيـوال قـانون دا معلومـه ده چـې دا مقـررات د هيوادونـو تـرمنځ د موجـوده اړيکـو د دوام سره رامينځتـه کيـږي، او کـه څـه هـم نړيوالـه ټولنـه د يـوې نړيـوالې ادارې شـتون نـه پيـژني چـې دنـده يـې د نړيوالـو قوانينـو صـادرول دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ نشو کولی د هغو قوانينو شتون رد کړو چې حکومت يې پلي کوي په ټولو برخو کې نړيوال چلند، او دا چې دا قواعد چې اوس د نړيوال قانون برخه ګڼل کيږي، او په پيل کې د دودونو يا تړونونو په بڼه شتون لري. هغه وصيت چې دا مقررات تاکي هغه مشروع اراده ده، کوم چې د واحدونو لخوا شتون لري چې د دې مقرراتو د احکامو لخوا په ګوته شوي او پلي کولو ته ژمن دي. له همدې امله، د نړيوالو قوانينو لپاره مناسبه سرچينه د هغه قانون د خلکو مشروع اراده ده، لکه څنګه چې د فزيکي پلوه تعريف شوي دولتونو اراده رامينځته کوي، د دې دولتونو ترمنځ د موافقې له مخې، د نړيوالو قوانينو مقررات، او د دولتونو ډيپلوماسي ټاکي هغه فورمول چې د دغو دولتونو اراده په څو ډوله بيانوي، او بيا دا فورمولونه د هغو دولتونو لخوا همغږي کيږي. ډيپلوماسي پخپله په يو نړيوال تړون يا دوديز لارو کې ده.

ډيپلوماسي د نړيوالو قوانينو په جوړولو او پراختيا کې لومړی رول لوبوي په تړونونو کې د نړيوالو قوانينو د جوړولو پروسه د دولتونو ترمنځ د ارادې د موافقې تابع ده، او دا پروسه د ډيپلوماسي له لارې څرګنديږي، چيرې چې خبرې اترې د نړيوال قانون د يوې قاعدې په توګه د يوې قاعدې د تصويب په اړه ترسره کيږي، او د دې لخوا په رسميت پيژندل کيږي. د دولتونو او حکومتونو مشران، د بهرنيو چارو وزيران، يا د استازو او ځانګړو ماموريتونو لخوا ډيپلوماسي د نړيوالو چارو په بېلابېلو برخو کې د هېوادونو تر منځ د اړيکو د تنظيمولو لپاره د نړيوالو قوانينو د اصولو په رامنځته کولو پورې اړوندو تړونونو ته لاره هواروي، چې تر ټولو مهم يې هغه مقررات دي چې په اقتصادي برخو کې د نړيوالې همکارۍ تنظيموي، هرکله چې د ډيپلوماتيکو فعاليتونو اساس وي. اقتصادي مسايل، دا ډيپلوماسي د نړيوال اقتصادي قانون په پراختيا کې مرسته کوي.

ډيپلوماتيکې هڅې د ډېرو اصولو په پايله کې شتون لري چې شتون يې رد نه شي او پايله يې درلوده.

د هيوادونو ترمنځ، يا د هيوادونو او نړيوالو سازمانونو ترمنځ ډيپلوماتيکې هڅې، او د دې اصولو تر ټولو مهم اصول چې د ډيپلوماتيکو فعاليتونو له لارې پيژندل شوي، د خلکو لپاره د خود اراديت حق دی چې د ملګرو ملتونو لخوا صادر شوی، او د دولتونو اقتصادي او ټولنيز حقونه او وظيفې، د دوی په طبيعي زيرمو باندې د دولت د حاکميت اصول او د اقتصادي طبيعت نور اصول او مقررات چې د اقتصادي ډيپلوماسي د فعاليتونو پايله وه دلته بايد دا ومنو چې نړيوال اقتصادي قانون چې د عامه نړيوالو قوانينو يوه څانګه ده، د نړيوالو تړونونو له مهمو منابعو څخه ګڼل کيږي، چې د نړيوال قانون له پيل راهيسې د اقتصادي ډيپلوماسي په ګړندي کولو سره په نړيواله صحنه کې رامنځته شوې دی د جامعيت پر بنسټ د نړيوالو اړيکو د اداره کولو لپاره پراخول او پراختيا ورکول، په نړيواله کچه، ډيپلوماتيک مذاکرات بايد د نړيوالې سولې د پياوړتيا د اصولو په تصويب کې لومړی رول ولوبوي، لکه د مساواتو پر بنسټ د ګټو د تبادلې اصول، په شمول د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفکورې په شمول د غیر مساوي اقتصادي تړونونو سره مبارزه او د هغو امتیازاتو سره مبارزه چې پرمختللي صنعتي هیوادونه د هیوادونو په پرتله ترلاسه کولو توان لري.

د اقتصادي ډیپلوماسي کارکوونکي

موږ باید هغه کسان وپیژنو چې اقتصادي ډیپلوماسي عملي کوي او له خبرو اترو وروسته تصمیم نیسي، که څه هم په سیاسي چارو کې ډیپلوماتیک فعالیت د دولت د مشر، لومړي وزیر، بهرنیو چارو وزیر او په سفارتونو کې د ډیپلوماتیکو استازو له خوا ترسره کیږي، خو دا په خلکو باندې نه تطبیقیږي. یا نهادونه. په اقتصادي ډیپلوماسي کې اغیزمنه ده، اقتصادي ډیپلوماسي د اداري چوکاټ لخوا چې دا کار کوي اغیزه نلري. که د دې ډیپلوماسي استازي یوازې د دولت استازي وي یا غیر دولتي استازي، بلکې د اقتصادي ډیپلوماسي په چوکاټ کې د خبرو اترو لاره، بنه او موخه د خصوصي سکتورونو د فعالیت په چوکاټ کې چې په اقتصادي ژوند کې برخه اخلي،او بدلون مومي. د عامه سکتورونو او د دوی ګټو سربیره لکه څنګه چې دا د پریکړې کولو پروسې لخوا اغیزمن کیږي او د اقتصادي اړیکو اغیزه کوي، لکه مرکزي بانکونه، د مالیې، سوداګرۍ او نورو وزارتونو په دوی کې نوي لوبغاړي هم شامل شوي او د دوی رول په تدریجي ډول د دولتي ارګانونو په لګښت مخ په زیاتیدو دی چې پخوا یې یوازې په ډیپلوماتیک ډګر کې کار کاوه، څکه چې په نړیواله صحنه کې د لوبغاړو رول تحلیل او د دوی قانوني دریځ نه ټاکل دا دي چې ایا دوی د نړیوالو قوانینو یو شخص ګڼل کیږي، یا دوی نه دي، دا هغه څه دي چې موږ ته په حقیقت کې دا توان راکوي چې په نړیوالو اړیکو کې د دوی موقف او اغیزمنتوب وټاکو په نړیوالو اقتصادي جریانونو کې د دې لوبغاړی د نفوذ او ونډې تر اندازې پورې، او نور په بشپړه توګه د هغه له حقوقي توضیحاتو سره تړاو نلري، د یادونې وړ ده چې د نړیوالو قوانینو مقررات حکومتونو ته د دولت په استازیتوب د انحصار کولو او د هغې د عمل کولو په برخه کې ګټه ورکول کیږي که بهرنۍ پالیسي له نورو دولتونو سره د دولتونو د اړیکو هنر او رهبري وي، نو ډیپلوماسي د ورځنۍ سیستماتیک کار له لارې او یا لږترلږه د خبرو اترو له لارې د ټاکل شوي پروګرام پلي کول او په شعوري ډول پلي کول دي. ځای د دیپلوماتانو تر منځ، یا د دیپلوماتانو او بهرنیو چارو وزیرانو تر منځ، کوم چې د یو لوبغاړی په توګه د دولت لومړیتوب څرګندوي چې د بهرنۍ پالیسۍ اهدافو پلي کولو لپاره ډیپلوماسي انحصار کوي. په ډیپلوماتیکو عملونو کې لوی بدلونونه شتون لري چې دا په ډاګه کوي چې د دولت د اجرایوي دستګاه په چوکاټ کې د واکونو شریکولو ډیری څواکونه شتون لري، او دا چې د هر دولت سیاسي څواکونه په سیاسي او اقتصادي ډلو پورې تړلي دي چې په زیاتیدونکي توګه د بهرنیو جوړښتونو په بهیر کې فشار راوړي. پالیسي د خپلو هیلو، اهدافو او ګټو له مخې، او په نړیوالو اړیکو کې د لوبغاړو د کثرت له امله، دا اړینه ده چې د دوه ډوله نړیوالو اړیکو ترمنځ توپیر وشي، لومړی ډول پدې کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولت عـالي پاليســي شـامله ده چې د مسـايلو سره معاملـه كـوي. د سـولې او جگـړې پـه اړه، پـه دې اړيكـو كـې فعـال اشـخاص يـوازې پـه دولتونـو او نړيوالـو سـازمانونو پـورې محـدود دي، ځكـه چـې يـوازې د نړيوالـو قوانينـو لرونكـي اشـخاص كـولی شي د جگـړې پـه قضيو كـې نفـوذ ولـري. د بيلگـې پـه توگـه، يـو دولـت د جگـړې حالـت اعلانـوي، مگـر يـو ملـی شركـت نشــي كـولی د جگـړې حالـت اعـلان كـړي. د دوهـم ډول لپـاره پـه دې كـې عامـه پاليســي يـا هغـه څـه شـامل دي چـې د سـترو مـلي اړيكـو پـه نـوم يـاديږي، چـې اقتصـادي، ټـولنيز، كلتـوري او نـور شـامل دي، دا اړيكـې د دولـت او نړيوالـو سـازمانونو سربيـره پـه نړيوالـه صـحنه كـې ټـول اغيـزمن فعـالين شـامل دي. پـه دې اړيكـو كـې، دولـت پـه زياتيـدونكي ډول تـابع كيـږي . د هغـو ډلـو څخـه تـوپير لـري چـې پـه نړيوالـو اړيكو اغيزه كوي د دولت په وړتياوو او نفوذ پورې اړه لري.

واک د دغـو ډلـو پـه گټـه مخ پـه كمېدو او لـه همـدې املـه دولـت اوس د نړيوالـو اړيكـو او بهرنـی پاليسـی پـه ډگـر كـې يـوازينی لوبغـاړی نـه دی، بلكـې د نړيوالـو سـازمانونو وړتيـاوې زيـاتې شـوې دي او لـه همـدې املـه د اړيكـو لـه لارې تـرسره كېـږي. لـه دولـت پرتـه نـور گوندونـه پـه اصـل كـې د اړتيـاوو د پـوره كولـو، اقتصـادي هوسـاينې لپـاره اړيـن دي، دولـت نـور نشــي كـولی دا كـار پـه يـوازې توگـه تـرسره كـړي، ځكـه چـې دا اړيكـې د حاكميـت لـه چوكـاټ څخـه پـه انحـراف پيـل شـوې چـې دولـت يـې معمـولا تعقيبـوي. او پـه دې توگـه د حاكميـت بحـران رامنـځ تـه شـو، دولـت نـور پـه نړيوالـو اړيكـو بانـدې د بشپړ كنټـرول تـوان نـه درلـود، او د نړيوالتـوب (گلوبليزيشـن) پـه لـور تمايـل خپـل شـتون پـه كلكـه پيـل كـړ، نـو لـه همـدې املـه اړينـه ده چـې وويـل شي. دا چـې د اقتصـادي ډيپلومـاسي پـه چوكـاټ كـې فعـالين اوس د خپـل نفـوذ لـه لارې پـه دولـت كـې د واک پـه حلقـو كـې شـتون لـري او خپـل واک پـه خپلـه طريقـه كـاروي، او دا اړينـه نـه ده چـې دوی پخپلـه د دولـت پـه هـره دايـره كـې وي. دولـت، تـر ټولـو ځـواكمن گوندونـه د دې وړتيـا لـري چـې خپـل نظـر او اراده تحميـل كـړي، او دا اړينـه نـه ده چـې د اقتصـادي تصـميمونو د كنټـرول د سـترې واكمنـی اراده يـوازې د دولـت، يـا د مـلي حكومـت اراده وي، او پـه مقابـل كـې. پـه نړيـوال سياسـت كـې د لوبغـاړو د گڼـې گـونې لـه املـه، د دولـت رول د دغـو متضـادو گټـو او تمـايلاتو تـر منـځ د منځگړيتـوب لپـاره محـدود شـوی دی ترڅـو مشـتركه كړنـه وټـاكي او ټولـو ننگونـو او سـتونزو تـه د حـل لارې چارې ولټوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصادي ډیپلوماسي بڼه یا شکل

د اقتصادي ډیپلوماسي د یوې ځانګړې طریقې موجودیت د یوې ځانګړې دورې پورې تړلې نه دی، ځکه چې پخوانۍ بشري ډلې د یو بل سره د سوداګریز لید له مخې کله چې د دوی ګټو ته اړتیا وه، حرکت کاوه، مګر د دې طریقې ځانګړتیاوې پیل شوې. په اروپا کې د عصر ي وختونو په پیل کې په ښکاره ډول د فعالیت په وده کې څرګندیږي.د بورژوازي سوداګریزه طبقه هیوادونو ومونډل چې دا اړینه وه چې یو بل وپیژني، او دوی هم مجبور شوي چې د خپلو شخړو پخلاینې ته اړ کړي، یا لږ تر لږه ورته، که متضاد نه وي، د نړیوالو اړیکو په رامینځته کولو سره چې د یو باثباته حقوقي سیستم په شتون کې د ډیپلوماسي لاره هواره کړه. د دې نظام د رامنځ ته کېدو لارې چارې، د دې اړیکو د رامنځته کولو د دندې د ترسره کولو تر څنګ، په نړیواله کچه د اقتصادي مسایلو په اړه د شرایطو، د موضوع د اهمیت، د هغې د پیچلتیا او ماهیت او موخې له مخې توپیر لري. د دولت د ځواک، نفوذ او اغیزې د کچې سربیره، د هغه سیاسي او اقتصادي وزن او په نړیواله کچه د هغې د آزادۍ چوکاټ یا په بل عبارت، هغه حد چې یو دولت خپلواک یا په بل پورې تړلی وي. کوم چې په دې باندې یو ټاکلی لوري تحمیلوي بیا په نړیواله مرحله کې د بلاک د متضاد پالیسۍ سره د دولت د تړاو کچه دا ټول د ډیپلوماتیک پروسې په جریان اغیزه کوي.

د اقتصادي ډیپلوماسي بنسټونه

په حقیقت کې، هغه میتودونه چې د ډیپلوماسي د نورو ډولونو لخوا تعقیب کیدی شي دا بنسټونه دا دي

د اقتصادي ډیپلوماسي میتود یو سوداګریز میتود دی چې په عمده توګه د متقابل انحصار په نظریه تکیه کوي. دا مفکوره د مذاکره کوونکو لپاره د پیل اصلي نقطه استازیتوب کوي، ځکه چې یو مشخص اړتیا شتون لري چې باید د بل اړخ لخوا د هغې د پوره کولو لپاره تکیه وشي، او له همدې امله د اړخونو ترمنځ هیڅ ډول دښمني شتون نلري او هر ډول شخړه یا لانجه باید پای ته ورسیږي او حل شي. په داسې حال کې چې هر ګوند د دې طریقې له مخې له بل لوري سره معامله کوي، دا درک کوي چې د هغې ګټې د بل په بقا، د هغې سره د معاملې کولو وړتیا شتون، او د هر یو د نظرونو په اړه د ګډ بحث په رامینځته کولو کې دی. دوی غواړي د نړیوالو اړیکو په برخه کې د معلوماتو او مطالعاتو د یوې برخې په توګه چې چمتو شوي دي ترسره کړي.د اړخونو ترمنځ تخنیکي، اقتصادي او حقوقي تبادلې تر څو غوره قانوني چوکاټ ته د رسیدو لپاره، د دوی د نړیوالو موادو او مادو ګډ جوړښت ته ورسیږي. اړیکې، او د هرې خوا د وظایفو او حقونو تعریف کول، کوم چې د نورو سره د معاملې د اړتیا له مخې وضع کیږي، کوم چې د اړتیاوو د پوره کولو او د لاسته راوړنو د ترلاسه کولو لپاره د تبادلې پروسې لخوا اړین دي، هدف یې د ځان ګټې وي، چیرته چې ګټه وي وروستی هدف چې جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصادي ډيپلوماسي طريقه په ځو بنسټونو ولاړه ده چې له نورو څخه يې توپير کوي

ډيپلومات د سوداګريزو معاملو طريقې ته لاره هواروي.

د اقتصادي ډيپلوماسي طريقه د متقابلو ګټو د شتون پراساس ده چې د يو ځانګړي تړون په چوکاټ کې د همغږۍ لپاره ډيپلوماتيکې هڅې رامينځته کوي چې د هيوادونو ترمينځ اقتصادي تعامل تنظيموي ، د يو تړون د قواعدو په پلي کولو سره چې د دولتونو چلند تنظيموي. په طبيعت کې ګډې ګټې دي او متضاد ګټې نه دي.

خبرې اترې وکړئ د دې طريقې له مخې خبرې اترې د متقابلو امتيازاتو له اصولو سره سم ترسره کيږي. هر ګوند د ځان لپاره ځانګړی چوکاټ جوړوي. په دې کې يو شمير غوښتنې شاملې دي چې په خپلو حدودو کې حرکت کوي او له هغې څخه تجاوز نه کوي، هغه نشي کولی د لږ تر لږه څخه لږ څه ومني، ځکه چې هغه د دې خبرو اترو څخه لږ څه ترلاسه کولی شي، هغه هم نشي کولی د پورتنۍ حد څخه تير شي او يا د بنديدو لامل شي. د بل اړخ لخوا د خبرو اترو، کوم چې هغه يو بايلونکی دی که موږ دا فرض کړو

پورتنۍ حد په اصل کې د مذاکره کوونکو تر منځ د چلولو د پراخولو لپاره ټاکل شوی، او د متقابل امتيازاتو اصول هغه څه دي چې د خبرو اترو بهير اداره کوي. موږ تصور کولی شو چې هر اړخ د متقابل امتيازاتو د پروسې له لارې بل اړخ ته نږدې کيږي تر هغه چې اړخونه يوې موافقې ته ورسيږي. په ټاکلې نقطه کې چې د دوی ګټې سره يو ځای کيږي او بيا خبرې اترې په توافق پای ته رسيږي، نو بيا به ډيپلوماتيکې هڅې بريالۍ وي. په دې توګه، موږ د نړيوالو اقداماتو سره مخ يو چې تر يوې اندازې پورې د دې ورتيا لري چې قانوني مقررات رامينځته کړي چې پراختيا وموومي، ترڅو دوی وروسته د نړيوالو قوانينو د قواعدو برخه شي چې د ډيپلوماتيکو اړيکو په پايله کې د دوی ترمنځ د اقتصادي اړيکو اداره کوي. کار موږ کولی شو ووايو چې په نړيوالو فورمونو کې چې د هيوادونو شخړې او همکارۍ د خبرو اترو په جريان کې ګډې وي، د نړيوال ژوند د غوښتنو سره تړاو لري، لکه د مخ پر ودې هيوادونو سره د مرستې لپاره د هيوادونو ژمنې، مرستې او داسې نور. دا د دې حقيقت سره چې د اړخونو پابند يو موافقتنامې ته نه رسيږي

د دې په پلي کولو سره، يوازې د سپارښتنو صادرول د دولتونو اخلاقي مکلفيت دی چې دا وړانديزونه پلي کړي.

د اقتصادي ډيپلوماسي طريقه هغه طريقه ده چې د خبرو اترو په وخت کې د هڅونې په شتون پورې اړه لري، او دا اکثرا د هر ډيپلوماتيک فعاليت اساس دی، اړخونه بايد روښانه ليد ولري چې دوی د معاملې څخه څه ترلاسه کوي، لکه څنګه چې دا فرض کيږي. نور اړخونه به د خبرو اترو څخه د ګټې اخيستنې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورا ښه هڅه وکړي، پرته له کوم لګښت څخه، یا لږترلږه په ټيټه بيه کې که مذاکرې اړخونو ته کومه ګټه ونه رسوي چې دوی يې د نورو زيانونو منلو ته هڅوي چې دوی يې زغمي، دوی بې طرفی ته لاره هواروي، یا د خبرو اترو لپاره کار کوي، لکه د چاپیریال په اړه خبرې اترې او د سیټل ناستې. د نظرونو توپير هم د اړخونو ترمنځ د باور د کچې د توپير له امله دی، دا ډیری وختونه د معاملې په جريان کې موافقې ته د رسيدو لپاره لږ تر لږه مشترک پوړ جوړوي. دا يوه داسې طريقه ده چې په هغه کې هيوادونو له ډيرې مودې راهيسې د خپل حاکميت په برخه کې، حتی په جزوي توګه، د خلاص بازار او نړيوالې سوداګری له ګټو څخه د ګټې اخيستنې لپاره منل شوي دي. لکه څنګه چې هيوادونه په نورو هيوادونو باندې د دوی اقتصادي انحصار زياتيږي، د دوی حاکميت کميږي، د حاکميت دوديز مفهوم خورا نرم کيږي، په ځانګړې توګه د نړيوالو اقتصادي اړيکو په مسايلو کې، لکه څنګه چې د ملي حاکميت مفهوم په ځانګړې توګه د طبيعي زيرمو په اړه وده موندلې ده.

د اقتصادي ډيپلوماسي ميتود اکثرا د دوه مرحلو ميتود پراساس وي ، چيرې چې يو لړ مقدماتي ناستې ترسره کيږي (اکثرا د متخصصينو ، تخنيکرانو او تخنيګرانو لخوا ترسره کيږي) او معلومات چمتو کيږي او بحث کيږي او د چوکاټهوکړه ليک جوړيږي او بيا وروسته د اړخونو غونډې د يوې مفصلې موافقې په چمتو کولو تمرکز کوي کوم چې د وزيرانو غونډو په نوم ياديږي. دا طريقه د GATT په تيرو پړاوونو کې کارول کيږي او اوس مهال د سوداګری نړيوال سازمان د خبرو اترو په پړاوونو کې د اقتصادي ډيپلوماسي طريقه د قناعت پر بنسټ ولاړه ده، چيرته چې مذاکره کوونکي هڅه کوي د خبرو اترو اړخونه د هغو ګټو او اهدافو په اهميت قانع کړي چې دوی يې لټوي، دا هغه طريقه ده چې د اړخونو ترمنځ د موافقې په صورت کې ترلاسه کيږي. کوچني هيوادونه د دې لپاره چې دا هيوادونه ډيرې نورې وسيلې نه لري.

په ځينو مواردو کې د هڅونې د اغيزمنتيا سربيره، د قانع کولو طريقه تر ټولو لږ خطرناکه او ارزانه طريقه ده، د آزموينې طريقه کارول کيږي. د بډايه هيوادونو لخوا، لکه څنګه چې د دوی اقتصادي وړتياوې دوی ته اجازه ورکوي چې د هغه څه په بدل کې چې دوی غواړي ترلاسه کړي مرستې او پورونه چمتو کړي.

دا هم د نړيوال تخصص او د توليد د لګښتونو او د کار په ويش کې د بدلون د نظريې پر بنسټ يو ميتود دی، چيرې چې د هيوادونو لپاره د اقتصادي ډيپلوماسي هدف د ځينو اسانتياوو څخه په ګټې اخيستنې سره د اقتصادي پراختيا او اقتصادي هوساينې ترلاسه کول دي. په يو هيواد کې د نورو هيوادونو په پرتله. دا هغه طريقه ده چې په ښکاره توګه د امريکا متحده ايالاتو لخوا کارول کيږي، ځکه چې بهرنی پانګه اچونه د نړۍ په براعظمونو کې خپره شوې، او د جاپان او آلمان بهرنی پاليسی د دې اقتصادي هدف په څرګند ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

منعکس کوي. په حقیقت کې، کله چې د اقتصادي چارو اړوند ډیپلوماتیک فعالیت ترسره کیږي، دا د دې فعالیت پیل دی.

دا په هر اړونده هیوادونو کې د اقتصادي شرایطو پیژندل دي. تر ټولو مهم ټکي چې باید وپیژندل شي د مالي او مالیاتو سیستم، د وارداتو او صادراتو سیستم، د تادیاتو توازن، ورته اړتیاوې، دوه اړخیز قواعد، او د تطبیق وړ سوداګریز قوانین دي. دا اړینه ده کله چې د سوداګری او بانکداری اړیکو، د وارداتو او صادراتو عملیات، ګمرکي محصول، ټرانزیټ تجارت، د تیریدو آزادی، د استوګنې حق، سیاسي او زراعتي اړیکو، د خورا خوښ هیواد، او د آزاد زون د یوځای کیدو په اړه خبرې اترې اړین دي. د ګمرکونو اتحادیه، یا د ګډ بازار سره یوځای شي. که چیرې خبرې اترې د یو دولت او یو نړیوال سازمان تر منځ ترسره کیږي، خبرې اترې اکثرا په دې سازمان کې د شاملیدو یا د نړیوالو پورونو، ساختماني پروګرامونو، اقتصادي اصلاحاتو او خصوصي کولو قرارداد پورې اړه لري.

د اقتصادي فعالیت تیوري په نظر کې نیولو سره، ملي اهدافو ته لومړیتوب ورکول، د بهرنیو پانګوالو د اهدافو درک کول، د رقابتي وضعیت ارزونه، او د لګښت او اقتصادي بیرته راستنیدو احساس کول، ټول هغه څه دي چې د پانګوالو شرکتونو لپاره د ګټې ترلاسه کول او د مالي عوایدو ترلاسه کول دي. او له همدې امله دا ممکنه نه ده چې د پانګې اچونې په عملیاتو کې برخه واخلي پرته لدې چې دوی د سیاسي شرایطو په اړه کافي پوهه ونه لري او په هغه هیواد کې چې تاسو غواړئ پانګه اچونه وکړئ اقتصادي او ټولنیز شتون او د هغې لپاره شتون لري. څومره چې قضاوت شتون ولري، د همکارۍ ډیرې هڅې له خنډ سره مخ کیږي او پایلې یې د اټکل شوي کچې څخه ښکته وي. خبرې اترې معمولا د پانګونې پروژې رامینځته کولو پورې اړه لري، یا د ګډو شرکتونو جوړول، د شرکت څانګو، یا مدیریت قراردادونه. کله چې د کوم ډیپلوماتیک فعالیت ترسره کول که خبرې اترې د هیوادونو تر مینځ وي یا د یو هیواد او شرکت ترمینځ د خبرو اترو پروسې پیل کولو دمخه مؤثر پلان او ښه چمتووالی باید ترسره شي ، ترڅو د اړتیا سره سم دا پروسه بشپړ شي د خبرو اترو دریځ. باید د خبرو اترو په اړخونو باندې د هغې د اقتصادي اغیزو له مخې تحلیل شي، یا د هر اړخ د کړنو او چلندونو پخوانۍ مطالعه ترسره کړي، او د خبرو اترو د پایلو لپاره د ممکنه بدیلونو ګټې او زیانونه هم تعریف کړي. د خبرو اترو د پروسې لپاره اقتصادي معیارونه د دې لپاره چې د دې پروسې موثریت قضاوت کولو کې مرسته وکړي او د هرې دورې پایلې اندازه کړي ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې دا تعقیب کیږي لکه څنګه چې د نړیوال اقتصاد په ډګر کې پلان شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه عوامل چې د اقتصادي ډيپلوماسي په طرز اغيزه کوي

په عموم کې، هغه طريقه چې د اقتصادي ډيپلوماسي لخوا تعقيب کيږي د ډيرى فکتورونو لخوا اغيزمن کيږي، چې اغيز يې د وروستۍ پايلې په ټاکلو کې څرګنديږي چې د ډيپلوماتيکو لارو له لارې د خبرو اترو په هر حالت کې د معاملې پايله ده. د دغو عواملو له جملې څخه عبارت دي له

۱- هغه مادي او طبيعي منابع او وړتياوې چې د دولت د پياوړتيا عنصر بلل کيږي، چې په نړيوالو اړيکو کې يې د تعذيب او عذاب د وسيلې په توګه کارولی شي، چې د دغه ډول وړتياوو د شتون لامل ګرځي. دا دولت ته دا توان ورکوي چې د هغه لارې سره سم مستقيم مذاکرات وکړي چې د خپلو ګټو د ترلاسه کولو په توګه ګوري.

۲- د هيوادونو د اقتصادي قدرتونو موجوده ويش او د ظرفيتونو د اندازې سره تړلي محدوديت چې د هر ګوند په لاس کې ساتل کيږي، له اقتصادي پلوه پياوړی ګوند به معامله کولو ته اړتيا ونلري، بلکه کولی شي مسلط کړي.

د هغه شرايط او په هغه طريقه چې د دوی ګټو ته خدمت کوي او دا د دې لامل کيږي چې ضعيف اړخ په خبرو اترو کې د معاملې کولو له وړتيا څخه بې برخې شي. په هغه صورت کې چې د ګوندونو ترمنځ اړيکې د دوی د اقتصادي واکونو له مخې د برابرۍ اړيکه وي، نو هر اړخ پخپله په خبرو اترو کې د معاملې کولو واک لري. دلته موږ ويلای شو چې د دولت اقتصادي ځواک د نورو هيوادونو په پاليسيو کې د نفوذ کولو لپاره د اقتصادي وسيلو کارولو وړتيا کې منعکس کيږي.

۳ ـ د مذاکره کوونکيو خواوو د يووالي يا د ګټو د ټکر نسبي کچه، د يووالي ساحه پراخه ده

په ګټو کې، دا د انعطاف او غير سختۍ لپاره هڅونه وه،

۴ ـ د هر اړخ د غوښتنې حد چې په خبرو اترو کې د مسايلو ګډ حل ته د رسيدو لپاره، د ځينو لاسته راوړنو د ترلاسه کولو په هيله.

۵- د مذاکره کوونکو اړخونو تر منځ د اړيکو تاريخ که دښمني وي او که دوستانه، شک او بې باوري اکثراً په خبرو اترو کې هغه وخت غالبيږي کله چې يو اړخ د بل لوري پخوانی مستعمره وي او دا د فشار راوړلو لپاره کافي دليل دی. په دې بانديې د عامه افکارو له مخې، چې د دې د بيرته راګرځيدو ويره لري، ګوند د اقتصادي انحصار له لارې يو ځل بيا په استعمار بدليږي، برعکس د خبرو اترو په ترڅ کې چې د اړخونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکې یو له بل سره د دوستۍ اړیکه وي، چیرې چې مذاکره کوونکي اړخونه ډیر انعطاف او لیوالتیا څرګندوي. د ځینو متقابل امتیازاتو په ورکولو سره همکاري او موافقه کول

٦ــ دمذاکره کوونکو خواوو ځانګړتیاوې، د هغوی انګېرنې او تمایلات او د هغو فشارونو د قوت کچه چې مخکې پرې لګول شوي وو.

عامه افکار، د خبرو اترو مهارتونه، او د خبرو اترو په بهیر کې د قانع کولو او نفوذ کولو وړتیا.

٧ ــ په خبرو اترو کې د ښکیلو اړخونو شمیر. هرڅومره چې ګوندونه شتون ولري او د معاملې په پروسه کې ډیرې ګټې شاملې وي ، هغومره معامله متوازنه وي او د خبرو اترو د اړخونو ترمینځ د موافقتنامې لپاره غوره فورمول ترلاسه کولو وړتیا خورا ډیر وي ، ځکه چې د یو اړخ وړتیا د فشار راوړلو لپاره. پاتې ګوندونه کمزوري شوي دي. په هرصورت، په هغه صورت کې چې د ګوندونو شمیر محدود وي، معامله له توازن څخه لیرې کیږي، د خبرو اترو د ښکیلو اړخونو د نسبي ځواک موقفونو کې د توپیر له مخې کله چې ډیپلوماتان خپل فعالیتونه او خبرې اترې پیل کړي، دوی یا د اصولو یا د ګډو ګټو تګلاره تعقیبوي، یا هغه څه چې د ګټلو او پریږدو لوبې په نوم پیژندل کیږي، په دې توګه دلته تمرکز د دواړو خواوو په ګټه دی، او دلته مذاکره کوونکي اړخونه باید یو له بل سره مرسته وکړي او په نوښت سره یوځای کار وکړي ترڅو یوې حل لارې ته ورسیږي، ځانګړي تړونونه چې تړلو ته ګټه رسوي، او اړخونه باید قانع شي چې د خبرو اترو د مسایلو په اړه جوړجاړی ته د رسیدو په صورت کې چې دوی ناکام شي. هغه ستراتیژیانې چې ګوندونه یې هڅه کوي د اوسني همکارۍ پراختیا، د موجوده اړیکو ژوره کول، او د خبرو اترو ساحه نوي برخو ته پراخه کول دي، مګر، کله چې دوی نه کوي ... د ځواک اندول چې مور یې په اړه مخکې خبرې کړې وې، ترلاسه کیږي، یا په هغه صورت کې چې د مذاکرې لپاره چمتووالی له اړینې کچې څخه ښکته وي، یا په هغه صورت کې چې مذاکره کوونکی ټیم وړتیا ونه لري، یا لرې لید ونه لري، نو د مذاکراتو پایله د دې ټیم لپاره د تاوان سبب ګرځي. ، او د بل ګوند لپاره لاسته راوړنې. په دې خبرو اترو کې ستراتیژي د ګټلو او نورو ته د بایللو اجازه ورکړئ د اصولو سره سم ده. د خبرو اترو په جریان کې د ضعیف اړخ د ستړي کولو، د هغې د کنټرول ټینګولو او په هغه باندې د فشار راوستلو لپاره شخړې او هڅې څرګندیږي، چې په پایله کې هیڅ ډول توافق نه کیږي.

خبرې اترې د مساواتو یا دایمي ځانګړنو څخه دي، ځکه چې دوی به د ځواک په توازن کې د بدلون په صورت کې د بدلون تابع وي. بریالی او اغېزمنې خبرې اترې باید د عملي اقداماتو او ترتیباتو له لارې حمایه شي، که چیرې اقتصادي مرستې، د بیلګې په توګه، د دې خبرو اترو د پایلو په لوړولو کې پریکړه کونکي اهمیت ولري، نو باید ځانګړي عملي پروګرامونه شتون ولري چې د هغې په واسطه د هغه ګوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریځونه اغیزمن شي چې د هغې په لټه کې دي. بریالۍ ډیپلوماسي باید په دوامداره توګه خپل پروګرامونه او وسیلې بیاکتنه وکړي، ترڅو دا پروګرامونه او وسیله ځواب ویونکي وي او په دوامداره توګه د نړیوالو اقتصادي شرایطو سره تړاو ولري. دا باید په پام کې ونیول شي چې د آزاد اقتصاد لرونکو هیوادونو ترمنځ سوداګریزې خبرې اترې د یو مرکزي اقتصادي هیواد یا مخ پر ودې هیوادونو سره توپیر لري. په دې حالت کې، د دې خبرو اترو خنډونه ډیر پیچلي دي، او دا هیڅ پټه نه ده چې د دې دلیل په حقیقت کې دی چې د آزاد اقتصاد لرونکي هیوادونه د سوداګرۍ د آزادۍ غوښتنه کوي، او په نړیواله سوداګرۍ باندې د لګول شوي محدودیتونو کمول لکه. ګمرکي محصول، کوټې، او داسې نور، لکه څنګه چې دوی د اقتصادي لیبرالیزم غوښتنه کوي. لکه څنګه چې له اقتصادي پلوه مرکزي هیوادونه دي، دوی په اقتصادي چارو کې لاسوهنه کوي او نړیوال تجارت پخپله د سوداګریزو تړونونو پراساس ترسره کوي. لکه څنګه چې د پرمختللو هیوادونو لپاره، دوی د بهرنۍ سوداګرۍ د محدودیتونو د لګولو، د خپلو راڅرګندیدونکو صنعتونو د ساتنې لپاره د وارداتو کنټرول، بهر ته د پانګې د تګ راتګ محدودولو، او د خپلو اقتصادونو د ساتنې او پراختیا ترلاسه کولو لپاره د لګښتونو کنټرول ته اړتیا لري.

په نړیوالو اړیکو کې د اقتصادي ډیپلوماسي رول

هیوادونه خپله اقتصادي ډیپلوماسي د سفارت یا قونسلګرۍ له لارې عملي کوي او یا هم د یوه ځانګړې ماموریت (موقت ماموریت) له لارې ترسره کوي. چې په خپل اهمیت، جدیت او د دولت په لوړو کچو باندې اغیز له نورو مسایلو سره توپیر نه لري، سیاسي مسایل که زیات نه وي، د دیپلومات لپاره اړینه ده چې اقتصادي مسایل لکه د بهرنۍ پانګونې راجلبول، د مالیاتو د تړونونو په اړه خبرې اترې، حل کول،پېچلې سوداګریزې مسئلې، د نړیوالو صادراتو خرڅلاو او داسې نور، د سوداګرۍ له ستاېل سره سم، د ډیپلومات یوه مهمه دنده دا ده چې د دواړو هېوادونو ترمنځ د ګډو مسایلو په پام کې نیولو سره، د اقتصادي اړیکو پیاوړتیا، او د خبرو اترو ترسره کول او د تړونونو چمتو کول د هغه څه په اړه چې د هیواد په اقتصادي یا سوداګریزو شرایطو کې مهم پرمختګ او یا د ساینس او ټیکنالوژۍ په برخو کې پرانیستل کیدی شي، په ځانګړې توګه که چیرې مذاکره کوونکي هیوادونه په اقتصادي، صنعتي او ټیکنالوژۍ کې پرمختللي هیوادونه وي. که د پرمختللو هیوادونو په څیر د دوی اړتیاوې او د پرمختیایي پلانونو اړتیاوې خوندي شي، او بیا د تړونونو پلي کولو او پړاوونو تعقیب کړي. لکه څنګه چې د قونسلګرۍ لپاره، د قونسلګرۍ دندې د سیاسي نه بلکې اقتصادي بڼه لري، د څارنې له لارې. د تړونونو پلي کول او د سیمه ایزو چارواکو سره مداخله ترڅو د دې تړونونو هر هغه سرغړونې ته پاملرنه راجلب کړي چې د هغه دولت یا اتباع یې په اړه شکایت کوي، او خپل دولت ته هر هغه څه چمتو کوي چې اندیښنه لري، او ودریږي او د معلوماتو او وړاندیزونو سره یې چمتو کړي.(علی م،۲۰۱۳:ص۱۴۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپلـو محصـولاتو د بازارمونـدنې او د دواړو هیوادونـو تـرمنځ د سـوداګرۍ، اقتصـادي، کلتـوري او ساینســي اړیکو د پراختیا لپاره په هر ډول کار کوي.

لکـه څنګـه چـې د ځـانګړو مـاموریتونو پـه اړه، دوی د نړیوالـو اړیکـو د بنـو د پراختیـا او د ډیپلومـاتیکو تمرینونـو د پراختیـا پایلـه وه، او هیوادونـه پـه دوی بانـدې تکیـه کـوي، پـه ځـانګړې توګـه وروسـته لـه دې چـې نړیـوال ژونـد خـورا سـتونزمن، پیچلـی او د سـیاسي او اقتصـادي سـتونزو څخـه ډک شـو. د هغـوی لپـاره د چټکـو حـل لارو مونـدلو اړتیـا او د ځـانګړو مهـارتونو کـارول چـې ممکـن پـه دایمـي مـاموریتونو کـې شـتون ونلـري چـې ارتبـاط چمتـو کـوي. هغـه ګټـې چـې هیوادونـه سره نښـلوي یـو بـل د دولتونـو، پاچاهـانو، د دولتونـو د مشـرانو او یـا د بهرنیـو چـارو د وزیرانـو پـه رول کـې د پـام وړ زیـاتوالی شـتون لـري، ځکـه چـې پـه یـو نړیـوال کنفـرانس کـې ګـډ مسـایل مطـرح کیـږي، او تفـاهم یـا خبـرې اتـرې د اړخونـو تـرمنځ مخـامخ کیـږي. یـو لـه مهمـو لاملونـو څخـه چـې دا ډول فعالیـت تـه هڅـوي د اقتصـادي بحرانونـو او اقتصـادي سـتونزو شـدت دی چـې هیوادونـه پـه ګـډه ورسره مـخ دي او یـا د هیوادونـو ویـره چـې دا سـتونزې بـه دوی تـه وغځـوي، سربیـره پـردې د نړیـوالې همکـارۍ نـه شـتون د نړیوالـو اقتصادي مسایلو د طبیعت له مخې وضع شوي.

د پرمختللو هیوادونو اقتصادي ډیپلوماسي

د هیوادونـو لخوا منـل شـوي اقتصـادي پالیسـۍ د یـو هیـواد څخـه بـل هیـواد تـه د خپلـو وسیلو او اهـدافو لـه مخـې تـوپیر لـري. د پرمختللـو هیوادونـو پـه څیـر، د بډایـه او ځواکمنـو هیوادونـو پـه توګـه، دوی د خپـل اقتصـادي پالیسـۍ هـدف یـوازې د اقتصـادي اهـدافو ترلاسـه کـول دي، بلکـې دوی د سیاسي اهـدافو د ترلاسـه کولـو پـه لټـه کـې دي. دا اقتصـاد د یـوې وسـیلې پـه توګـه کـاروي ترڅـو کمـزوري هیوادونـه فشـار راوړي ترڅـو دوی د یـوې ټـاکلې پالیسـۍ تعقیـب تـه اړ کـړي، یـا دا د خپـل سـیاسي او نظـامي نفـوذ څخـه کـار اخـلي ترڅـو کمـزوري هیوادونه مجبور کړي چې اقتصادي امتیازات ورکړي.

که څه هـم پـرمختللي هیوادونـه د عمومي اصـولو په توګـه هـیڅ شـی نلـري چـې د نړیوالـو قوانینـو لـه نظـره دوی د نـورو هیوادونـو څخـه تـوپیر وکـړي، دوی د نـورو هیوادونـو سره یوځـای د نړیوالـو قوانینـو د خـبرو اتـرو د ترلاسـه کولـو غوښـتنه کـوي. د پرمختللـو هیوادونـو واک یـا نفـوذ دوی تـه دا وړتیـا ورکـوي چـې لـه نـورو هیوادونـو سره خپلـې اړیکـې اغیزمنـې کـړي د خپلـو بهرنیـو سیاسـتونو لـه لارې، هڅـه کـوي پـراخ کـړي او ډیـر وزن او نفـوذ ترلاسـه کړي، او د یو پرمختللی هیواد په توګه خپل حیثیت وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرمختللو هیوادونو د اقتصادي ډیپلوماسي ځانګړتیاوې

په پرمختللو هیوادونو کې د اقتصادي ډیپلوماسي ترټولو مهمې ځانګړتیاوې په لاندې ډول دي

الف- د نفوذ په ډګرونو کې د نړۍ د ویشلو تګلاره

پرمختللو هیوادونو پر مخ پر ودې هیوادونو سیاسي او اقتصادي فشارونه راوستل او د پرمختللو هیوادونو د ویشلو پر بنسټ یې د خپل نفوذ په ساحه کې پالیسي تعقیبوله. د دې تګلارې له مخې پرمختللی هېوادونه د مخ پر ودې هېوادونو په چارو کې لاسوهنه کوی، له هغوی سره د تړونونو له لارې اقتصادی ګټه پورته کوی او پر هغو سیاسی ډول اقدامات تحمیلوی چې د مخ پر ودې هېوادونو د حاکمیت پر اړخونو اغېز کوی، که څه هم خپلواک هېوادونه وی. پرمختللی هیوادونه په ځینو پرمختللو هیوادونو کې د اقتصادي استحصال فعالیتونه پریږدي ترڅو د یو پرمختللي هیواد سره د دوی ترمنځ د یوې موافقې له مخې پخلاینه وکړي، لکه د فرانکو-انګلستان تړون په ۱۸۹۶ او ۱۹۰۴ کې، چې دواړه هیوادونه د سیام او شمالي افریقا په سیمو ویشلو موافقه وکړه. د دوی تر منځ د نفوذ او په ۱۹۰۷ کال کې د برتانیې او روسیې د تړون له مخې چې ایران د نفوذ له پلوه په دریو برخو وویشل شو، پرته له دې چې د پرمختللو هیوادونو له خوا د نفوذ د ساحې ویشلو په اړه د نورو پرمختللو هیوادونو له خوا لاسلیک شوي تړونونه هم په رسمیت وپیژني. که څه هم دوی ممکن د دوی یو اړخ نه وي، او ممکن په دې سیمو کې د دوی ګټې سره په ټکر کې وي، نو ځکه، د نړۍ د نفوذ په ساحو کې د ویشلو پالیسي یوه اغیزمنه پالیسي ده چې د پرمختللو هیوادونو ترمنځ د اړیکو دوام تضمین کړي.

دا پالیسي د پرانیستې دروازو پالیسي تعقیبوي، یو سیاسي او اقتصادي طریقه چې د پرمختللو هیوادونو لخوا د دوی په بهرنی پالیسی کې تعقیب کیږي، د دوی د ژمنې پراساس چې د هیوادونو یا سوداګریزو، صنعتي یا سیاسي امتیازاتو د ترلاسه کولو لپاره یوازینۍ نه وي. هغه سیمې چې لا هم خپلواکې دي خو د سیالۍ تابع دي، د دې سیمو بازارونه د ټولو هیوادونو لپاره په مساوي توګه پرانیزي، ترڅو په دې سیمو کې پرته له تبعیض څخه د اقتصادي فرصتونو مساوات ترلاسه کړي

خوښي، او د توپیرونو کمول چې کیدای شي د دې سیمو په بازارونو کې د اقتصادي سیالۍ پایله ولري، لکه د برلین تړون په ۱۸۵۵ کې، کوم چې کانګو د هغو هیوادونو لپاره چې دا تړون یې لاسلیک کړ د پرانیستې دروازه جوړه کړه. که څه هم ډېرو هېوادونو د پرانستې دروازې له تګلارې دفاع کړې، خو دغه تګلاره د استعماري هېوادونو ترمنځ د دوستانه اړیکو د دوام په تامین کې پاتې راغله او د پرانیستې دروازې د تګلارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړه تر ټولو جدي ډيپلوماتيکي شخړې هغه ګڼې وې چې ځينو هېوادونو په زور له چين څخه تر لاسه کړې.

د قدرت د انډول په نظر کې نيولو سره پرمختللو هيوادونو ته دا وړتيا ورکوي چې له قدرت او نفوذ څخه په اغيزمنه توګه خوند واخلي ترڅو د خپلو اقتصادي اړيکو له لارې په نورو هيوادونو باندې اغيز وکړي، لکه څنګه چې دوی د خپلو بهرنيو سياستونو له لارې هڅه کوي چې ډير وزن او نفوذ پراخ کړي. دا د پرمختللو هيوادونو په توګه د خپل حيثيت او له دې حيثيت سره تړلي د پام وړ اصلي امتيازاتو د ساتلو په لټه کې دي او همدارنګه هڅه کوي چې نور هيوادونه له دوی څخه د تيريدو مخه ونيسي ځکه چې دا ويره لري چې يوازې د نړيوالې ټولنې يا يوې ځانګړې سيمې کنټرول لپاره يوازينی هيواد وي. دا هدف په دې پورې تړلی دی چې که يو هيواد ګټه ترلاسه کړي، دا يقيني ده چې دا به په بدل کې د مساوي ارزښت او وزن ضايع ترلاسه کړي، ترڅو د دې هيوادونو ترمنځ توازن يو شان پاتې شي پرته له دې چې کوم هيواد د هغې څخه لوړ وي. دا د هر کوچني هيواد د هر ډول ځواک ترلاسه کولو مخه نيسي چې دا د دې وړ کړي چې د هيوادونو حلقې ته ننوځي.

د دې لپاره چې دا د نړيوال ځواک په توازن کې خپل اصلي وزن کم نه کړي. د امريکا متحده ايالات د خپلو ستراتيژيکو ګټو د ساتلو لپاره د ځواک د توازن پاليسي تعقيبوي. د لاتينې امريکا له هېوادونو سره يې د نړيوالو کنفرانسونو د جوړولو لاره هواره کړه، چې له مخې يې پر هغو هېوادونو د امريکا تسلط زيات شو او د جنوبي امريکا براعظم يې تر خپل واک لاندې راوست. په ۱۸۲۳ کې، د متحده ايالاتو د ولسمشر جيمز مونرو لخوا د متحده ايالاتو کانګرس ته په ليږل شوي ليک کې، پدې ليک کې هغه څه شامل وو چې وروسته د مونرو نظريې په نوم پيژندل شوي، چې دا يې په ګوته کوي چې متحده ايالات به د اروپا په چارو کې لاسوهنه نه کوي او په بدل کې به يې د خپلواکۍ تضمين کوي. د مداخلې په وړاندې د لويديځ نيمه کره کې د اروپايانو او د هغوی ځورونه، يا د دوی په خود اراده کې لاسوهنه، او دا اصل د امريکا د سياسي او اقتصادي ډيپلوماسي ربنبه جوړه کړې. د مونرو نظريه يوازې يو سخت سياسي دريځ نه و، ځکه چې دا د يوې چترۍ په توګه وغځول شو چې د روښانه کولو امريکايي ګټو ساتنه يې کوله، په ځانګړې توګه اقتصادي ګټې. د مونرو په نظريه کې ذکر شوي مهم او حياتي ټکي په اتلانتيک کې د سمندري سوداګرۍ آزادي ، د امريکايي محصولاتو لپاره اروپايي بازارونو ته د لاسرسي آزادي ، او په ټوله امريکا کې د سوداګرۍ او ميشته کيدو آزادي دي.

دا نور د حيرانتيا خبره نه ده چې امريکايي سوداګر لومړی د دې اصول پلي کولو ته ليواله وو، ځکه چې د سويلي امريکا سره سوداګري فعاله ده، او پانګه اچونه يې پيل کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ پر ودې هیوادونو لپاره اقتصادي ډیپلوماسي

د یـادونې وړ ده چـې مـخ پـر ودې هیوادونـه پـه خپلـو نړیوالـو اقتصـادي پالیسـیو کـې یـوازې د خپـل وجـود د سـاتلو لپـاره تمایـل لـري. د خپلـواکۍ سـاتنه او د خپلـو منـابعو سـاتنه، پرتـه لـه هـر ډول توسـعې غوښـتونکو او د نـورو هیوادونـو پـه چـارو کـې د لاسـوهنې پـه لټـه کـې او یـا داسـې څـه چـې پـه مسـتقیم ډول یـې اغیـزه ونلـري. دا هیوادونـه نـه شي کـولای پـر نـورو فشـار راوړي، بلکـې هـر څـه د هغـه اقتصـادي پالیسـي تـر شـا چـې دا یـې د خپلـو خلکـو لپـاره د امکـان تـر حـده سوکالي ترلاسـه کـول دي، کـه چیـرې د مـخ پـر ودې هیوادونـو اقتصـادي پالیسـي سـیاسي اغیـزې ولـري، معمـولا هغـه کـوي چـې د نـورو پرمختللـو هیوادونـو لـه کنټـرول څخـه ځـان خـلاص کـړي. پـه نـورو هیوادونـو اغیـزه نـه کـوي. لکـه څنګـه چـې پـه نړیوالـو اقتصـادي اړیکـو کـې د هغـې رول معمـولا منفـي وي، دا د لویـو هیوادونـو تـرمنځ د سـیالۍ او شـخړې موضـوع ده چـې د نړیـوالې پالیسـۍ جـوړونکي دي. مـخ پـر ودې هیوادونـه د دې پالیسـۍ موضـوع ده، ځکـه چـې دوی تـل د خپلـو پرمختګونـو د ترلاسـه کولـو لپـاره پـه پرمختللـو هیوادونـو بانـدې تکیـه کـوي، سره لـه دې چـې پرمختللـی هیوادونـه د نړیوالـو قوانینـو لـه نظـره، خپلـواک هیوادونـه د حقوقـو او نـورو هیوادونـو سره مسـاوي دي. دنـدې، او دوی پـه نړیوالـو اړیکـو اغیـزه کـوي، پـه ځـانګړې توګـه د شـمیري اکثریـت سره چـې دا د ملګـرو ملتونـو پـه عمـومي غونډه کـې ترلاسـه کـوي، دا یـوازې پـه تیـوري کـې پـاتې کیـږي، پرتـه لـه دې چـې د موجـوده نړیوالـو اقتصـادي شرایطـو پـه بـدلولو کـې د حقیقـي اغیـزو څخـه ډېـر خـو پـه حقیقـت کـې هغـه تړونونـه وو چـې د کنټـرول د تحمیـل لپـاره یـې اسـانتیا برابـره کـړه او د بهرنیـو امتیـازاتو لپـاره یـې یـو قـانوني چوکـاټ جـوړ کـړ چـې دوی یـې اړ کـړل چـې یـو لـړ امتیـازات ورکـړي. یـا مـذاکرات د وسـلو تـر ګـواښ لانـدې او تـر خپلـې ولکـې لانـدې هېوادونـو پـه اقتصـادي او سیاسي چـارو بانـدې د تسلط لـه مخـې تـرسره کېـږي، دا هغـه څـه دي چـې برتـانیې د بېلګـې پـه توګـه پـه ۱۸۴۲ کـال کـې لـه چـین سره د جګـړې لـه لاسـه ورکولـو وروسته له چین سره وکړل.

همدارنګـه د پرمختللـو هیوادونـو او مـخ پـر ودې هیوادونـو تـرمنځ د نړیوالـو اړیکـو د رامنځتـه کولـو موخـه د یـو اړخیـزو ګټـو ترلاسـه کـول، د هغـه هېـواد اضـافي لاسته راوړنـه او پـه نړیـوال چوکـاټ کـې بـازار تـه لیږدول دي. پـه نړیـوال اقتصـاد کـې تولیـد پـه ډاګـه کـوي چـې د جمـع کولـو پروسـې منطـق پـه دې کـې شـامل دی چـې د جغرافیـایي او بشـري فکتورونـو پـه لګښـت د دولـت او د هغـې د سـیاسي رجحانـاتو د جوړولـو منطـق دی. کـه څـه هـم دا تړونونـه د نړیـوال قـانون لـه نظـره نړیـوال تړونونـه ګڼـل کیـږي، خـو پـه حقیقـت کـې دا غیـر مسـاوي تړونونـه دي چـې پـه کمـزوري اړخ بانـدې تحمیـل شـوي، چـې د هغـه سره د بـې عـدالتۍ او بـې انصـافۍ سـبب ګرځـي، حاکمیـت او کنټـرول کمـوي او یـوازې د یـو چـا پـه ګټـه دي. د تـړون د اړخونـو اړخ، لکـه څنګـه چـې دا تړونونـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته ډېرې امتيازات ورکوي، او دا هغه څه دي چې مور د فرانسې او برتانيې په ترونونو کې د دوی اړوند استعمارونو سره ګورو.

د مخ پر ودې هيوادونو د اقتصادي ډيپلوماتيک فعاليت يوه مهمه برخه د تيلو د امتيازاتو سره تړاو لري، او دا فعاليت د هغو هيوادونو تر منځ ترسره کيږي چې امتيازات ورکوي او هغه هيوادونه چې د توليدونکو شرکتونو مالکيت لري. ګوندونه دا يو انحصاري قرارداد دی چې د هيوادونو ګټو ته اړتيا لري، هيوادونه له اقتصادي پلوه کمزوري هيوادونه وو او د بهرني نفوذ تابع وو، يا هم مستعمره وو او يا هم د پرمختللو هيوادونو تر واک لاندې وو، د امتياز قرارداد اکثرا د تيلو د فعاليتونو د ترسره کولو لپاره د ځمکو د ملکيت حق ټاکلی و، چې د دولت ټولې خاورې ته وغځول شو. او دټکسونو او مالياتو له ورکولو څخه د امتياز اخيستونکي د معافيت امکان او په قرارداد کې شامل دي د تضمين شرايط او د ترون اوږدوالی چې ممکن تر يوې پيړۍ پورې دوام وکړي. که څه هم د رعايت قراردادونه د نړيوالو قوانينو څخه سرغړونه نه کوي، ځکه چې قانون دا اصول پيژني چې بهرنيان له حقونو څخه برخمن دي، دا قراردادونه د هغه دولت د حاکميت څخه سرغړونه ده چې امتيازات ورکوي، لکه څنګه چې دا قراردادونه وو.

د تيلو لپاره، کوم چې د تيلو شرکتونه دي. د بيلګې په توګه، امريکايي شرکتونو د توليد کونکو هيوادونو سره سوداګريز بحثونه او خبرې اترې ترسره کړې چې د امريکايي حکومت لخوا يې ملاتړ کيده چې په پايله کې منځنۍ ختيځ ته د امريکايي شرکتونو ننوتل که څه هم د پرمختللو هيوادونو اقتصادي ډيپلوماسي د دوی د دوه اړخيزو او څو اړخيزو نړيوالو اړيکو د ډيريدونکي حجم له امله وده کړې، دا مفهوم د دريمې نړۍ هيوادونو په ډيپلوماسي کې نه پلي کيږي، په کوم کې چې د دوی د اهدافو او عملونو ترمنځ مخ په زياتيدونکي تړاو شتون لري. له يوې خوا بهرنۍ تګلارې او له بلې خوا د خپلو اقتصادي، ټولنيزو او کلتوري پراختيايي پروګرامونو خدمت کوي او له بلې خوا يې د دې پروګرامونو د بريااليتوب لپاره د امکاناتو او شرايطو برابرولو لپاره خپلې بهرنۍ کاري ادارې مسلط کړي دي. کوم چې دوی ته د سوداګرۍ تبادلې فرصتونو کې زياتوالی ، صادراتو هڅولو ، د پانګوونې راجلبولو ، د دوی شرايطو سره سم د اړتيا وړ ټيکنالوژۍ ليږد ، ګرځندوی هڅوي او د خپلو اتباعو ګټو ته پاملرنه کوي. د پراختيايي ډيپلوماسي مفکورې د دريمې نړۍ هيوادونو لپاره نور ابعاد ترلاسه کړي دي د هغو مسايلو د رامينځته کيدو په پايله کې چې د دوی لپاره پرمختللي اهميت لري لکه د بهرنيو پورونو مسلې، د خامو موادو بيې، د انرژۍ ستونزې، د خوړو او اوبو ستونزې، او د نوي نړيوال اقتصادي نظم او د شمال او سويل ترمنځ د ډيالوګ د رامينځته کولو هڅه، چې يو اړخ ګرځيدلی، په مخ پر ودې نړۍ کې د ډيپلوماتيکو ادارو او اشخاصو لويه انديښنه او په کنفرانسونو او غونډو کې د دوی ګډون چې پدې مسايلو بحث کوي. په پرمختللو هيوادونو کې ډيپلوماسي نسبتا وروسته پاتې دي او مخ پر ودې هيوادونه د اقتصادي ډيپلوماسي څخه سياسي ډيپلوماسي جلا کولو پرته اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسایل حل کوي، ډېرى ډيپلوماتـان چې په سوداګريزو خبرو اترو کې يې برخه اخيستې په حقيقت کې د بهرنيو چارو وزارت او سياستوال دي او د اقتصاد په اړه هيڅ پوهه نلري.

قراردادونه په کورنيو چارو کې د بهرنۍ لاسوهنې نښه ده او د دې قراردادونو په پايله کې د بارونو په بارولو کې هيڅ ډول انډول نه و، برعکس، د ګټې لوړه سلنه توليدونکو شرکتونو ته لاړه چې کيداى شي درې چنده ته ورسيږي. دا هغه څه دي چې د امريکا حکومت يې دې ته اړ کړ چې د بهلګې په توګه په منځني ختيځ کې خپلې پانګونې څلور چنده کړي. بيا د اقتصادي ډيپلوماسي يو نوى فعاليت رامينځته شو چې د غير دولتي ډيپلوماتيکو نمايندګيو لخوا ترسره کيږي.

په پرمختللو هيوادونو کې سوداګريزه ډيپلوماسي په ندرت سره اوږدمهاله وي، لږ شمير مخ پر ودې هيوادونه د اقتصادي ډيپلوماسي دوامداره بڼه ستاينه کوي، او له همدې امله ډيرى هيوادونه د خپلو مذاکرو کدرونو لپاره اداری چمتوالی نلري. چې دا په تصادفي ډول ترسره کيږي، په ځانګړې توګه د افريقايي هيوادونو په منځ کې، لکه څنګه چې د سيمه ايزو سوداګريزو ترتيباتو په مينځ کې مداخلې د پام وړ تحريف لامل کيږي چې کيداى شي د قوي سيمه ايز بنديزونه رامينځته کولو مخه ونيسي، ځکه چې ځواکمن ګوندونه د دې مداخلو او ګډوډۍ څخه ګټه پورته کوي ترڅو د پاليسيو پريکړه وکړي. د پرمختللو هيوادونو ګټو ته زيان رسوي او د کدرونو د تجربې د نشتوالي په پايله کې خبرې اترې غالبيږي او د ګټو پيچلتيا د ګډوډۍ حالت دى. او هغه ګټې چې پرمختللي هيوادونه يې وړاندېز کولی شي. له همدې امله، د مخ پر ودې هيوادونو په خبرو اترو کې برخه اخيستنه هغه وخت ناګزير پايله ده چې د پرمختللو هيوادونو سره په مناسب ډول چمتو شوي، او په دې توګه د سيمه ايز اقتصادي بلاک رامينځته کول د مخ پر ودې هيوادونو د اقتصادي ډيپلوماسي لپاره يوه مهمه موضوع ده. ډيرى پرمختللی هيوادونه پدې باور دي چې سيمه ايز بلاک يوازينۍ لاره ده چې دوى کولی شي د خبرو اترو دريځ پياوړى کړي، نو دوى د څو اړخيزو تړونونو په پرتله د سيمه ايزو موافقو په اړه مختلف دريځونه لري. دوى په خپلو سيمه ييزو خبرو اترو کې د همکارۍ ستراتيژي تعقيبوي چې پکې د ټولو هيوادونو ګټې په نظر کې نيول کيږي د دې پرځاى چې هر اړخ خپل موقف او لاسته راوړنې پياوړې کړي، په څو اړخيزو خبرو اترو کې د مخ پر ودې هيوادونو د وړتيا نشتوالی د دوى موقف خورا دفاعي کوي، او تړونونه د دوى لپاره ډير غير عادلانه دي. خو په څو اړخيزو خبرو اترو کې د پرمختللو هيوادونو بلاک د يو لوري له مخې پرمختللی هيوادونه هڅوي چې په دې خبرو اترو کې خپل دريځونه بدل کړي.

مخ پر ودې هيوادونه په خپلو ټولو څو اړخيزو خبرو اترو کې د ځانګړي چلند غوښتنه کوي چې د دوى ځانګړي وضعيت او د دوى د پراختيا تمويل لپاره ييزنۍ اړتيا په پام کې ونيسي، لکه د لوم تړون. د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټرونونــو موخــه د مــخ پــر ودې هیوادونــو او پرمختللــو هیوادونــو تــرمنځ د اړیکــو د نــابرابرۍ کمــول دي. او د خــامو مــوادو او لومړنیــو او تولیــدي توکــو او نیمــه تیــاره توکــو، تولیــدي توکــو او وارداتي وســایلو او اکمالاتــو او لــه دغــو هیوادونــو څخــه د صــادر شــویو توکــو پــه بیــو کــې د پــام وړ کمښــت تــر مــنځ د تــوازن د ترلاســه کولــو لپــاره. دغــه توافقــات د ســیاسي اقتصــاد او شــمال-جنــوبي ډیــالوګ پــه برخــه کــې لــه پنځــه کلنــو اوږدو خــبرو اتــرو وروســته لاسلیک شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

په نړۍ کې د نفوسوګڼوالی،د ټکنالوژي پرمختګ او د اقتصادي ډیپلوماسي پراختیا په اوس وخت کې ددې سبب شو،چې په نړۍ ددې ټولو مواردو د کنټرول او مدیریت لپاره یو ډول تګلاره رامنځته کړي،تر څو په نړۍ د دې مواردو څخه د اغیزمنو وسیلې په توګه کار واخستل شي.

ددې پایلو په نتیجه کې انسانان وتوانیدل د اقتصادي ډیپلوماسي څخه په ګټې اخیستنې سره د ګونډیو هیوادونو سره سوداګریزې اړیکې کنټرول ،د ټکنالوژي څخه د اغیزمنې وسیلې په توګه کار اخستل او د خپلو موخو ترلاسه کول په اسانه توګه لاسته راوړي.په اوس وخت کې په نړۍ کې چې څومره پرمختګونه شوي،دا ټول د انسان د فکر محصول دی،چې الله ج انسان ته د نوموړي نعمت په ورکولو سره یې انسان د نړۍ پر مخ د اشرف مخلوقات درجه ورکړه.

اقتصادي ډیپلوماسي ده چې مونږ یې په وسیله د نړۍ د بیلابیلو هیوادو سره سوداګریزې اړیکې پرمخ بیایو، له اقتصادي ډیپلوماسي څخه د هیواد د آبادی،د هیواد د ملي او فرهنګي ،ځمکنۍ بشپړتیا ثبات او ساتلو له پاره ترې ګټه پورته کړو.

اقتصادي ډیپلوماسي هغه تګلاره ده چې د ژوند په هره برخه کې ترې ګټه اخستلی شو،دا هغه تګلاره ده چې په وسیله یې په کم وخت ،په کمو لګښتونو او کمو منابعو ډیر څه لاسته راوړلی شو.د اقتصادي ډیپلوماسي په وسیله کولای شو چې د خپل هیواد پراخې ډیپلوماتیکي او اقتصادي اړیکې د نړۍ هیوادونو سره ولرو.اقتصادي ډیپلوماسي ده چې نن سبا د نړۍ مختلف هیوادونه یو له بل سره اغیزمنې اړیکې لري.

اوس چې نړۍ دومره پرمختللي ده نو اړینه ده چې په داسې اړینو مسائلو د هیواد هر یو کس پوه او په اړه یې مالومات ولري،تر څو هیواد مو د سیالو هیوادونو په قطار کې یو منل شوی هیواد اووسې.

اقتصادي ډیپلوماسي په اوس وخت کې له ډیرو مهمو موضوعاتو څخه ګڼل کیږي،چې د هیواد راتلونکې اقتصادي اوږدمهاله پلانونه،اقتصادي موخې، او د هیواد د اقتصاد د پیاوړي کیدو لپاره یوه اغیزمنه وسیله وه.نو دې په کتو په کار ده،چې د هیواد هر یو وګړی د هیواد د اقتصادي د پراختیا او پرمختیا لپاره په اقتصادي ډیپلوماسي باندې وپوهیږي.

ما هم ددې لپاره چې داسې اهمو مالوماتو ته په هیواد کې اړتیا لیدل کیده،نو ښه مې و انګیرله چې اقتصادي ډیپلوماسي باندې کار وکړم،تر څو له یوې خوا خپلو هیوادوالو ته د خدمت جوګه او له بل اړخه پښتو ژبه په نوو مالوماتو غني کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه

۱ـ د اقتصادي ډیپلوماسي ارزښت ته په کتو په کار ده،چې په دې برخه کې اساسي کار وشي او اقتصادي ډیپلوماسي په تړاو له بیلابیلو ژبو څخه کتابونه را وژباړل شي،ترڅو په یاده برخه کې په پښتو ژبه کې هم په کافي اندازه مالومات پیدا او راټول شي.

۲ـ تر ډیر اقتصادي ډیپلوماسي د بهرني او داخلي سیاست ترڅنګ په اقتصادي ګټو راڅرخي نو لازمه ده،چې د ګران هیواد هر وګړی د بهرني سیاستونو پر وړاندې د خپل هیواد خپلي سیاسي او اقتصادي ګټې وپیژني او خوندي یې وساتي.

دا چې په اوس وخت کې اقتصادي ډیپلوماسي د هیوادونو ترمنځ ډیره کارول کیږي د اقتصادي ډیپلوماسي د کلمې د پیژندلو او مفهوم د روښانه کول اړین او مهم دي،چې باید د اقتصاد پوهنځي زدکړیالانو ته ورزدکړل شي.

۳ـ اقتصادي ډیپلوماسي پراخه موضوع ده چې د یادې موضوع په هر اړخ باید کار وشي.

۴ـ زما د ټولنې هرې طبقي علمي قشر ته دا وړاندیز او پیغام دی،چې په اوس وخت کې د هیواد دواړو رسمي ژبو په برخه کې د نوو مالوماتو د غني کولو لپاره کار وکړو،ځکه چې زمونږ دواړه رسمي ژبې د مالوماتو د نشت سره مخامخ دي.

۵ـ هڅه وکړئ په خپلو ټولو لیکنو کې د هغه الفاظو څخه چې ژبه ورسره زیانمنه کیږي ډډه وکړئ.

۶ـ هڅه وکړئ هغه لیکنې چې په پښتو ژبو مو لیکلې وي په انټرنټي سایټونو کې د ګټې اخستنې لپاره اپلوډ کړئ.

۷ـ داسې لیکنې چې په ټولنه کې خپلمنځي تعصبونه او شخړي رامنځته کوي باید ورڅخه ډډه وشي.

۸ـ له نورو ژبو څخه د مالوماتو په را ژباړلو کې له پوره دقت څخه کار واخلئ،تر څو داسې څه له نورو ژبو څخه را ونه ژباړی چې ملي،عقیدوي او کلتوري مسائلو ته زیان ورسوئ.

۹ـ تل باید هڅه وکړو ترڅو په داسې دلچسپو موضوعاتو کار او لیکنه وکړو،تر څو هیوادوال مو مطالعه کولو ته لیواله شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

١ ابرین، و ویلیامز، ن ،م،(٢٠١٣)اقتصاد سیاسی جهانی

٢ جلال م(١٣٩١) ضرورت ها و کاردبرد دیپلوماسی در سیاست خارجی توسعه گرا،فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران

٣ دهقانی ف، و دامن پاک جامی،م (١٣٩۴)دیپلوماسی اقتصادی تهران

۴رانا،ک اس(٢٠٠٢)دیپلوماسی اقتصادی تهران

۵ معاونیت سیاست خارجی و روابط بین الملل(١٣٨٢)ایران اقتصادی و جهانی شدن ،راهبرد ش٢٧

٦موسوی شفایی ،م (١٣٨٨)دیپلوماسی اقتصادی

٧حق شناس کمیاب س(١٣۵۴) مبانی دیپلوماسی و آداب دیپلوماسی،ثنا(١٣٩٠)بنیاداندیشه

٨کیسلینگ ج، نویسنده غدیر ن،(١٣٩٢) درس های اقتصادی ،تهران

٩نوش آبادی، ح (١٣٩٦) نقشه راه در روابط بین الملل

١٠نیازی م،د(١٣٩٣) اقتصاد پيژندنه چاپ لومړی د افغانستان ملي تحریکی فرهنگي ځانگه

١١ آمین ،ش(١٩٩٧) ډیپلوماسي اقتصادی،تهران

١٢ Hener,Reymond and lichia Yiu(٢٠٠٣)international economics diplomacy

١٣ http//www.Clingenda١/pud١/diplomacy/pdf

١۴ http/www.dhkacourier.net/issue٢٣٠/therdoc۵htm

١۵ http.bestdiplomats.org)

١۶ http//ec.europa.eu/commission/٢٠١۴-٢٠١٩/katainen/announcements/vicepresident-katainens-speech-prosperity-and-economic-diplomacy-epsc-seminar_en.http//mvpei.hrenselected-topic.mht

١٧ http//www.ebiz-itte fag.com/issues/news .qhtm

١٨ http//en.wikipedia.org/wiki/Diplomacyrurl.

١٩ http//www.lematin.ma/Actualiye/journal/Articsl.asp idr

(c) ketabton.com: The Digital Library

Annexe Technique ,Développement international des entreprises_ Quel apport de la diplomatie économique? Prise de position de la CCIP, ١٥ novembre ٢٠١٢, Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris

٢٠ http//diplomacymonitor.com/stu/dm.nsf/opener?OpenForm St.Thomas University School of Law Diplomacy Monitor. http//www.Clingendael.nl/cdsp/ –Clingendael Diplomatic Studies Program.
٢١http//www.diplomacy.edu/ –Diplofoundation. http//diplomaticmonitor.org –Diplomatic Monitor.
٢٢http//uscpublicdiplomacy.com/index.php –University of Southern California Center on Public Diplomacy

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــــادي ډيپلوماســـــي

مصطفی ضیا

2023

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library